

UČÍME SE V ZAHRADĚ s Ťapkou a Větvičkou

*Náměty na celoroční činnost s dětmi
ve věku 4–8 let nejen v zahradě*

LÍSKA, z.s.

Sdružujeme a propojujeme organizace, školy, veřejnou správu, společnosti, instituce, učitele, lektory a osobnosti v oblasti environmentální výchovy, vzdělávání a osvěty, zejména na území Zlínského kraje.

Poskytujeme **školám, neziskovým organizacím, veřejné správě, společností, rodinám s dětmi i veřejnosti** informace, vzdělávací, výukové a osvětové programy, metodickou pomoc a poradenství k environmentálně odpovědnějším přístupům.

Vydáváme informační a osvětové materiály, koordinujeme a propagujeme aktivity a rozvíjíme užitečná místní a regionální partnerství.

Zpracováváme a realizujeme projekty regionálního významu na podporu EVVO v úzké spolupráci s členskými středisky a partnery ze státní, podnikatelské i neziskové sféry.

Zastupujeme společné cíle a zájmy členů, sdílíme informace, zkušenosti a náměty, zajišťujeme společnou propagaci a podporujeme rozvoj a kvalitu poskytovaných programů a služeb a služeb v oblasti EVVO.

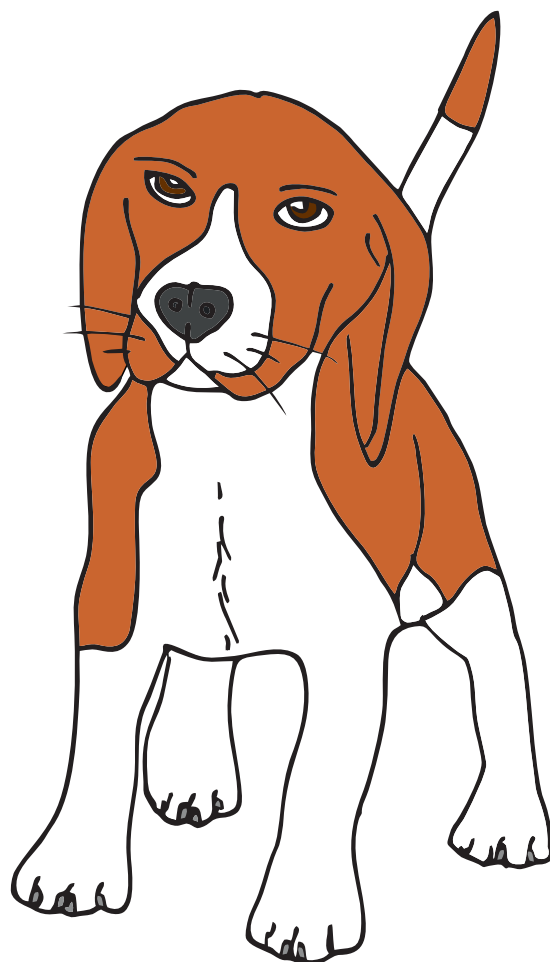
Dolní náměstí 429 • 755 01 Vsetín • infoevvo@seznam.cz • www.liska-evvo.cz

Pomáháme lidem porozumět přírodě a být dobrými hospodáři přírodního i kulturního dědictví.

Učíme se v zahradě s Ťapkou a Větvičkou

NÁMĚTY NA CELOROČNÍ ČINNOST S DĚTMI NEJEN V ZAHRADĚ

DOPORUČENO PRO VĚK 4–8 LET

© LÍSKA, z.s., 2021 • 1. vydání

Zpracováno a vydáno v projektu **Učíme se venku s LÍSKOU**.

Vychází s podporou Ministerstva životního prostředí. Materiál nemusí vyjadřovat stanoviska MŽP.

Autor: Lenka Pavelčíková • Editor: Iva Koutná • Ilustrace: Petr Pavelčík

Fotografie a nákresy: Lenka Pavelčíková • Fotografie na vnitřní obálce: Lenka Novotná

Grafická úprava: Dita Baboučková • Tisk: TG TISK, s.r.o., Lanškroun

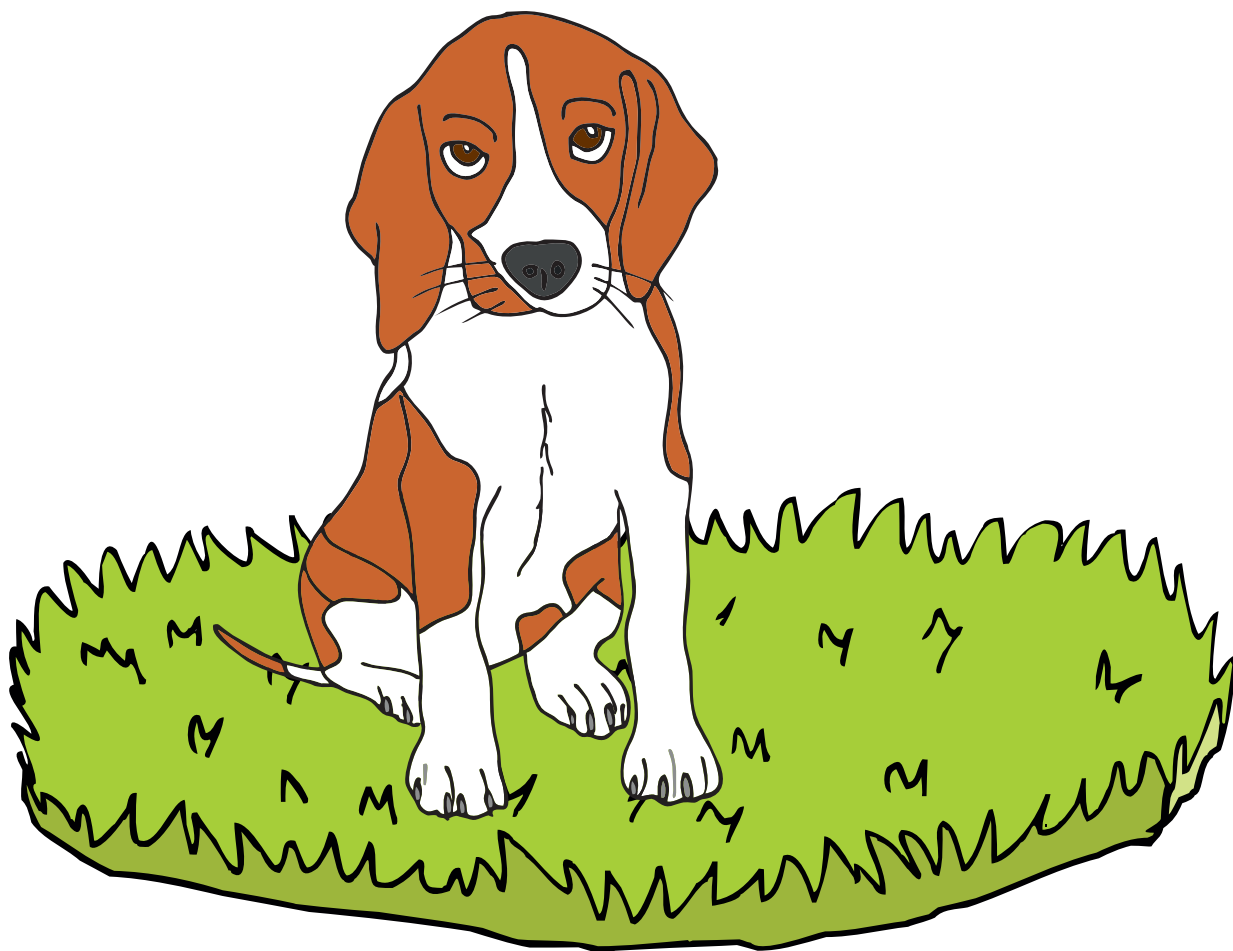
Ministerstvo životního prostředí

SLOVO ÚVODEM

Zveme vás a vaše děti na objevné výpravy do zahrady. Vašimi průvodci budou zahradník Větvička a štěňátko Ťapka. S nimi prožijete celý rok v jejich zahradě. Budete si všímat, jak se zahrada v průběhu roku mění, stanete se svědky různých kouzel přírody, seznámíte s dalšími obyvateli zahrady, a zažijete mnohá dobrodružství.

Každý měsíc vás do zahrady pozve motivační příběh. Ten je dále rozvíjen navazujícími aktivitami, které si můžete s dětmi vyzkoušet. Záleží jen na vás, jak náměty využijete.

OBSAH

Září	7
Tajuplná zahrada = naše zahrada	8
Výstava podzimního ovoce a zeleniny	8
Podzimní obrázek ze zahrady	8
Svačinka ze zahrady	10
Říjen	11
Výprava za semínky	12
Semenná banka	12
Semínkové cvičení	13
Listnatý pokus	14
Listopad	15
Co se děje se zvířátky v zimě?	16
Kampak se poděli?	17
Hra – rozhodni se rychle a správně, nebo zahyneš!	17
Ježčí penzionát	18
Prosinec	19
Zimní ložnice semínek	20
PF pro obyvatele zahrady	20
Zasněžená krajina	20
Křišťálová zahrada	21
Stromeček pro naše zvířátka	22
Leden	23
Proč se chodník solí, když není k jídlu?	24
Na stopě	24
Razítka pro stopaře	27
Tajemství sněhové vločky	29
Voskovkové kouzlení	29
Sněhové sochy v zahradě	30
Únor	31
Velká ptačí hostina	32
Kdo? Co?	32
Výroba papírového ptáčka	33
Hra na hladové ptáčky	34
Březen	35
Jaro přichází	36
Jaro v jezírku	39
Pozorování rašících pupenů	40
Duben	41
Semínkový zázrak	42
Jak to všechno bylo? Leporelo!	42
Probouzení semenné banky	45
Co zbylo z hromady listů? Co je v ní, a co pod ní?	45
Semínková mandala	46

Květen	47
Hotel pro včelky samotářky	48
Každý živočich je užitečný	48
Jak se máte, žížaly?	49
Červen	51
Květinové přání	52
Kdo navštěvuje květy?	52
Bylinkové osvěžení	54
Červenec	55
Pozor, netopýr	56
Pítko pro ptáky	56
Zahrada plná ptáčků	56
Motýlí zázrak	59
Srpen	61
Na sklizeném záhonku	62
Kdo žije v naší zahradě – zemní past na hmyz	62
Výroba škvorovníku	63

POHÁDKOVÝ PŘÍBĚH:

Jak se v zahradě objevilo štěně

Byl jednou jeden dům a kolem něho velká zahrada. A v té zahradě se jednou večer objevilo malinké štěňátko. No, ono se tam jen tak neobjevilo, hodil ho tam kdosi přes plot, protože už ho nechtěl.

Je večer, stmívá se, a štěňátko vyděšeně běhá po zahradě a hledá, kam by se schovalo před zimou.

„Kde jsem se to ocitlo? Proč mě už můj pán nechce? Co jsem mu provedlo? Kde budu spát? Tady není takové teploučko jako doma v košíku. A co budu jíst?“ přemýšlí štěňátko, když pobíhá po zahradě. Je podzim a noci jsou už chladné. Navíc padá rosa. Naše štěňátko má už tlapy celé urousané. Pod jedním keřem nakonec štěňátko našlo hromadu suchého listí s trochou sena, a do něho se zachumlalo. Hned také únavou usnulo.

Druhý den ráno ho vzbudilo sluníčko, které pod keř začalo posílat své paprsky a šimrat ho na nose.

„Kde to jsem, a kde je moje miska s jídlem?“ bylo to první, na co štěňátko po probuzení myslelo. Ale hned si vzpomnělo na své nepřijemné večerní hledání místa k spánku. Trochu se protáhlo, a přitom mu zakručelo v bříšku. „Aha. Musím si najít něco k snědku. Ale kde to budu hledat?“ řeklo si a vydalo se na průzkum zahrady.

V zahradě byla spousta stromů, květin, záhonů se zeleninou, ale také menší louka a malé jezírko. Štěňátko se loudalo podél plotu a stále nemohlo najít nic, na co bylo zvyklé z misky od svého bývalého pána, který se ho tak hanebně zbavil. Najednou na jabloni nad sebou uvidělo kosa.

„Dobré ráno, pane kos. Nemohl byste mi, prosím, poradit, kde se tady dá najít něco k snědku?“ „To bych mohl. Tady zrovna pod stromem jsou napadaná jablka. Nejlepší jsou ta potlučená, ta já mám nejradši.“ A frrrr, a kos byl pryč. Štěňátko se podívalo na jablka a pomyslelo si: „To se dá jíst? To jsem teda nevědělo,“ a do jednoho jablka se zakouslo. Hned ho však začalo plivat kolem sebe. „Brrr, to je kyselé. To není nic pro mne,“ smutně si štěňátko povzddechlo a vydalo se dál.

Jen vyplivlo poslední kousek jablíčka, proletěl kolem motýl bělásek. „Haló, bělásku, počkej chvilku. Porad' mi, kde se dá najít něco k snědku,“ ptalo se štěňátko. „Tam na louce na konci zahrady kvetou poslední podzimní květy. Právě tam letím,“ odpověděl bělásek. Štěňátko se rozběhlo za běláskem, ale ten byl rychlejší, a brzy byl pryč. Hladově štěňátko doběhlo celé udýchané na louku až vzhůru v zahradě, a pustilo se do květů. Když už v sobě mělo třetí astru, uvědomilo si, že mu to ale vůbec nechutná, a začala prskat rozkousané květy kolem sebe.

„Co to tady děláte?“ zapípal kdosi zvědavě. „Promiňte, snědlo jsem cosi moc nedobrého, až se mi z toho udělalo špatně,“ odpovědělo štěňátko. „Proč taky jíte ty květy. Kdo to kdy viděl, jíst květy. Dejte si, pane, ke snídani raději slunečnicová semínka. Tam na té slunečnici právě dozrávají. Já už na nich hoduji několik dní,“ odpověděl ptáček stehlík, který seděl na sloupku plotu. Štěňátko si pospíšilo směrem, kam stehlík zobáčkem ukazoval, ale zůstalo stát dole pod vysokou slunečnicí, a hladově koukalo nahoru na semínka. „Hm, tak to také nebude to pravé pro mne,“ začalo si zoufat štěně. Podobně dopadlo i se slimákem, který mu radil dýně, s červíkem, který radil švestky, nebo ropuchou, která doporučovala mouchy.

Tak uběhlo dopoledne a štěňátko už ochutnalo kdeco. Právě když na radu vosy okusovalo hrozny z vinohradu, objevil se v zahradě pán v zelených kalhotách s laclem a kšandami. Začal se procházet po zahradě a prohlížet si své záhony. Tu si všiml, že mu někdo okusoval hlávkou zelí, tam zase dýni, a tady někdo rozkousal jablíčka. Pán v zelených kalhotách s laclem a kšandami kroutí hlavou a mračí se. Najednou si všiml našeho štěněte, jak mu trhá hrozny z vinohradu, a už se na něj žene. „Co to tady děláš? Jak ses sem dostal? Necháš to víno?!“ Štěně se velice polekalo, a uteklo se schovat dozadu do zahrady, kde za loukou roste křoví. Celé odpoledne se neodvážilo vylézt ven. Pán v zelených kalhotách s laclem a kšandami ho nechal běžet, a dál se o něj nestaral. Měl dost jiné důležité práce na zahradě. Na podzim je na zahradě přece hodně práce. A taky na štěně tak trochu zapomněl. Štěňátko pak v houští zase usnulo. Malá štěňátko toho hodně naspí.

Byla už noc, když ho probudil nějaký divný šramot. Někdo pomalu a opatrně přelézal plot. Štěňátko bylo rozený hlídač, a tak se vůbec nebálo. Jen sledovalo co se děje. Černá postava přelezla plot a opatrně se blížila k nedalekému záhonu, kde rostly velké oranžové dýně. Postava vytáhla nůž a už se chystala dýně odkrojit. V tom naše štěňátko vyrazilo z křoví a vrhlo se se štěkotem na zloděje. Ten se tak vylekal, že zahodil nůž a bleskem byl za plotem. Ono totiž naše štěně, na to jak bylo malé, mělo hlas jako velký hlídač pes. Chvilku potom, co spustilo, rozsvítilo se v okně domu světlo, a ven vyšel nám známý pán, tentokrát v pruhovaném pyžamu. Svítil baterkou do zahrady a rázoval si to ke svým záhonkům. Tam stálo naše štěňátko ještě celé naježené a neohroženě štěkalo na plot. Hned vedle ležel na zemi pytel a nůž na dýně. „Tak ty jsi hlídač pes? Podívejme se, jak umíš být užitečný,“ promluvil pán na štěně a pohlídal ho po hlavě. Štěně se trochu bálo, ale když vidělo pánův dobrácký pohled, neuteklo. „Tak pojď, zasloužíš si odměnu. Najdu pro tebe doma něco k snědku. Mám kousek masa z polévky. To ti bude chutnat lépe než ty hrozny,“ řekl pán v pruhovaném pyžamu a vydal se zase k domu. Štěňátko bylo rádo za pochvalu a vydalo se za ním pro svou odměnu.

A protože štěňátko bylo opravdu užitečné, pán v pruhovaném pyžamu se rozhodl, že si ho nechá. Udělal mu pelíšek v předsíni, a než usnul, přemýšlel, jak mu bude říkat.

V ZÁŘÍ SI ZKUSTE:

Tajuplná zahrada = naše zahrada

- CÍL:** Pojmenovat si jednotlivé prvky zahrady a vytvořit společný plán zahrady. Seznámit se se zahradou školky a jejími prvky.
- POMŮCKY:** velký papír a pastelky na záznamy v terénu, výtvarné potřeby dle zvoleného způsobu zpracování plánu zahrady
- POPIS:** Nejprve vyzvěte děti, ať si zkusí představit zahradu, ve které se naše štěňátko z pohádky objevilo. Co by mohlo v takové zahradě být? Následně se jich zeptejte, zda vědí, jak vypadá vaše zahrada ve školce. Nechte je vyjmenovat, co vše v zahradě máte. Poté se společně vydejte na průzkum zahrady. Vezměte si s sebou velký papír, kam si budete s dětmi značit vše, co v zahradě naleznete. Prozkoumejte opravdu celou zahradu a nechte děti samotné určit, co je důležité si poznačit, a co ne.
- Po návratu do školky si podle nasbíraných informací vytvořte plán vaší zahrady. Zahradu můžete namalovat, nebo vytvořit trojrozměrný model z krabiček či jiného materiálu. Důležité je, aby tam byly zastoupeny různé prvky jako stromy, tráva, záhony, kompost a podobně, ale i místa, která navrhly děti jako zajímavá a významná. Na plán je vhodné použít větší formát papíru (od velikosti A2), aby se mohlo do jeho tvorby zapojit co nejvíce dětí. Plán zahrady si pak vystavte někde ve třídě.

Výstava podzimního ovoce a zeleniny

- CÍL:** Ukázat dětem sezónnost místních druhů ovoce a zeleniny. Pojmenovat si a popsat jednotlivé druhy plodin, a představit si způsoby jejich využití nejen v kuchyni. Naučit se rozlišovat mezi ovocem a zeleninou.
- POMŮCKY:** ukázky ovoce a zeleniny, popisky k výstavce
- POPIS:** Vraťte se s dětmi k pohádce a zeptejte se, zda si pamatují, co všechno štěňátko ochutnalo, když mělo hlad (jablko, astry, slunečnicová semínka, dýně, zelí, švestky, hrozny). Dokáží děti poznat, jaké je roční období, když je na zahradě jablko, zelí, švestky nebo dýně? (podzim) Poté se zeptejte dětí, jestli mají doma nebo u babičky vlastní zahradu. Mají tam nějaké záhonky a stromy? Zeptejte se jich, jaké plodiny se na podzim ze zahrad a zahrádek sklízí. Nakonec navrhněte, že byste si mohli vzájemně ukázat, **jaké kdo má doma ovoce a zeleninu**.
- Vyzvěte děti, ať každý donese nějakou ukázkou z toho, co mají doma. Kdo nemá zahradu, může donést něco z obchodu. Z přinesených věcí udělejte ve třídě malou výstavku podzimního ovoce a zeleniny. Snažte se ve výstavce mít pouze naše místní ovoce a zeleninu, které dozrávají a sklízí se na podzim (jablka, hrušky, hrozny, švestky, ostružiny, brambory, mrkev, zelí, dýně atd.). Jakmile budete mít výstavu nachystanou, společně si ji s dětmi projděte. Jednotlivé donesené plodiny si pojmenujte, řekněte si, k čemu je využíváme, a můžete je také očichat a ochutnat (poznávání dle chuti a vůně). Plodiny ve výstavě můžete společně roztřídit na dvě skupiny – ovoce a zelenina.

Podzimní obrázek ze zahrady

- CÍL:** Uvědomit si různorodost tvarů a barev různých semínek.
- POMŮCKY:** pracovní podložka, různé druhy měkkých bobulí, kreslicí karton A4, černý fix nebo černou tuž s redisperem
- POPIS:** Vypravte se společně do zahrady. Nechte děti v zahradě hledat různé zralé bobule, které budou sbírat do misky nebo košíku. Společně si je prohlédněte. Zeptejte se dětí, zda jsou bobule jedlé. Většina bobulí jedlých není. Pak se zeptejte, pro koho mohou být důležité, když my je jíst nemůžeme. Nakonec děti přijdou na to, že je jí různá zvířátka, hlavně ptáci. Pak si bobule vezměte s sebou do školky. Vyroberte si z nich podle našeho foto návodu podzimní obrázek ze zahrady.

Foto návod PODZIMNÍ OBRÁZEK ZE ZAHRADY

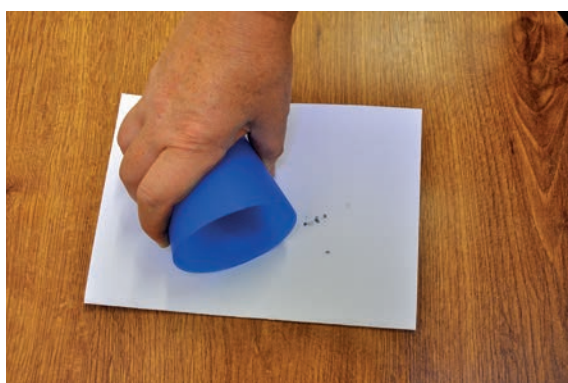
1. Nachystáme si různé druhy měkkých bobulí, kreslíci karton A4, černý fix nebo černou tuž s redisperem.

2. Papír přeložíme na polovinu.

3. Na jednu polovinu papíru rozložíme dle fantazie různé bobule.

4. Poté papír opět přeložíme a bobule rozmačkáme rukou. Na rozmačkání bobulí můžeme použít i skleničku nebo váleček na těsto.

5. Papír rozevřeme a opatrně prsty sesbíráme zbytky bobulí. Dáváme pozor, abychom obtisk nepoškodili.

6. Po odstranění zbytků bobulí dáme papír uschnout na topení nebo na sluníčko.

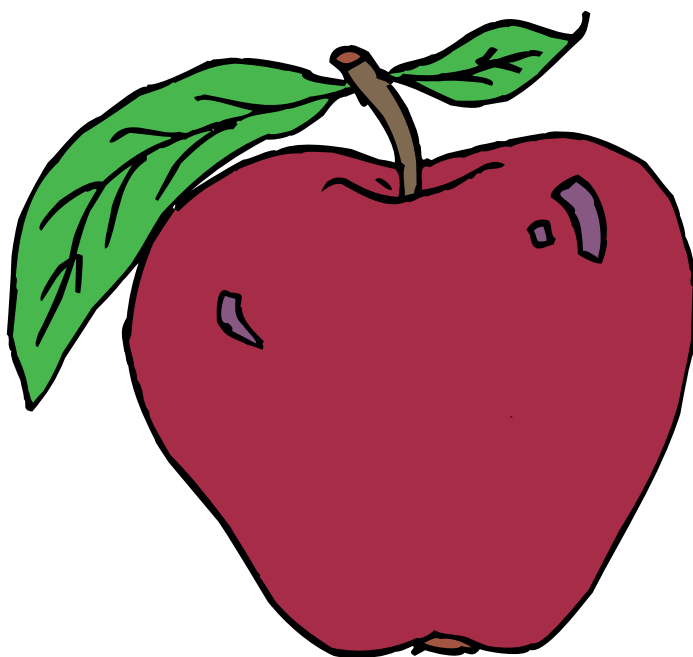
7. Po zaschnutí si obrázek pořádně prohlédneme. Zamyslíme se, co nám připomíná, a pak ho dle fantazie dokreslíme fixem nebo tuží.

8. Hotové obrázky si vystavte, nebo je můžete použít na výrobu netradičního podzimního přání.

Svačinka ze zahrady

- CÍL:** Ukázat dětem spojitost mezi plody ze zahrady a jídlem. Představit dětem způsob zpracování výpěstků ze školní zahrady.
- POMŮCKY:** **Na moštování:** omytá celá jablka, struhadla, větší misky na strouhání, plátno nebo jemné síto na mačkání šťávy, skleničky
Na čaj: omytá jablka, škrabka nebo nůž, konvice na čaj, horká voda, na dochucení skořice a hřebíček, med
Na pomazánku: 1 středně velký celer, 4 větší mrkve, pomazánkové máslo nebo velká lučina, na dochucení citronová šťáva, sůl, pepř, na ozdobu nakrájená pažitka, pečivo, škrabka, nůž, struhadlo, miska, prkénko, vařečka
- POPIS:** **Jablečný mošt:** Můžete se jít podívat do moštárny nebo si mošt udělat přímo ve třídě či na zahradě. Nejjednodušší způsob, jak mošt s dětmi vyrobit, je neoloupaná umytá jablka nechat děti nastrouhat na struhadle do misky (alespoň část jablek) a pak dát hmotu do jemného síta nebo plátna. Šťávu jednoduše ručně vymačkat do misky. Důležité je, aby se děti moštování účastnily (strouhání, vymačkávání). Mošt pak samozřejmě také ochutnejte.
- Jablečný čaj ze slupek:** Pokud si před strouháním jablek na mošt budete chtít jablka okrájet, můžete si zkusit vyrobit čaj z jablečných slupek. Dobře omytá jablka okrájíme (učitel) nebo oloupeme škrabkou (to mohou dělat i děti). Slupky dáme do konvice a zalijeme horkou vodou. Necháme louhovat dle potřeby. Můžeme také přidat skořici a hřebíček. Čaj dochucujeme medem.
- Mrkvovo-celerová pomazánka:** Nejprve oloupeme a omyjeme zeleninu. Nakrájíme ji na menší části, které děti budou nejmenno strouhat na struhadle do misky. Nastrouhanou zeleninu zakapeme citronovou šťávou, přidáme sůl, trochu pepře a lučinu. Pořádně promícháme. Dle potřeby dochutíme či přidáme další lučinu, aby se vytvořila pomazánka. Na pečivu si děti pomazánku dozdobí nakrájenou omytou pažitkou.

POHÁDKOVÝ PŘÍBĚH:

Jak se Āapka učil o putování semínek

Když se štěňátko ráno probudilo, pán v pruhovaném pyžamu ještě spal. Štěňátko se rozhodlo, že se zatím vydá na průzkum. V domě našlo spoustu nových věcí, které nikdy předtím nevidělo. Zrovna si prohlíželo jakousi plechovku, omylem do ní strčilo čumákem a plechovka se rozlila. „Jejej,“ pomyslelo si štěňátko, a tlapkou zkoumalo, co se to vylilo. Když ho to omrzelo, rozeběhlo se dál. Vůbec si nevšimlo, že se za ním dělají tlapičky. V tu chvíli se probudil pán v pruhovaném pyžamu. Rozhlédl se kolem sebe a na zemi uviděl naťapané stopy. „Co se to tady stalo,“ ptal se sám sebe, a vydal se po stopách. Na konci cestičky našel štěňátko, jak si hraje s jeho holínkou. „Tak tady jsi. Co jsi to tady provedl?“ kroužil hlavou pán v pruhovaném pyžamu. Štěňátko se rozhlédlo kolem sebe. Všude byla samá šlápota. Pán v pruhovaném pyžamu zamysleně koukal na štěňátko. „Už to mám. Budu ti říkat Āapka,“ najednou zvolal. „Ahoj Āapko. Já jsem zdejší zahradník. Starám se o domek a zahradu kolem něj. Říkají mi Větvička. Tak a teď pojď za mnou Āapko. Umyjeme ti ty tvoje tlapky,“ usmál se Větvička.

Trvalo celé dopoledne, než se jim podařilo uklidit nepořádek, který Āapka ráno udělal. Odpoledne pak vyrazili na zahradu. Větvička tam měl spoustu práce, a tak si Āapka lehl na sluníčko pod jablň, a usnul. Vůbec nevěděl, že si ho z větvi prohlíží dva velké černé korálky. Najednou se ozval z větvi smích a na štěňátko spadl ořech. „Au. Co to bylo? Kdo to byl?“ zvolal Āapka, když ho ořech probudil. Ze stromu se zase ozval jen smích a spadl další ořech. „Ukaž se,“ zavolal na strom Āapka. „Tady jsem. Kdo jsi? Tebe jsem tady v zahradě ještě neviděla,“ řeklo zvířátko se zrzavým kožíškem a korálkovými očima. „Já jsem štěňátko Āapka a bydlím tu od včerejšho večera. A kdo jsi ty?“ zeptal se Āapka. „Já jsem veverka Zrzka a bydlím tady už, co si pamatuju. Budeme kamarádi?“ odpověděla veverka Zrzka. „Budu rád, když budeme kamarádi. Můžeme si spolu hrát, když bude strýček Větvička pracovat,“ odpověděl Āapka. A tak se i stalo. Z veverky Zrzky a štěňátka Āapky se stali nerozluční přátelé.

Ještě to odpoledne si hráli na honěnou. Veverka Zrzka utíkala a Āapka ji honil po zahradě. Když běželi po louce kolem posledních odkvetlých pampelišek, vítr foukl do jejich chmyří, a to se rozletělo. Jedno chmyří vlétlo Āapkovi do nosu. „Hepčí! Co to je? Lechtá mě to v nose,“ řekl Āapka a packou si drbal nos. „Co děláš? Takhle mě nechytíš,“ volala na Āapku veverka Zrzka. Āapka se ohlédl a zase utíkal za veverkou Zrzkou. Ta utíkala přes louku, a nakonec se mu schovala v houšti. Āapka se nerozmyslel a skočil do houšti za ní. Když pak vyběhl ven, měl na sobě nalepené chuchvalce bodláků.

„Jejda, to to tahá. Co to zase je?“ zanařikal. „To jsou bodláky,“ vysvětlila mu Veverka Zrzka. Taky jich měla pár na sobě a opatrně si je sundávala pacičkou. Āapka se také snažil bodláky ze sebe sundat, ale nevěděl, jak na to. Bodláky ho tahaly za jeho chlupy a píchaly do tlapičky. „Jau. Nemám rád bodláky. Proč vůbec na zahradě roste taková divná rostlina,“ rozčiloval se Āapka. „Ale co to povídáš. Bodláky jsou důležité. Stejně jako jiné rostliny. A to, co se ti chytilo do kožíšku, jsou jejich semínka. Ona tak cestují,“ začala vysvětlovat veverka Zrzka. „Cestují?“ podivil se Āapka. „Jasně. Je podzim, a na rostlinách v zahradě dozrála většina semínek. Teď se snaží dostat do půdy. Každé semínko to dělá jinak. Některé prostě spadne na zem, jiné se nechá unášet větrem, další se na někoho přichytí a jinde zase upadne,“ vyprávěla veverka Zrzka. „A co se s ním stane, když se dostane na zem?“ zajímal se Āapka. „Semínko se nachystá na zimu. Trochu se schová do hlíny, napadá na něj listí a semínko je jako v peřince. No a na jaře z něho vyklíčí nová rostlinka,“ vyprávěla dál veverka Zrzka. „Paráda. A jak vlastně ta semínka vypadají? Víš, já ještě žádné vlastně neviděl,“ vypytoval se dál Āapka. „Tak pojď, já ti je ukážu,“ vyzvala Āapku veverka Zrzka a už ho vedla k prvním stromům.

Během odpoledne se toho Āapka dozvěděl hodně o semínkách a rostlinách. Všiml si, že každé semínko vypadá jinak, a také zjistil, že to, jak vypadá, souvisí s tím, jak cestuje. Byla to velká zábava. Nakonec si se semínky i zahráli nějaké hry.

V ŘÍJNU SI ZKUSTE:

Výprava za semínky

- CÍL:** Seznámit se s různými druhy semen a naučit se, kde je můžeme najít.
- POMŮCKY:** látkový pytlík, papírový nebo igelitový sáček na posbírání semínka pro každé dítě
- POPIS:** Udělejte si procházku do zahrady, parku, lesa nebo někam, kde jsou stromy a usychající trvalky. Každé dítě by s sebou mělo mít igelitový nebo papírový sáček. Cestou hledejte a sbírejte semena stromů, jejich listy a semínka bylin, třeba ze záhonů s trvalkami. Vždy než semínka z rostlin společně sesbíráte, prohlédněte si společně danou rostlinu, a podívejte se, jak má semínka uložena (kde se jí tvoří). Semínka si děti dávají do svých sáčků.

Semenná banka

- CÍL:** Seznámit se se vzhledem různých semen. Uložit si semena pro jarní výsev.
- POMŮCKY:** posbírání semínka z různých rostlin a stromů, sáček na semínka: papírový sáček nebo obálka pro každé dítě, listy, voskovky
Pomůcky na třídění semen: lupa, pracovní podložky nebo tácy, papírové talířky na roztřídění semen
Pomůcky na semennou banku: 2 papírové krabice s víkem, vlhký písek
- POPIS:** Tento úkol bude mít tři části. V první části si děti vyrobí z papírových svačinových sáčků (nebo dopisních obálek) „bezpečnostní schránky“ do vaší „semenné banky“. Semínka ze semenné banky pak můžete na jaře vysévat do záhonku. Ve druhé části si do „bezpečnostních schránek“ roztřídíte semínka, nasbíraná při procházce. Ve třetí části si pak semínka uložíte do vaší semenné banky a odnesete na vhodné místo – na suché chráněné místo venku.
- 1. část:** Nejprve připravte na stůl jeden svačinový sáček nebo obálku pro každé dítě, hromádku částečně vylišaného listí (velikost jednotlivých listů by neměla být větší než velikost sáčku), a voskovky. Poté si každé dítě vybere jeden list a udělá na svůj sáček frotáž listu. Jednoduše vložte list do sáčku a umístěte ho zhruba doprostřed spodní části. Pak sáček z obou stran na plocho položenou voskovkou přejíždějte. Snažte se, aby se list v sáčku nehýbal. Struktura listu se přejížděním voskovkou přenesou na sáček. Barvy voskovek můžete i kombinovat. Nakonec list ze sáčku vyjměte. Máte připravenou „bezpečnostní schránku“ do „semenné banky“.
- 2. část:** Doprostřed stolu si vysypte na hromádku semínka, která jste si donesli z procházky. Semínka si společně prohlédněte lupou a pojmenujte si rostliny a stromy, ze kterých pocházejí. Poté si semínka roztřídíte na papírové talířky. Všímejte si zajímavostí jednotlivých semínek. Můžete si také zkusit říct, jakým způsobem asi semínka cestují (vítr, voda, odkulí se od stromu, na oblečení či v srsti, někdo je sní...).
- 3. část:** Připravte si předem dvě papírové krabice (nebo truhlíky či jiné vhodné nádoby) asi velikosti krabice od bot. Krabice budou představovat „semennou banku“. Do jedné krabice připravte vrstvu vlhkého písku (pro uskladnění semen stromů).
Do krabice bez písku s dětmi uložte jejich „bezpečnostní schránky“ se semínky bylin, které jste si roztřídili. Do druhé krabice s pískem uložte semena stromů a překryjte další vrstvou písku. Navrch můžete přidat ještě vrstvu listů. Vysvětlíte dětem, že semínka stromů raději přečkávají zimu ve tmě v zemi, proto jsou v jiné krabici.
Nakonec si při některé procházce ven uložte vaše semenné banky někde do chladu, kde na ně nebude pršet, a nedostanou se k nim hlodavci. Písek se semeny stromů několikrát za zimu navlhčete.

Semínkové cvičení

CÍL: Pomocí hry se seznámit s jednotlivými strategiemi šíření semen. Uvědomit si, že tvar semene odpovídá strategii, kterou užívá k šíření.

POMŮCKY: kaštan nebo žalud, javorové semínko (nažka), odkvetlá pampeliška (dá se při troše štěstí najít i na podzim), odkvetlý bodlák / pokud nebudete mít ukázky, můžete použít obrázky

POPIS: Tuto aktivitu nejprve využijeme na vysvětlení základních způsobů šíření semen (spadne na zem, šíří se větrem, šíří se za pomoci živočichů). Postavte se ve třídě nebo venku tak, aby děti viděly, co jim budete ukazovat, ale zároveň měly také kolem sebe trochu místa na předvádění cviků.

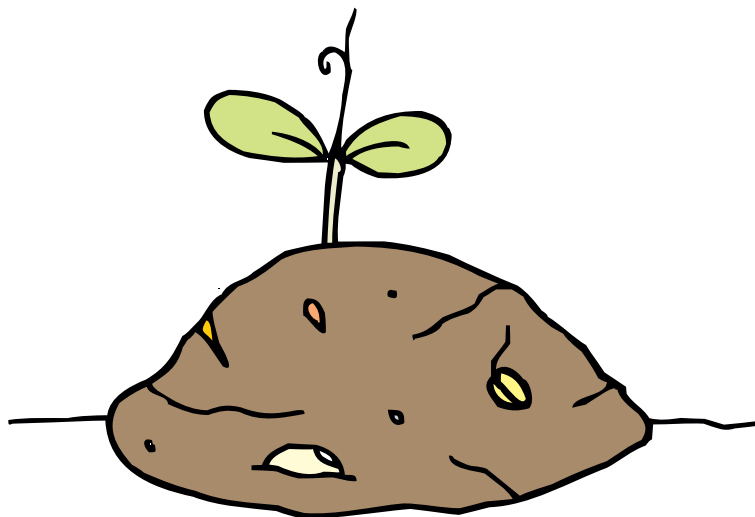
1. Nejprve dětem ukažte kaštan a nechte je hádat, co to je za semínko. Pak se zeptejte, jestli děti vědí, jak se kaštan dostane na zem. Nakonec děti vyzvěte, aby se dobře dívaly, co kaštan udělá, když ho pustíte z výšky. Pokud stojíte na pevném terénu, kaštan spadne rovnou na zem, poskočí a kousek se odkutálí. S dětmi si popište, co se stalo (protože je těžký, padá rovnou na zem, kde někam zapadne nebo se odkutálí). Teď si to vyzkouší i děti. Představí si, že jsou kaštany na nejvyšší větvi (děti se vytahují co nejvýše na špičky). Pak se z něčeho nic utrhnou a padají na zem (děti si prudce dřepnou). Po dopadu na zem se kaštan kutálí (děti začnou válet sudy tam a zpět). Pokud nemáte kaštan, můžete použít žalud.
2. Jako druhé dětem ukažte třeba semínko javoru a nechte je hádat, co to je za semínko. Pak se zeptejte, jestli děti vědí, jak se takové semínko dostane na zem. Nakonec děti vyzvěte, aby se dobře dívaly, co udělá, když ho pustíte z výšky. Semínko javoru se roztočí a točí se dokola. Připomíná vrtuli helikoptéry. Pokud jste venku a foukne vítr, semínko letí po větru. S dětmi si popište, co se stalo (semínko je lehké a má na sobě jakoby jedno křídlo, díky kterému se roztočí a může se lépe šířit za pomoci větru). Teď si to vyzkouší i děti. Představí si, že jsou semínka javoru a opět visí na nejvyšší větvi (děti se vytahují co nejvýše na špičky). Pak se z něčeho nic utrhnou a padají na zem (děti se začnou točit dokola s nataženými rukama a postupně se snižují až do dřepu). Po dopadu na zem se už semínka nehýbou (děti zůstanou ve dřepu).
3. Následuje suchý bodlák. Opět dětem ukažte semínka a nechte je hádat, co to je. Pak se zeptejte, jestli děti vědí, jak se dostane na zem. Nakonec děti vyzvěte, aby se dobře dívaly, co bodlák udělá, když ho pustíte na svetr. Bodlák se zachytí a nespadne. Musíme ho sundat silou. S dětmi si popište, co se stalo (bodlák má háčky, kterými se přichytí na srst zvířat, odpadá až po delší době). Vysvětlíme jim, že tato semínka se zachytávají na zvířatech a cestují s nimi hodně daleko. Teď si to vyzkouší i děti. Představí si, že jsou suché bodláky (děti ze sebe pomocí rukou udělají kuličky a stojí na místě). Když kolem proběhne zvíře, bodláky se spojují do větších chuchvalců (děti se na povel učitelky shlukují do skupinek a drží se). Po uchycení na zvíře se semínka vezou na zvířeti na nové místo, kde budou klíčit (po spleení se skupinky dětí po třídě přesouvají). Velikost skupiny můžete určovat vy. Řekněte třeba, že se spojily tři bodláky, a pro děti to bude pokyn udělat skupinky po třech.
4. Jako poslední dětem ukažte pampelišku a nechte je hádat co to je. Pak se zeptejte, jestli děti vědí, jak se semínko dostane na zem. Nakonec děti vyzvěte, aby se dobře dívaly, co pampeliška udělá, když do ní fouknete. Jednotlivá semínka lehce letí vzduchem unášena větrem. Takto se mohou přesouvat i na velké vzdálenosti. S dětmi si popište, co se stalo (semínka jsou lehká a jejich ochmýřený padáček jim pomáhá létat lehce vzduchem). Teď si to vyzkouší i děti. Představí si, že jsou jednotlivá semínka na odkvetlé pampelišce (děti se postaví těsně vedle sebe s rukama nad hlavou, vytvoří tak shluk semínek na okvětním lůžku). Pak do nich foukne vítr (paní učitelka) a semínka se rozletí po kraji (děti se rozdělí a s roztaženými rukama létají po vyhrazené ploše). Po dopadu na zem se semínko zavrte do hlíny (děti si dřepnou na zem a zavrte se, jako by se chtěly zavrte do hlíny). Můžeme také určovat, kam vítr fouká (např. k oknu, k tabuli, k jabloni, ...). Děti se přesouvají na určené místo.
5. Pampeliškou celá aktivita končí a děti si představí, že jsou semínka v půdě a spí. Během spánku se jim zdá sen o tom, co z nich na jaře vyroste.

Až budou děti znát cviky jednotlivých semínek, můžeme tuto aktivitu využít jako semínkovou rozcvičku. Paní učitelka vždy dětem řekne, jaké semínko pozorovala, když seděla na lavičce, a děti předvádí cvik pro dané semínko.

Semínka můžeme různě střídat.

Listnatý pokus

- CÍL:** Ukázat změny v přírodě během zimy.
- POZOR:** Pokus trvá až do jara.
- POMŮCKY:** provázek a kolíky na vytyčení pozorovací plochy, listí
- POPIS:** Udělejte si na zahradě pozorovací pokus s listím. Vyznačte si na zemi kousek plochy (asi metr čtvereční) a nanoste tam vrstvu spadaného listí nebo lépe nechte na zemi listí nepohrabané. Tuto plochu pak během zimy občas pozorujte a dívejte se, jak se mění a jak se na ní listí rozkládá. Zkuste někdy listí odhrábnout a zjistit, jestli tam není nějaké zvířátko, jestli žížaly nezatahují listí dolů do země, nebo jestli ho nepřehrabují ptáci a nehledají v něm potravu.
- Výběr a způsob vyznačení plochy nechte na dětech, jistě něco vymyslí a udělají (kamínky, dřívka, provázek na kolíčkách). Můžete si také vyznačit více ploch na různých místech (pod stromem, na trávníku, pod keřem) a porovnávat je mezi sebou.

POHÁDKOVÝ PŘÍBĚH:

Jak si Āapka neměl s kým hrát

Blíží se začátek zimy. Zahradník Větvíčka už posbíral všechno ovoce ze stromů a zeleninu na záhoncích. Všechno pak schoval do sklepa na zimu. Záhonky jsou poryté a listí ze stromů je shrabané na hromadu. Už tak často nebývá teplo a hezky. Místo sluníčka se na zahradě prohání vítr a deštové kapky. Ráno se mezi záhonky válí mlha.

V neděli po obědě se venku udělalo hezky. Sluníčko vesele svítilo a hřálo. Zahradník Větvíčka usnul na lavičce u jabloně a Āapka se začal nudit. Rozhodl se tedy, že se vydá do zahrady, a bude si hrát s kamarády.

Nejprve se vypravil za veverkou Zrzkou. Musel ji chvíli hledat, ale nakonec ji našel vzadu u velkého stromu s ořechy. Veverka Zrzka sbírala na zemi oříšky a nosila je do keřů a do své dutiny ve stromě. Āapka ji chvíli pozoroval a pak na ni zavolał: „Ahoj Zrzečko. Pojď si se mnou hrát. Můžeme si zahrát třeba na honěnou. To ty hraješ ráda.“ „Jé. Ahoj Āapko. Promiň, ale dnes si s tebou nemůžu hrát. Mám hodně práce,“ odpověděla veverka Zrzka, a utíkala s dalšími oříšky do keřů, kde se Āapkovi ztratila.

Āapka chvíli čekal, ale když se nevracela, šel hledat myšku. Našel ji mezi záhonky, kde bylo v létě obilí. Myška tu hledala obilky a jiná semínka. Dávala si je do tlamičky, a když ji měla plnou, utíkala do svého pelíšku. Pak se zase vrátila a hledala dál. „Ahoj myško. Pojď si se mnou hrát,“ pozdravil myšku Āapka. Myška vyndala z tlamičky semínka, podívala se na Āapku a odpověděla: „Ahoj Āapko. Promiň mi to, ale dneska si s tebou nemůžu hrát. Mám moc práce.“ Pak si zase dala semínka do pusy a odběhla pryč.

„Co se to dneska děje? Proč mají všichni hodně práce, a nikdo si nechce se mnou hrát? Vždyť je tak krásně. Pracovat můžou, až bude pršet,“ zlobil se Āapka. „Ty to nevíš?“ ozvalo se z větve nad Āapkovou hlavou. Āapka se podíval nahoru a uviděl na větvi sedět černého kosa. „Blíží se zima, tak si dělají zásoby jídla, aby v zimě neumřeli hladu,“ vysvětloval kos. „Jim nikdo v zimě nedává najíst?“ zeptal se Āapka. „To víš, že ne. Myška s veverkou si všechno musí najít sami. Ale nám kosům lidé občas dávají na přilepšenou,“ řekl hrdý kos a při tom se načepýřil, aby vypadal důležitě. „Jestli chceš, můžeme si hrát spolu,“ pokračoval, „taky si rád hraju na honěnou. A vím určitě, že mě tak snadno nechytíš.“ „Tak jo,“ zaštekal radostně Āapka. A už se za domem v zahradě ozývá velké radostné štěkání, kňučení a přívětivé vrčení promíchané s ptačím štěbetáním a křikem. To si Āapka s kosem hraji a soutěží na travnatém plácku, kdo je rychlejší. Kos vždy někde přistane a Āapka se ho snaží chytit. Jenomže Āapka je malé nemotorné štěňátko a kos je už zkušený, a tak vždy s veselým křikem včas uletí. Mají ze hry oba radost, užívají si pěkný den. Najednou při jednom ze svých skoků Āapka vběhl do hromady listí a větví vzadu pod stromem, až se celá hromada zatřásla.

„Dej pozor na tu hromadu!“ zakřičel ještě za letu na Āapku kos, „tobě by se taky nelíbilo, kdyby tě někdo budil ze spaní.“ Āapka zůstal zaraženě stát u hromady a přemýšlel. „Copak může hromada listí spát?“ zavrčel za chvíli směrem ke kosovi. „Hromada ne, ale ježek Kulička v ní má svůj pelíšek a spí,“ odpověděl kos. „Proč vyspává, když je tak pěkný den. Mohl by si s námi hrát,“ zahafal Āapka, a už vesele utíkal ke hromadě. „Počkej, počkej, nebuď ho. On takto spí celou zimu, a kdybys ho jen tak pro nic za nic budil, jara by se nedožil. A to by se na tebe zahradník Větvíčka velice zlobil,“ zvolal kos a už lital Āapkovi kolem hlavy, aby ho zastavil. Āapka se zarazil. Zůstal sedět na zemi u hromady a upřeně se díval na nenápadnou díru v hromadě. Té si prve ani nevšiml.

„Kulička je u nás na zahradě už dlouho,“ začal vyprávět kos. „Kdysi ho zahradník Větvíčka donesl od silnice, kde ho našel zraněného. Asi ho srazilo auto. Zahradník se o něho staral, ošetřoval a krmil masem a žízalami. Když se uzdravil, udělal mu z bedýnky takovou budku a schoval ji tu do hromady větví a listí. Od té doby je Kulička u nás na zahradě. Po nocích běhá mezi záhonky a shání, co by kde snědl.“ „A proč v zimě spí?“ zeptal se Āapka.

„Proč? Všichni ježci v zimě spí. Nemají v zimě co jíst, a tak spí schovaní v teple a čekají na jaro,“ odpověděl kos.

„Hm. To je zajímavé. To my máme co jíst, a tak si klidně můžeme hrát celou zimu,“ zamyslel se Āapka.

„Tebe nakrmí zahradník Větvíčka, ale já si budu muset shánět jídlo většinou sám,“ povzdechl si kos, „zatím je různých semínek a spadaných jablek dost. I nějaký ten hmyz se ještě najde. Ale až začne mrznout, bude to horší. Ještě že nám pak lidé sypou do krmítek něco k snědku. Mám i kamarády ptáky, kteří letí raději několik dní daleko na jih, kde je teplo a jídla dost a dost.“

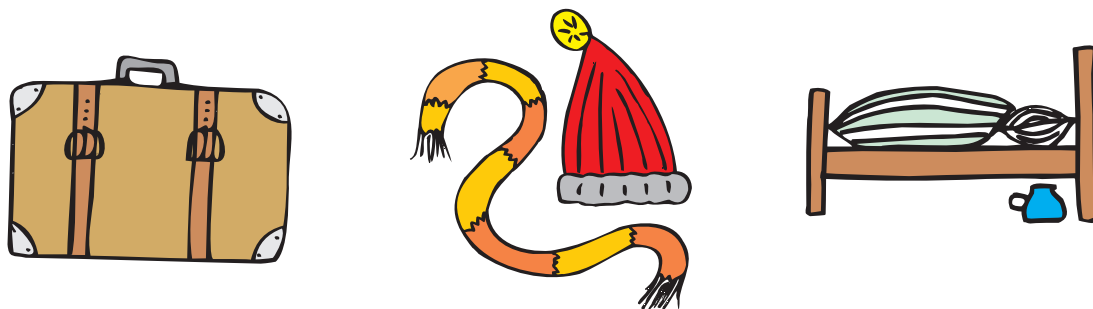
„Cože?“ vyštěkl překvapeně Āapka. „No třeba vlaštovky, rehci nebo čápi. To sis nevšiml, že už se dlouho nikdo z nich neobjevil?“ ptal se kos. „To je pravda. A ani plcha z lískového keře a ještěrky ze skalky už jsem dlouho neviděl,“ přisvědčil Āapka a přemýšlel, „ti asi taky šli do teplých krajín.“ „No to by se teda prošli,“ zasmál se kos a pokračoval, „jsou schovaní někde v teple a spí. Stejně jako užovka a žabky od jezírka. Na jih odlétají jen ptáci.“ „A co sluníčka sedmitečná, zlatoočka, čmeláci, motýli, pavouci, včelky samotářky, brouci a všichni tito drobečkové?“ vyptával se Āapka.

„Ti se také schovali. Našli si místečko, kde na ně nefouká a jsou aspoň trošku schovaní před zimou. Zalezli do země, do různých škvír ve zdi, do koutů, prasklin ve dřevě, pod kameny nebo i do stébel trav. Můžu ti někdy jejich skryše ukázat,“ trpělivě vysvětloval kos. „Ale teď už pojď, budeme si ještě hrát. Začíná mi být zima,“ zavolał kos na Āapku a frrr. Přeletěl Āapkovi přímo nad hlavou. Āapka se otočil od ježčí hromady a vesele utíkal za kosem.

V LISTOPADU SI ZKUSTE:

Co se děje se zvířátky v zimě?

- CÍL:** Seznámit se s přizpůsobením živočichů zimnímu období.
- POMŮCKY:** lepidlo, velký arch papíru (A2 a větší), obrázky zvířátek – pro každé dítě alespoň jeden, 3 obrázky symbolů – kufr, čepice s šálou, postel

- POPIS:** Sedněte si s dětmi do kružku a doprostřed položte velký papír, na který položte a společně přilepte obrázky kufru, šály s čepicí a postýlky. Tyto obrázky budou symbolizovat přizpůsobení zvířat zimě (kufr – stěhování do teplých krajín, čepice a šála – teplá srst a zásoby jídla, postýlka – zimní spánek). Zamíchané obrázky zvířat položte na hromádku vedle papíru obrázkem dolů. Postupně si každé dítě jeden obrázek vezme, pojmenuje zvíře, které na něm je a zkusí uhádnout, co dělá v zimě. Pokud neuhádne, tak mu poradí ostatní děti nebo paní učitelka. Nakonec obrázek přilepí na velký papír k příslušnému symbolu (kufr, postel, čepice se šálou). Dílko si pak na nějaký čas vyvěste někde ve třídě.

Velký papír můžete také dozdobit zimními motivy (vločky, sníh, modré pozadí). Místo papíru se symboly si můžete také do kruhu položit dětský kufřík, postýlku pro panenky a čepici se šálou. Děti pak obrázky zvířátek dávají do postýlky, kufru nebo čepice. Papír se symboly si pak můžete s dětmi nalepit později v rámci opakování.

- TROCHA TEORIE:** V našich zeměpisných šířkách je po část roku vlivem naklonění zemské osy a změny postavení Země vůči Slunci méně slunečního záření. Tím klesají teploty až pod bod mrazu – je zimní období. To způsobuje, že voda se dostává do pevného skupenství a není dostupná rostlinám. Rostliny tak kvůli tomu, a také kvůli nedostatku světla, nemohou růst a produkovat biomasu. Ta pak není dostupná pro zvířata, která se jí živí. Rostliny i zvířata se tomuto období během své evoluce různě přizpůsobili (adaptovali), nebo vyhynuli. Zvířata se zimě přizpůsobují různými způsoby, které často kombinují. V zásadě se dají zjednodušeně rozdělit do tří kategorií:

1. před zimou utečou do míst, kde je tepleji a dostatek potravy (stěhovaví ptáci)
2. uvedou se do stavu, kdy spotřebovávají velice málo energie – například ježci nebo netopýři upadají do zimního spánku (dochází k útlumu fyziologických procesů a snížení tělesné teploty), ale třeba medvědi či jezevci mají nepravý zimní spánek (zůstávají neaktivní v úkrytu, ale jejich teplota se nesnižuje)
3. zařídí se tak, aby jim zima nebyla a potrava nechyběla – dělají si zásoby (myši, někteří ptáci), naroste jim hustá srst (liška, veverka, rys), dělají si podkožní izolační tukovou vrstvu (divoká prasata, ptáci), budují si zimní úkryty (veverka)

Kampak se poděli?

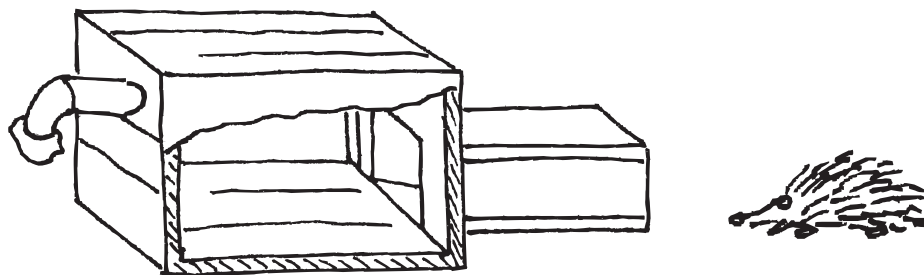
- CÍL:** Seznámit se se zimním životem zvířat.
- POMŮCKY:** lupy
- POPIS:** Vydejte se společně pátrat po úkrytech drobného hmyzu. Pátrejte v budově školky i venku na zahradě. Hledejte hmyz ve škvírách zdi, pod okrajem parapetu, pavouky za radiátory, pavučiny, opuštěná hnízda v křoví, motýly v koutech chladných místností, slunéčka pod kůrou, za květináčem a podobně. Nalezené úkryty opatrně prozkoumejte, ale dejte pozor, abyste schovaný hmyz nevyrušili ze spánku. Každé takové vyrušení pro něho může znamenat smrt.
- TROCHA TEORIE:** U většiny druhů našeho hmyzu přečkávají zimu pouze samičky v zimních úkrytech, kde spí až do jara. Těmito úkryty mohou být praskliny v kůře stromů, škvíry mezi kameny, pukliny pod parapety, v omítce, nebo sklepy a studené chodby. Často je to místo, kde nemrzne a hmyz je chráněn před větrem a deštěm. Některé druhy hmyzu dokonce dokáží ve svém těle vytvořit nemrznoucí směs, která je chrání před zmraznutím (např. sršni, vosy, čmeláci). Během tohoto období musí samičky zůstat v klidu, aby jim co nejdéle vydržela zásoba energie, protože nemají žádný zdroj potravy. Při častém vyrušení se vyčerpají a umírají. Na jaře pak samičky vyletí a nakladou vajíčka, z nichž se vylíhne nová generace. Některé druhy hmyzu přečkávají zimu ve formě vajíček nebo kukel (např. samotářské včely, některé druhy motýlů). Ty jsou opět schované na příhodném místě a probouzí se k životu až za příznivých podmínek na jaře. Zvláštní skupinu hmyzu tvoří mravenci nebo včely. Jedná se o společenský hmyz, který si na zimu vytváří zásoby a přečkává ji ve svém hnízdě, kde se zahřívají.
- V naší fauně ale nalezneme i takové druhy hmyzu, jejichž zástupci jsou částečně tažní (odlétá jen část jedinců). Mezi tyto druhy patří někteří zástupci motýlů, kteří zimují v jižní Evropě nebo v severní Africe. Jedná se o babočky, dlouhozobky, lišaje nebo i můry jako píďalky nebo bekyně. Na jaře se zase vrací zpět.

Hra – rozhodni se rychle a správně, nebo zahyneš!

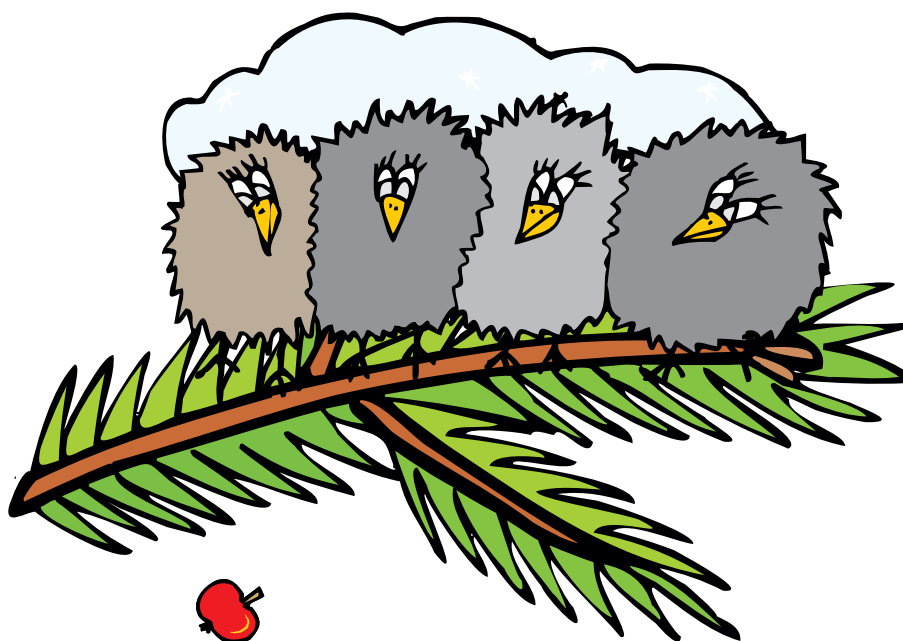
- CÍL:** Zapamatovat si tři základní strategie způsobu přečkávání zimy.
- POMŮCKY:** žádné
- POPIS:** Tuto hru si nejlépe zahrajete venku na zahradě a nezabere vám ani moc času. Můžete si ji samozřejmě zopakovat vícekrát.
- POPIS HRY:** Hra je velmi jednoduchá. Spočívá v tom, že učitel postupně říká jména zvířat a děti se musí rychle správně rozhodnout, co udělají, aby přečkaly zimu.
1. Pokud se zvíře přesouvá do teplých krajín, děti se shromáždí na cestě (ve třídě ke dveřím) a mávají rukama (křídly). Cesta symbolizuje dlouhou cestu na jih.
 2. Pokud zvíře hledá úkryt a v něm přečkává zimu, děti hledají úkryt před deštěm a větrem. Ve třídě to může být nějaký postavený domeček či vytyčený prostor. Venku se schovají třeba do keřů, do domečků, pod lavičku.
 3. Pokud zvíře zůstává aktivní, děti pobíhají po třídě či zahradě a hledají potravu.
- Až všechny děti udělají, co si myslí, že je správné, učitel řekne správné řešení a hraje se další kolo. Obměnou je, že zvířátka (děti), která se nerozhodla správně, zahynou a ze hry vypadávají – zimu nepřečkala.
- PŘÍKLAD:** Učitel zvolá „žába“ a děti si musí uvědomit, že žába je v zimě schována někde v zemi, v trávě pod kamenem – zkrátka v úkrytu. Pak hned vyhledají nějaký vhodný úkryt (schovají se pod keř, schoulí se k hromadě dřeva).
- Pak učitel vysvětlí, že žába se schovává do mechu, pod zem nebo pod kámen.
- Pokud chcete, aby byla hra ještě názornější, připravte si obrázky zvířat a místo zvolání jména zvířete ukazujte obrázek.

Ježčí penzionát

- CÍL:** Seznámit děti s chováním ježka a jeho úkrytem.
- POMŮCKY:** jednoduchý ježčí úkryt: bedýnka na ovoce s otvorem, pytel, hromada větví a listů na zakrytí, desky nebo široká roula na vytvoření chodbičky
- POPIS ÚKOLU:** Postavte si s dětmi na zahradě ježkovník – domek pro ježka. Nemusíte budovat nic složitého a nákladného. Pokud se ježek na vaší zahradě objeví, rád se ubytuje v obyčejné hromadě listů a větví, ve které bude nějaká dutina (třeba obrácená bednička od ovoce s otvorem, překrytá starým pytlíkem) a chodbička do ní (ze silné trubky, ze dvou desek, z ohnutého plechu. . .). Hromadu je třeba udělat na klidném skrytém místě třeba někde v rohu zahrady pod keřem. Pak už zbývá místo pravidelně pozorovat, a doufat, že se ježek v domečku ubytuje.

Poznámka k potravě ježka: Ježek je hmyzožravec – žíví se převážně hmyzem, bezobratlými živočichy pohybujícími se na povrchu půdy, nepohrdne malým ptačím vejcem nebo drobnými obratlovci (mláďata hlodavců). Rostlinná složka je v potravě zastoupena minimálně. Zakořeněná představa, že se ježci žíví jablky a hruškami, je známá už ze starého Říma. Vznikla asi na základě toho, že se ježci rádi něčím „navoní“ – chrání je to zřejmě před predátory. Kromě jiného jim voní také kvasící ovoce. V něm se rádi vyválí, a tak jim občas nějaký kus jablka či hrušky na bodlinách zůstane. Vypadá to pak, jako by se ovocem živil.

POHÁDKOVÝ PŘÍBĚH:

Jak Āapka zjistil, co je Štědrý veĉer

Zahradou se proháněl studený vítr a ohýbal stébla suché trávy. Po nebi se honily černé mraky a vypadalo to, že brzy začne sněžit. Āapkovi se v takovém počasí vůbec nechtělo ven. Sotva vystrčil čumáček ze dveří, už ho do něj štípál mráz. Zahradník Větvička se rozhodl obejít zahradu a zkontrolovat, zda je vše v pořádku. Āapka ho doprovázel a prohlížel si smutné stromy bez listů, uschlou hnědou travu a opuštěné jezírko. Všichni obyvatelé zahrady se schovali před větrem, a tak bylo v zahradě ticho. Když se Āapka se zahradníkem Větvičkou vrátili zpět do domku, bylo Āapkovi smutno. Leh si ke krbu a ohříval se. Přemýšlel, jestli ještě někdy bude zahrada veselá a plná života. Připadalo mu, že už zůstane jen smutná a opuštěná. Āapka nakonec u krbu usnul.

Zdálo se mu, že bloudí mezi černými stromy bez listů. Byl úplně sám a bál se. Běhal tam a zpět, ale stále nikoho nemohl najít. Pak začal foukat vítr a stromy se nakláněly k Āapkovi, a snažily se ho chytit. Nakonec ho celého omotaly, až se nemohl hnout. Sluníčko začalo pálit a Āapkovi bylo horko. Začal štěkat a volat o pomoc. Nakonec uslyšel volání zahradníka Větvičky.

„Āapko, Āapko, copak se děje?“ probudil Āapku Větvička. Āapka otevřel oči a nechápavě se na něho díval. „Ty jsi ale neposeda. Podívej se, jak ses celý zamotal do deky;“ mluvil na Āapku zahradník Větvička a začal ho z jeho deky vymotávat. „Tak a je to. Tobě se asi něco ošklivého zdálo, že;“ usmál se na Āapku a podržel ho za ušima. Pak pokračoval: „Tak a teď konec lenošení, čeká nás práce. Za chvíli bude Štědrý veĉer a my jsme ještě neudělali zvířátkům do zahrady ani jednu ozdabu na strom. Společně to určitě budeme mít raz dva;“ řekl vesele Větvička.

Celé odpoledne spolu pracovali v kuchyni. Vyráběli semínkové koule a zvonečky pro ptáčky, oříškové řetězy pro vevery, mrkvové závěsy pro zajíce a spoustu dalších ozdob. Veĉer vše naskládali do krabice a dali na verandu do chladu. „Tak a je hotovo. Teď už ten Štědrý veĉer může přijít;“ usmál se na Āapku zahradník Větvička. Veĉer Āapka pořád přemýšlel, co že to ten Štědrý veĉer asi bude.

Druhý den odpoledne si zahradník Větvička vzal z verandy krabici, zavolal si Āapku a společně vyrazili do zahrady. Tam si našli ten nejhezčí strom a začali na něj věšet ozdoby. Užili si přitom spoustu legrace. I zvědavé sluníčko na ně vykouklo zpoza mraků a trochu je zahřálo. Když skončili, byl celý strom ověšený ozdobami. Skoro žádná větev nezůstala prázdná. Āapka seděl před nazdobeným stromem a nemohl se vynadívát. Zahrada se mu už nezdála být tak smutná. Mezitím zahradník Větvička ještě přinesl trochu obilí a nějaká jablčka. Všechno to rozházel na zem pod stromem.

Už se začalo stmívat. „To je škoda, za chvíli bude tma a z té krásy nic neuvídím;“ povzdechl si Āapka. Otočil se, že už půjde domů, ale Větvička stál zamyšleně u stromu a rukou si hladil vousy. „Už to mám;“ najednou a utíkal do domu. Āapka utíkal za ním. „Co se děje? Něco jsme tam zapomněli dát?“ ptal se sám sebe. Ještě ani nedoběhl ke schodům a Větvička už utíkal zpátky. V ruce měl tři lucerny se svíčkami. Rozestavěl je pod strom a svíčky zapálil.

„Jé. Teď je to ještě hezčí;“ povzdechl si Āapka. Najednou uslyšel ze zahrady nějaký šramot. Zpozorněl a natahoval uši, aby dobře slyšel. Trochu se i bál. „Co to může být? V takové tmě přeci všichni ze zahrady už spí;“ říkal si. Ale to se mýlil. Zvířátka ze zahrady je celé odpoledne sledovala. Když viděla všechny ty dobroty, co jim připravili, dostala na ně takovou chuť, že ani spát nemohla. A tak nakonec sebrala všechnu odvalu a vypravila se ke stromu.

„Āapko, pojd se mnou, ať se naši malí kamarádi nebojí;“ zavolal Větvička na Āapku. Vyrazili spolu zpátky k domu. Zahradník Větvička si sedl na schody a Āapka vedle něho. Z dálky pak pozorovali zvířátka, jak se na stromě krmí. Oba měli radost, jak jim chutná. „Vidíš Āapko, jakou mají radost? To je dárek ode mě za to, že mi celý rok pomáhali. Co bych si bez nich na zahradě počal. A tak jim každý rok na Štědrý veĉer chystám hostinu;“ vysvětloval Āapkovi zahradník Větvička. „Tak to je ten Štědrý veĉer. To je krása;“ pomyslel si Āapka a pozoroval zvířátka ve svitu luceren.

V PROSINCI SI ZKUSTE:

Zimní ložnice semínek

- CÍL:** Ukázat dětem, jak semínka přečkávají v přírodě zimu.
- POMŮCKY:** papír velikosti A6 pro každé dítě, nejméně jedno semínko stromu pro každé dítě (kaštiny, žaludy, ořechy...), pastelky (fixy, voskovky...), lepidlo, tavnou pistoli, suchou zeminu nebo písek, jeden velký papír (balicí papír, papír do flipchartu...), listy stromů (nejlépe suché vylisované), balíček vaty.
- POPIS:** Sedněte si s dětmi v kruhu a zkuste společně vymyslet, co se asi se semínky děje, když je neposbírá člověk a nepostará se o ně. Nechte děti říkat jejich názory. Poté si řekněte, že některá semínka, která uzrají, mohou sníst zvířátka. Zeptejte se dětí, jestli znají nějaké zvířátko, které jí semínka. Nakonec dětem vysvětlíte, že semínka, kterým se podaří zavrtat do půdy, jsou v půdě schovaná celou zimu. Není jim tam ale zima, chrání je vrstva listů. Vypadá to, jako by měla semínka postýlku, ve které spí až do jara. Nakonec děti pobídněte, že uděláte svým semínkům také takové postýlky, aby se jim dobře odpočívalo.
- Nejprve si připravte s dětmi na balicí nebo jiný velký papír průřez vrstvou půdy. Namalujte si na něj část kmene stromu a kořenů. Poté nalepte pás půdy, který bude vyznačovat předěl mezi vzduchem a zeminou. Každé dítě si namaluje na papír velikosti A6 jednoduchou postýlku, do které následně vlepí semínko stromu (použijte lepidlo nebo tavnou pistoli). Takto připravené postýlky se semínky si děti nalepí na papír do půdy. Nakonec můžete místa mezi postýlkami ještě potřít lepidlem a posypat zeminou nebo pískem. Nad vrstvu půdy pak jako peřinu společně nalepte listy stromů. Nyní jsou semínka uložena v postýlkách ve své zimní ložnici a jsou chráněna vrstvou listů a půdy před mrazem. Dílo si pak vystavte někde na nástěnce.
- POZNÁMKA:** Úkol můžete dále rozvinout tak, že v den, kdy napadne první sníh, si s dětmi k dílu sednete a řeknete si, co se u semínek v ložnici asi změnilo. Je jim nyní pod sněhovou peřinou tepleji? Při tom nalepte s dětmi nad vrstvu listů ještě vrstvu vaty, která představuje napadený sníh. Nyní je semínkům v jejich ložnici opravdu příjemně.

PF pro obyvatele zahrady

- CÍL:** Vcítit se do pocitů a potřeb zvířat a rostlin v zimním období.
- POMŮCKY:** pomůcky dle zvolené výtvarné techniky
- POPIS:** Zeptejte se dětí, co by přály obyvatelům ve vaší zahradě do nového roku. Co si myslí, že by se jim líbilo, hodilo, co by jim usnadnilo život, nebo třeba i čeho by už stačilo. Pak společně vytvořte novoroční přáníčka. Můžete je vyrobit libovolnou výtvarnou technikou (fantazii se meze nekladou). Přání můžete vyrobit i jedno společné. Přáníčka pak vyvěste na chodbě školky.

Zasněžená krajina

- CÍL:** Vytvořit si netradiční vánoční přání.
- POMŮCKY:** černý nebo tmavě modrý tvrdý papír, tenký štětec, sůl, teplá voda, menší sklenička nebo kelímek na solný roztok, lžička
- POPIS:** Když venku do čerstvě napadlého sněhu zasvítl sluníčko, vše se začne třpytit jak v pohádce. Pozorujte sníh s dětmi. Nechte děti hádat, proč se sníh tak třpytí. Pak jim vysvětlíte, že sníh je tvořen z krystalů zmrzlé vody, které se blyští orážením dopadajícího světla. Pak si ve třídě dle přiloženého foto návodu namalujte třpytivý obrázek. Vaše krajina bude také plná třpytivých krystalů. Nebudou to však krystaly zmrzlé vody, ale krystaly soli.

Foto návod ZASNĚŽENÁ KRAJINA

1. Nachystáme si černý nebo tmavě modrý tvrdý papír, sůl, tenký štětec, teplou vodu, menší skleničku nebo kelímek, lžičku.

2. Ve sklenici nebo kelímku si nejprve uděláme koncentrovaný solný roztok. Do vody postupně přidáme tolik soli, kolik se jí bude schopno ve vodě rozpustit. Pořádně mícháme.

3. Vodou se solí malujeme na tvrdý černý papír zimní obrázek. Roztokem při tom nešetříme. Obrázek můžeme obtáhnout i několikrát.

4. Obrázek necháme uschnout na teplém místě. Po odpaření vody, zůstanou na černém papíře jen jemné bílé třpytivé krystalky soli.

Křišťálová zahrada

CÍL: Rozvíjet u dětí estetické cítění.

POMŮCKY: **ozdoby na zavěšení:** táč nebo plech, nádoba na vodu, potravinářské barvivo, umělohmotná vykrajovátko na cukroví, provázek, nůžky, voda, mrazák

ledové koule: balonky na vodní bomby, voda, potravinářské barvivo, mrazák

POPIS: Jakmile začne venku mrznout, můžeme si zahradu vyzdobit ledovými ozdobami. Při změnách počasí pak můžeme sledovat, jak se ozdoby mění.

Ozdoby na zavěšení: Do připravené nádoby napustíte vodu a obarvíte ji potravinářským barvivem. Obarvenou vodu nalijte na táč nebo plech. Do vody rozložte umělohmotná vykrajovátko. Hladina vody by měla být pod okrajem vykrajovátek. Poté si z provázku nadělejte větší očka, která následně vložíte do vykrajovátek tak, aby částečně vyčnívala nad hladinu. Vše nechte zmrznout. Po zmrznutí vody s plechem klepněte o stůl, aby se led uvolnil. Vyklepněte led z vykrajovátek a hotové ozdoby zavěste na stromy.

Ledové koule: Balonky na vodní bomby naplňte vodou (čistou nebo obarvenou), zavažte a nechte pořádně zmrznout. Po zmrznutí nařízněte balonek a ledovou kouli vyndejte. Ledové koule rozmístěte po zahradě. Pokud jste vodu neobarvili, nakapejte nebo nasypete dle libosti barvivo na horní část koule. Se změnou počasí se bude měnit i vzhled a barva koule.

ALTERNATIVA:

Do vody ve vykrajovátkách nebo v baloncích místo barviva můžete vložit různé přírodniny (větvíčky jehličnanů, jeřabiny, plody javoru, šípky, ...). Každému dítěti dejte umělohmotnou misku s vodou (výška vody cca 3 cm) a nechte děti, aby si přírodniny naskládaly samy dle libosti. Poté do misek vložte očka a nechte zmrznout.

Stromeček pro naše zvířátka**CÍL:**

Vcítit se do pocitů a potřeb zvířat v zimním období. Naučit se, jak jim můžeme pomoci přežít zimu.

POMŮCKY:

různé pamlsky pro zvířata (jablka, lojové koule, mrkev, kukuřice, klasy prosa, jádra ořechů, slunečnicová semínka, proso), provázek

POPIS:

Nejprve si ve třídě připravíme „vánoční ozdoby“. Na táč nachystáme mrkve, jablka, kukuřici, ořechy, různá semínka (slunečnice, proso apod.) a dáme doprostřed stolu. S dětmi si jednotlivé suroviny pojmenujeme a řekneme si, kterému zvířátku budou chutnat. Jablkům a hruškám nařizněte slupku, aby se zvířátkům lépe jedla. Různé pamlsky pro zvířata navažte na provázky, semínka si namíchejte do misky. Na zahradě pak vyberte strom, který společně ozdobíte (nemusí být jehličnatý). Semínka nasypte pod strom nebo do krmítka.

POHÁDKOVÝ PŘÍBĚH:

Jak Āapka zkoušel stopovat

Bylo pozdní ráno a sluníčko přes okenní tabuli šimralo Āapku na nose a budilo ho. Āapka se zavrtěl a sluníčko ho ještě jednou pošimralo na nose. „Hepčí,“ kýchnul Āapka znenadání. Posadil se a začal se rozhlížet kolem sebe. Tlapčkami si protřel oči a hladově se zadíval na svou misku, kde mu už zahradník Větvička připravil snídani. Ale co to? V misce se to nějak vrtělo a najednou z hromádky granulí vykoukla hnědá myší hlava. Sotva si myš Āapky všimla, popadla tu největší granuli a utíkala pryč. „Počkej. Kam běžíš? Vrať mi to. To je moje granule,“ volal za ní Āapka a už se rozběhl, že myš chytí.

Ta zatím vyběhla dveřmi ven a poskakovala po schodech do zahrady. A Āapka za ní. Ani si nevšiml, že venku je to nějaké jiné, než byl zvyklý. Teprve když seběhl schody a skočil do čehosi bílého, lekl se, a skočil zpět na první schod. „Co to je? Studí to do tlappek, a jak to svítí do očí,“ divil se Āapka. Mhouřil oči a nevěřicně kulil oči na zahradu, která byla celá zářivě bílá.

Myška se zastavila a Āapku pozorovala. Pak se mu začala posmívat. „Jé, podívejte se všichni. On neví, že to je sníh. On ho snad ještě nikdy neviděl. Takový velký a bude se bát sněhu. Hahaha,“ smála se myška a válela se ve sněhu. To Āapku zlobilo, a tak sebral všechnu odvahu, zaštěkal a rozběhl se za myškou. Už to vypadalo, že ji dožene, když tu náhle – co to? Āapkovy uklouzly tlapky, spadl a už se klouzal a otáčel se po velké lesklé ploše, která byla schovaná pod sněhem. Když se konečně zastavil, myška byla pryč. Āapka byl polekaný. Vzpomněl si, že tady někde byla ještě včera velká louže. „Aha, přes noc asi louže zamrzla,“ pomyslel si Āapka, a začal sníh z louže packami odhrnovat. Snažil se postavit, ale tlapky se mu rozjížděly na všechny strany a chvíli trvalo, než se mu podařilo vstát. Opatrně šel dál. Rozhlížel se kolem sebe. Myšku nikde neviděl. „Jak ji teď najdu? Přeci se nevzdám,“ přemýšlel Āapka.

Jak se tak rozhlížel, všiml si, že ve sněhu kolem něho je spousta stop. „To je nápad. Budu ji stopovat jako indiáni, o kterých mi včera před spaním četl Větvička. Ale které stopy jsou ty pravé?“ pomyslel si, a začal zkoumat jednotlivé stopy. Nakonec si vybral malé stopy, které připomínaly muří nožky, a rozběhl se po nich.

Za chvíli přiběhl ke keři, na kterém sedělo hejno vrabců. „Neviděli jste tu běžet myš?“ ptal se vrabců Āapka.

„Neviděli. Jsme tu už od rána a nikoho jsme neviděli,“ odpověděli mu vrabci. „To ale není možné, vždyť jsou tady její stopy. Musela tu běžet před chvílí,“ mračil se na vrabce Āapka. „To určitě nejsou myší stopy. Podívej se na to pořádně. Copak myš běhá po dvou? To jsou naše stopy. Podívej se,“ trpělivě vysvětloval Āapkoví vrabec. Slétl z keře a začal poskakovat ve sněhu. A opravdu. Za ním se objevovaly stejné stopy jako ty, co Āapka sledoval. „Máš pravdu. Tak to jsem to popletl. A nevíš, jak vypadá stopa od myši?“ zeptal se Āapka vrabce. „Vím. To je jednoduché. Přední tlapička má jen čtyři prsty, zadní jich má pět. No a mezi tlapičkami má čárku od ocásku, který táhne za sebou. Takovou stopu si nemůžeš splést,“ poučoval Āapku vrabec. Āapka poděkoval a vrátil se zpět k zamrzlé louži. Po chvíli hledání našel stopu, kterou mu popsal vrabec. Opravdu byly na předních tlapkách obtisknuté jen čtyři prsty a na zadních pět. I čárka po ocásku byla vidět.

Āapka si poskočil radostí a vydal se po stopě. Stopa ho vedla mezi zasněženými záhony, kolem zamrzlého jezírka, pak zabočila do sadu a klikatila se mezi stromy. Když se Āapka podíval dál, zjistil, že stopa míří až do zadní části zahrady, kde byl velký kompost. Āapka doběhl ke kompostu. Stopa tady končila v díře. Āapka už na nic nečekal a začal hrabat. Ale sotva párkrát hrábl předními tlapkami, z vrchu kompostu mu začal někdo nadávat a volat, aby přestal hrabat. Āapka se zarazil. Posadil se a díval se na kompost, kdo to na něj volá a pokřikuje. Uviděl velkou myš, která mu hrozila pěstí a nadávala hlubokým hlasem.

„Copak se ti to stalo?“ podívoval se Āapka nad velkou myš, „vidíš, to máš určitě z toho, že mi chodíš do misky na granule. Teď jsi tak velká, že už se nevejdeš do své myší díry a musíš se schovávat v kompostu.“ „Jakápak myš? Jaké granule? Co to tady pleteš? Já jsem potkan a ty mi tu boříš dům. Dneska jsme se teprve nastěhovali, a už abych to celé opravoval,“ huboval dál potkan. „Aha. Promiň, že jsem ti rozbořil dům. Myslel jsem, že jsem vystopoval myš, která mi odnesla granule, ale asi jsem se zase spletl,“ omlouval se potkanovi Āapka. „Dobrá. Je pravda, že máme s myší podobné stopy, ale ona je má o dost menší. Ale teď už upaluj. Mám hodně práce a myslím, že tě volá zahradník Větvička,“ houkl potkan a zmizel v díře.

Āapka se zaposlouchal a opravdu ho volal strýc Větvička. Rozběhl se tedy přímo ke vchodovým dveřím.

„Tak tady jsi. Kdepak jsi běhal? A jak se ti líbí sníh?“ vyptával se Větvička, sotva Āapku uviděl. Ten k němu doběhl a začal se mu otírat o nohy a radostí skákat. „Jejda, ty jsi ale mokrý. Tak pojď se dovnitř usušit, ať mi nenastydneš. Myslím, že běhání ve sněhu už bylo dost. Odpoledne zase můžeš jít ven,“ usmál se Větvička na Āapku a podrbl ho za ušima. Āapka s radostí vběhl do domu. Bylo mu opravdu trochu zima a také měl velký hlad. Vřak ještě ani nesnídal. Rozhodl se, že myš zkusí najít odpoledne.

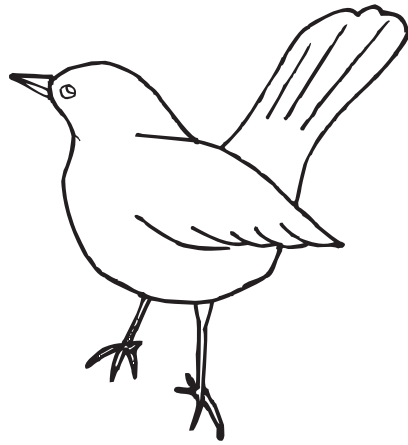
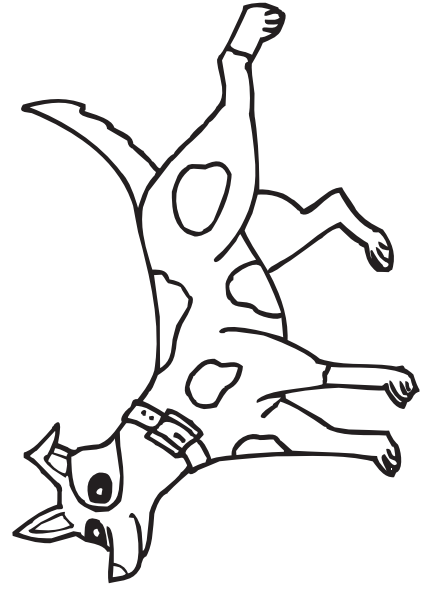
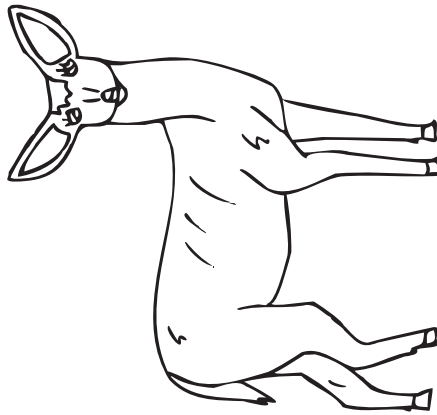
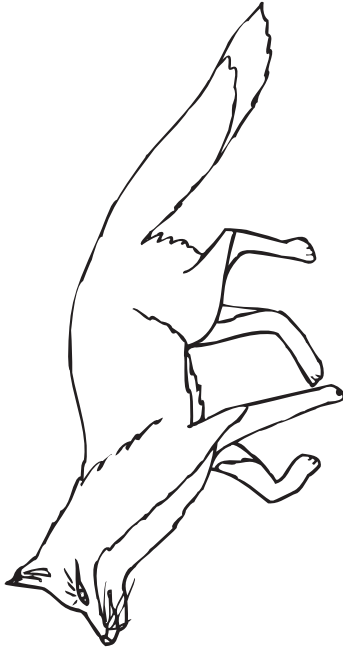
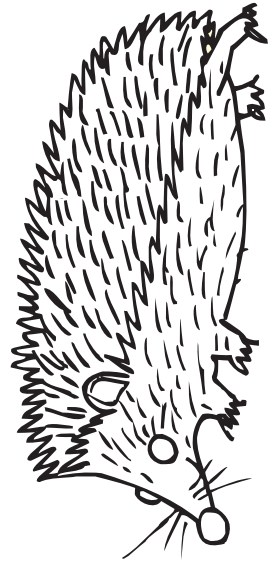
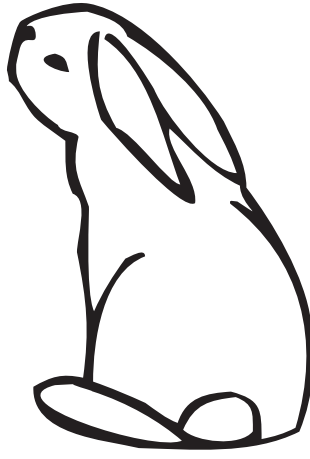
V LEDNU SI ZKUSTE:

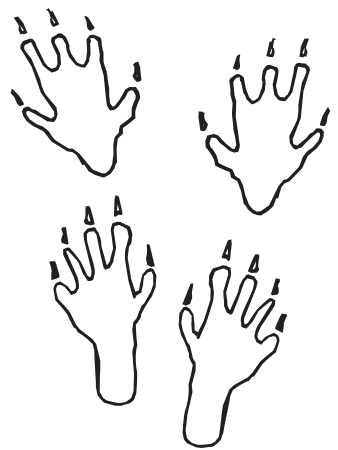
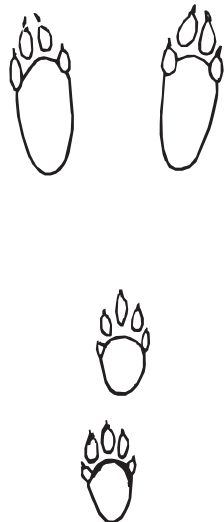
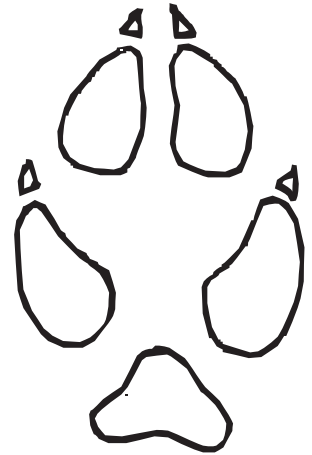
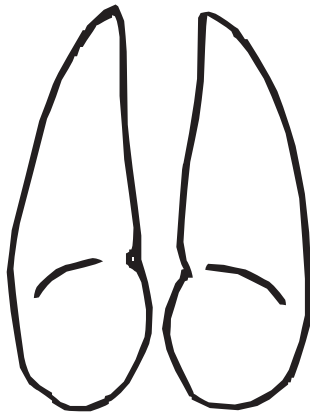
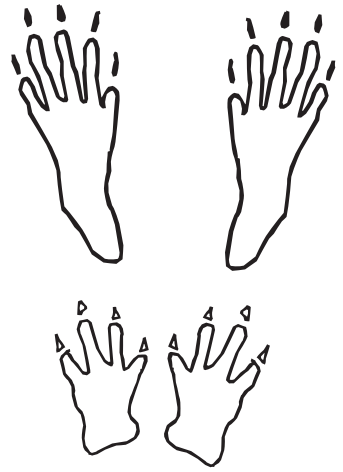
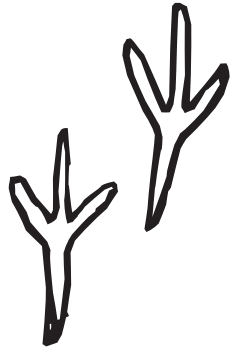
Proč se chodník solí, když není k jídlu?

- CÍL:** Ukázat dětem účinek soli na led a zamrzání vody.
- POMŮCKY:** sůl, kyselina citronová (nebo citron, ocet), cukr, 4 kelímky na vodu, symboly citronu, cukru, soli a čisté vody na papírcích, izolepa, voda, lžičky na míchání
- POPIS:** Udělejte si společně pokus, při kterém zjistíte, jaký vliv mají různé přísady ve vodě na její zmrznutí. Pokus ale můžete dělat, jen pokud alespoň v noci mrzne (případně můžete dát kelímky do mrazáku).
- Děti rozdělte do 4 skupinek a každé skupině dejte jeden kelímeček, jeden symbol k nalepení na kelímeček (sůl, cukr, citron, čistá voda), izolepu, lžičku na míchání a do tří skupinek rozdejte navíc kyselinu citronovou, sůl nebo cukr. Pak každá ze skupinek nalepí na svůj kelímeček symbol, který jste jim rozdali, a naplní kelímeček vodou. Do vody pak rozmíchá jednu lžičku přísady (sůl, cukr, kyselinu citronovou). Jedna skupinka do vody nepřimíchá nic, jen vodu zamíchá. Pak dejte kelímky vedle sebe ven, třeba na okenní parapet. Druhý den udělejte vyhodnocení pokusu. Voda nezmrzla jen v kelímku se solí. Na zamrzlou i nezamrzlou vodu nechte děti sáhnout. Dětem pak vysvětlete, že sůl ve vodě způsobila, že voda nezamrzla. Chodníky se tedy solí proto, aby nebyly kluzké.
- POZNÁMKA:** Pokus pak ještě můžete rozšířit tím, že zamrzlou vodu v kelímcích pak také hodně posolíte solí. Voda postupně roztaje, i když venku mrzne.

Na stopě

- CÍL:** Naučit děti poznávat 9 běžných stop zvířat.
- POMŮCKY:** miniatlas stop zvířat pro každé dítě nebo do skupiny; nůžky; pastelky; děrovačka; provázek; vystřižené stopy
- POPIS ÚKOLU:** Tentokrát se vypravíme do zahrady a budeme pátrat po stopách jejich obyvatel. Nejprve si ale musíme vyrobit miniatlas stop a se stopami se řádně seznámit.
- Popis 1. části:** V první části si vyrobíte s dětmi miniatlas stop zvířat, který pak budete potřebovat v druhé části úkolu, kdy si zahrajete na detektivy. V první řadě si oboustranně vytiskněte miniatlas. Pro každé dítě bude potřeba jedna A4 oboustranně. Můžete si atlas vytisknout i černobíle na barevný papír.
- Prohlédněte si jednotlivé stopy na obrázcích. Při prohlížení postupně také ukažte dětem, jak jednotlivá zvířátka vypadají. Pak nechte děti, ať si svůj atlas vybarví. Poté papír rozstříhnete dle čáry. Jednotlivé kartičky poskládejte na sebe. Dětem kartičky u kraje v jednom rohu proděrujte děrovačkou a nechte děti, ať si kartičky svážou provázkem. Celou knížečku pak uvažte na delší provázek, na kterém budou děti v druhé části úkolu nosit miniatlas na krku nebo na ruce.
- ROZŠÍŘENÍ:** Můžete si zahrát i jednoduchou hru na sběratele stop. Nejprve si vytiskněte obrázky zvířat a několikrát stránku s kartičkami stop, které rozstříháte. Kartičky se stopami poschovávejte po třídě. Rozdělte děti do tolika skupinek, kolik druhů stop budete hledat. Hra má několik kol. V každém kole každé skupince přiřadte jeden obrázek zvířete, jehož stopu budou děti hledat. Zvířátka si společně pojmenujte. Poté mají děti za úkol, ve svém miniatlasu najít, jak vypadá stopa jejich zvířete. Následně vybíhají do třídy a hledají schované kartičky s jejich stopami, které nosí zpět na svůj obrázek. Jakmile jsou vybírané všechny kartičky, kolo ukončete a společně zkontrolujte, zda děti posbíraly stopy správně. V dalším kole mezi skupinkami prostrídáme jednotlivé obrázky, aby se děti seznámily se stopami všech zvířat.
- Popis 2. části:** V druhé části si s dětmi zahrajete na detektivy a pokusíte se vypátrat, co se v zimě děje ve vaší zahradě. Úkolem dětí bude během procházky venku nebo ve vaší zahradě najít stopy co nejvíce živočichů, a zkusit je určit podle svého miniatlasu. Pak se společně pokuste vypátrat, odkud stopy přišly a kam vedou. Zamyslete se s dětmi nad tím, co dané zvířátko asi dělalo, kam a proč šlo, co se mu třeba stalo. Nakonec nechte děti stopu zakreslit na čistý papír.
- POZNÁMKA:** Stopovat můžete nejen ve sněhu, ale i v blátivém počasí. Kromě stop můžete také nalézt i jiné pobytové znaky – jako například různé zbytky potravy (okousané oříšky, šišky, vyloupaná semínka), části těl (chlupy, peří), dočasné nebo stálé úkryty (hnízdá, vyležená místa, díra do země).

Razítka pro stopaře

- CÍL:** Naučit se prostřednictvím výroby jednoduchých razítek poznat jednotlivé stopy zvířat.
- POMŮCKY:** foto návod, pro každé dítě dřevěná destička, pěnový papír, lepidlo na dřevo, štětec, nůžky, fix, obrázky se stopami na obkreslení / na stopařskou hru: velký papír, různá razítka stop, razítková poduška, pastelky
- POPIS:** Pokud není možné jít stopovat ven, můžete si s dětmi vyrobit jednoduchá razítka, a pak si s nimi zahrát na stopaře na papíře. Návod na výrobu razítek najdete v našem foto návodu. Pak si můžete zahrát stopařskou hru. Nejprve dětem vysvětlíte postup. Sedněte si do kroužku, doprostřed položte velký papír a začněte vyprávět příběh o zvířátkách. Podle toho, co zvířátka prožívají, razítkujte stopy na papír. Pokud je třeba, tak na papír dokreslujte krmelec, stromy, klasy a další věci z příběhu. Děti pak zkusí podle hotového papíru příběh převyprávět. Poté děti rozdělíte do skupinek. Každá skupinka dostane velký papír, pastelky, razítkovou podušku a razítka. Vyzvěte je, aby na čistý papír vytvořili svůj příběh. Když mají všechny skupinky hotovo, sedněte si opět do kruhu. Zkuste společně převyprávět příběhy za papíru. Autoři příběhu ostatní kontrolují a případně opravují.

Foto návod RAZÍTKA PRO STOPAŘE

1. Nachystáme si dřevěnou destičku, pěnový papír, lepidlo na dřevo, štětec, nůžky, fix, stopu na obkreslení.

2. Destičku obkreslíme na pěnový papír, abychom věděli, jak velkou stopu můžeme vyrobit.

3. Obkreslený tvar vystihneme.

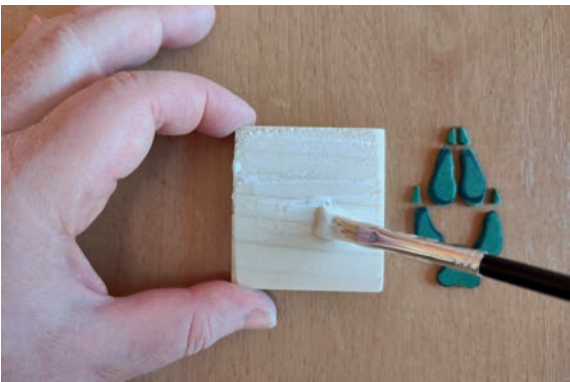
4. Fixem překreslíme stopu, kterou jsme si vybrali.

5. Vystříháme jednotlivé části stopy.

6. Před lepením si ještě stopu srovnáme, abychom věděli, jak ji budeme skládat při lepení.

7. Celou destičku potřeme vrstvou lepidla.

8. Jednotlivé dílky stopy lepíme na destičku. Dáváme pozor, abychom je nezamazali lepidlem i na horní straně. Razítko by pak špatně sālo barvu.

9. Naskládanou stopu necháme pořádně zaschnout než budeme razítko používat.

10. Jako podklad pro výrobu razítka můžeme použít starou dřevěnou kostku, tvrdý karton nebo velké plastové víčko.

11. Razítka namáčíme do razítkovací barvy. Tiskneme jemným přitlačením na papír.

Tajemství sněhové vločky

- CÍL:** Seznámit děti s vlastnostmi vloček.
- POMŮCKY:** lupa, tmavá (nejlépe černá) podložka, sníh (v případě nepřítomnosti sněhu můžeme použít námrazu z mrazničky), kelímek od jogurtu do každé skupinky
- POPIS:** Úkol se opět skládá ze dvou částí. V první části se vypravíme ven a budeme hledat odpověď na otázku, zda jsou všechny vločky stejné. V druhé části si zodpovíme otázku, z čeho je vlastně sníh. Ještě než se vypravíme na zahradu, sedneme si společně v kruhu a položíme dětem otázku, zda si myslí, že jsou všechny vločky, které padají z nebe na zem, stejné. Necháme je vysvětlit, proč si myslí, že ano či ne. Můžeme si jednotlivé nápady zaznačit, abychom se k nim mohli vrátit při závěrečném hodnocení. Také se děti zeptáme, z čeho podle nich vločky jsou. Pak vyrazíme hledat odpovědi na otázky ven do zahrady.
- 1. část:** V této části se vydáme ven a budeme pomocí lup pozorovat různé tvary vloček. V zahradě budeme pracovat ve skupinkách. Budeme potřebovat pro každou skupinku tmavou (nejlépe černou) podložku a lupu. Nejprve dětem ukážeme, jak budou pracovat s podložkou a s lupou. Na podložku venku opatrně nabere sníh a lupou pozorujeme tvary jednotlivých vloček. Upozorníme je, že vločky nemohou nabírat rukou, protože by se jim roztály. Také nemůžeme na vločky dýchat, protože teplý vzduch jejich tvar začne rychle měnit. Děti pak necháme pátrat po odpovědi otázky, zda jsou všechny vločky stejné.
- 2. část:** Venku dáme každé skupince kelímek od jogurtu a necháme je nabrat plný kelímek sněhu. Kelímek pak odnese do třídy a dáme na topení.
- ZÁVĚR:** Po návratu do třídy si opět sedneme do kruhu a vyzveme děti, aby odpověděly na otázku, zda jsou všechny vločky stejné. Zeptáme se jich, zda se jim podařilo najít alespoň dvě stejné vločky. Poté vysvětlíme dětem, jak vzniká sníh, a proč není možné najít ani dvě stejné vločky. Můžeme jim ukázat i nějaké fotografie vloček. Pokud se během diskuse rozpustil sníh v kelímku, podíváme se, co nám v kelímku zůstalo. Vysvětlíme dětem, že sníh není jen z vody, ale i ze vzduchu (proto není kelímek plný vody) a různých nečistot (jsou vidět na dně kelímku). Protože je sníh špinavý (nečistoty na dně kelímku), nemůžeme ho jíst.

Voskovkové kouzlení

- CÍL:** Seznámit se s různorodostí tvarů vloček.
- POMŮCKY:** bílý kreslicí karton A4, plochý štětec, zředěný modrý inkoust, bílá voskovka
- POPIS:** Zeptáme se dětí, zda se jim vločky, které si prohlížely venku, líbily. Vyzveme je, aby si zkusily vzpomenout, jak vypadala ta nejhezčí. Tu si pak zkusí namalovat. Můžeme dětem také připomenout tvary vloček pomocí fotografií. Po úvodním povídání vyzveme děti, aby na bílý papír bílou voskovkou namalovaly vločku, která se jim líbila. Bude to vločka, která právě dopadla na bílou peřinu na zemi. Proto není mezi ostatními bílými vločkami téměř vidět. Poté řekneme dětem, že je naučíme jednoduché kouzlo, pomocí kterého si budou moci vločku prohlédnout. Vezmeme plochý štětec, který namočíme do zředěného modrého inkoustu. Papír začneme postupně přetírat a malovat na modro. Tam, kde jsme malovali voskovkou, barva nedrží a vločka se stává viditelnou. Hotové vločky si můžete vystavit na nástěnce.

Sněhové sochy v zahradě

CÍL: Rozvíjet u dětí estetické citění.

POMŮCKY: různé přírodniny na dotvoření soch (klacíky, plody, kamínky, listy, ...)

POPIS: V zimě se může zdát zahrada opuštěná a prázdná. Když napadne sníh, můžete s dětmi zahradu oživit sněhovými sochami. Zeptejte se dětí, jestli ví, kdo je to sochař, a co takový sochař dělá. Poté dětem vysvětlíte, že si uspořádáte výstavu soch na zahradě. Sochy budou vytvářet významní sochaři – děti. Sochy budou udělané ze sněhu a různých přírodnin. Poučte je, že ze sněhu nemusí tvořit jen sněhuláky, ale mohou vytvářet různé postavičky, skřítky, zvířátka nebo věci (např. auto). Vytvořte si společně jednu sochu nebo sousoší na ukázkou, a pak vyzvěte děti k vlastní samostatné činnosti. Každé dítě si může postavit svoji sochu, ale mohou pracovat i ve skupinkách. Nakonec si uspořádejte vernisáž a sochy si postupně společně prohlédněte. Nechte autory soch, aby sami ostatním řekli, co vytvořili. K jednotlivým sochám můžete přidat i cedulky se jmény a názvy soch, aby se na výstavu mohli podívat i rodiče.

POHÁDKOVÝ PŘÍBĚH:

Jak zahradník Větvička pomohl ptáčkům v zahradě

Ten den ráno bylo v zahradě zvláštní ticho. Slunce jasně svítilo na modré obloze, sníh jiskřil, a na stromech zářila bílá námraza. Vzduch jako by zmrzl a všude panoval nezvyklý klid. Ťapka vyběhl ven na obvyklou ranní prohlídku svého území, ale hned na schodech domku pocítil velkou zimu, která mu rychle pronikala do kožichu a studila do nosu a uší. Z tlamy se mu kouřilo jako z hrnce s vroucí vodou a tlapky ho štípaly. „Tak jen rychle zkontroluju, jestli je všechno v pořádku, pozdravím kamarády a půjdu zase raději domů do tepla ke krbu zahradníka Větvičky,“ pomyslel si Ťapka, a už pelášil kolem plotu dozadu na zahradu.

Cestou uviděl na větvičce jabloně kosa, který byl dnes obzvláště načepýřený. Vypadal skoro jako bambule od čepice. „Ahoj, to je dnes zima, že? Nechceš si zahrát na honěnou, ať se trochu zahřeju?“ zavolal na něj Ťapka. „Nějak dnes nemám náladu, raději se moc nehýbu, ať si udržím aspoň trochu tepla pod peříčky. A taky mám hlad,“ zapípal kos neochotně, a ani se na větvi nehnul.

„No co, když nechceš, nechceš. Zeptám se sýkorek na bezu,“ řekl si Ťapka. Očichal sloupek plotu, proběhl se mezi stromy, a už stál pod bezem a hafal na hejno sýkorek. „Dobré ráno, nechcete si se mnou na něco zahrát? Třeba na schovávanou?“ ptal se Ťapka. „Dnes ne, máme moc práce. Musíme sehnat hodně semínek k jídlu, abychom se zahřály a nezmrzly. Je už dlouho sníh a semínka se těžko hledají,“ švitořily sýkorky jedna přes druhou.

Ťapkovi už taky trochu zima, a tak utíkal zase dál podél plotu, kde měl už vyběhanou cestičku. Zastavil se až u branky, kde právě přistálo hejno vrabců. Jako obvykle se dohadovali o všem možném a dělali kolem toho spoustu křiku. „Tady je aspoň veselo,“ pozdravil vrabčáky Ťapka. „Jo veselo, ani moc ne. Dohadujeme se, kam se na dnešní noc schováme. Včera jsme byli v houští na kraji lesa a byla nám velká zima. Předvírem jsme strávili noc za boudou na složeném dřevě. Tam sice nefoukalo, ale také tam byla zima. Navíc nemáme nic moc k jídlu. Všechno pokryl sníh. Jestli to tak půjde dál, tak nás do jara moc nepřežije,“ postěžoval si jeden z vrabců, který se do hádky o místě nocování nezapojil. „Tak můžete přespat u mě v boudě, já tam teď v zimě nespávám. Zahradník Větvička mě nechává spát na verandě,“ navrhol Ťapka. „To nejde, je nás moc a navíc to tam není bezpečné. Mohla by přijít třeba kočka, a ta by s námi zatočila,“ odmítl Ťapkovu nabídku vrabec.

„Tak já už jdu, je mi pořádně chladno,“ řekl Ťapka a běžel se schovat do domu za zahradníkem Větvičkou, který už na něj čekal. Když Ťapkovi otvíral dveře, podíval se na teploměr, který byl venku vedle dveří, a přimhouřil oči. „To je dnes zima, budu se muset trochu postarat o své ptáčí pomocníky. Potřebuji, aby mi na zahradě v létě pomáhali proti housenkám a komárům, a chránili moji zeleninu a ovoce,“ zabručel si Větvička pro sebe. Krmítko na zahradě sice pravidelně plnil už od prvních mrazů a sněhu, ale teď chtěl svým pomocníkům přilepšit. Zamyšleně odešel do spižírny.

Netrvalo to dlouho a už byl zpátky na verandě. Sypal do misky nejrůznější semínka a míchal je. Měl tam semínka slunečnice, prosa, pohanky, lnu, máku, ale i třeba pšenice nebo žita. Navíc si donesl hrst vlašských ořechů a vyloupal z nich jádra. Přidal i pár vyloupaných burských oříšků. Všechno to zamíchal a nasypal do misky. Ťapka ho pozoroval a přemýšlel. „To asi chystá pro všechny ty ptáčky nějaké lepší jídlo, když je taková zima. To jsem zvědav, co jim všechno nachystá,“ říkal si. Bedlivě Větvičku pozoroval a vrtěl při tom ocasem. Větvička, když namíchal semínka, přinesl ještě z kůlny za domem nasušené jeřabiny, které na podzim pro ptáčky natrhal. Zavěsil je na provázky, stejně jako několik jablek a hrušek ze svých zásob, které od podzimu uchovává ve sklepě. Při tom Ťapkovi vykládala, že ptáčí si na jablkách víc pochutnají, když se jim trochu sloupne slupka. Nakonec přinesl ještě kus hovězího loje a také na něj přivázal provázek. „Tak, a teď to všechno dáme na krmítko,“ povídal si pro sebe Větvička. Oblékl si teplou bundu, narazil čepici a s Ťapkou v patách vyrazil ven do mrazu.

Nejprve na stromy a keře v okolí krmítka zavěsil ovoce na provázcích. Na krmítko pak zavěsil lůj a jeřabiny. Nakonec dovnitř nasypal semínka slunečnice, máku, prosa, ořechy – no prostě to, co měl v misce nachystáno. Potom ještě nohou odhrnul sníh pod krmítkem a rozhodil tam také několik hrstí semínek. „To je pro vrabce, ti jedí raději ze země,“ vysvětlil Ťapkovi.

Ťapka skákal okolo a byl rád, že se jeho kamarádům trochu uleví v jejich zimních starostech. A protože chtěl, aby se o dobrotách na krmítku ptáčí dozvěděli co nejdříve, hned také oběhl celou zahradu a na všechny volal, že zahradník Větvička pro ně nachystal na krmítku hostinu, a ať si hned letí něco dobrého sezobnout. A tak se ke krmítku slétly sýkorky. Největší zájem měly o vlašské ořechy, které si odnášely na blízký keř, kde je zobaly. Za chvíli přiletěl i kos a rovnou se pustil do jablka zavěšeného na třešni. Ani vrabci na sebe nenechali dlouho čekat. Přiletěli jako hejno stíhaček pod krmítko a už se zase hádali a vesele škádli. Na zahradě bylo najednou živo. Větvička z povzdálí pozoroval krmítko a usmíval se. „A ty tady hezky hlídej, ať se sem neodváží nějaká kočka. Ptáčí jsou teď méně opatrní, když je taková shánka po jídlu, a kočka by je mohla spolknout i s peřím,“ vysvětlil Ťapkovi zahradník Větvička a vrátil se domů do tepla.

To se ví, že Ťapka hlídal krmítko a ptáčky jako oko v hlavě. Občas se odběhl zahřát na verandu, ale i tak se díval přes okno, jestli nehrozí nějaké nebezpečí. Naštěstí se kočkám v tom mrazu ven taky zrovna nechťelo.

Za čas dokonce na krmítko přiletěli i ptáčí, které Ťapka v zahradě ještě neviděl. Byli tu najednou barevní stehlíci, pěnkava, červenka, brhlík a dokonce i dlask. Ten louskal svým silným zobáčkem ty nejtvrdší semínka a oříšky, jako by se nechumelilo. Ťapka se se všemi postupně seznámil a byl rád, že má nové kamarády a že je jim užitečný jako hlídač.

V ÚNORU SI ZKUSTE:

Velká ptačí hostina

- CÍL:** Naučit se správnému způsobu zimního krmení ptactva.
- POMŮCKY:** krmítko, různá semena a potrava pro ptáky (slunečnice, proso, mák, len, semínka chia, různé obilí, ovesné vločky, různé vyloupané ořechy, několik jablek a hrušek, syrový hovězí lůj nebo vnitřní vepřové sádlo a podobně / na semínkovou kouli: semínka slunečnice, prosa, lnu . . . , 100% tuk, hrnec, vařečka, rašelinové květináče, provázky na zavěšení
- POPIS:** Připravte si krmení do krmítka. Požádejte děti, ať přinesou z domu jablko, hrušku, trochu nějakých semínek, ořechy, lůj. Společně si vše prohlédněte a ze semínek udělejte směs – nechte děti, ať ji pořádně promíchají. Na jablka a hrušky navažte provázky a na několika místech z nich odřízněte slupku, menším ptákům se tak bude dužnina lépe zobat a také ovoce dříve najdou.
- Pokud ještě nemáte ve školce krmítko, můžete si ho vyrobit třeba z plastové lahve (návod lze nalézt na internetu) a pak společně s dětmi umístit v zahradě. Dbejte na to, aby se do krmítka nedostala snadno kočka a krmítko se tak nestalo spíše krmítkem pro kočky než pro ptáčky. Krmítko pak naplňte připravenou směsí semínek a na okolní keře a stromy rozvěste několik jablek a hrušek. Některé jablko nechte i na zemi pod krmítkem a rozhodte tam i hrst semínek. Větší druhy ptáků jako kos nebo straka mohou zobat ovoce, jen když se k němu mohou někde posadit. Volně zavěšené jablko využijí jen drobní ptáci jako sýkorky, které usednou přímo na něj.
- POZNÁMKA:** Ze semínek také můžete vyrobit semínkové koule. V hrnci rozpustíme 100% tuk, do kterého nasypeme různá semínka (např. slunečnice, proso, len, sezam). Vytvoříme tak hustou kaši. Směs za stálého míchání necháme trochu vychladnout. Poté z ní upláčáme koule nebo ji můžeme dát do rašelinových květináčů, které pak pomocí provázku zavěsíme na strom.
- TROCHA TEORIE:** Ptáky začínáme více krmit až s příchodem sněhové pokrývky a končíme brzy z jara. Příliš časně a pozdní krmení ptákům spíše škodí. Nekrmíme těstovinami, žádným pečivem ani chlebem nebo solenými ořechy – to vše je pro ptáky příliš slané. Nejvíce žádaná jsou v ptačím jídelníčku olejnatá semena jako slunečnice a ořechy. Velmi vhodný je i hovězí lůj, který se ovšem těžce shání. Nahradit se dá vepřovým syrovým sádlem (lepší je vnitřní). Ptáci také rádi konzumují místní ovoce, ale i některou zeleninu – například dužninu dýně. Větší ptáci jako drozd kvíčala, sojka nebo kos ale musí mít možnost k ovoci usednout – na větev nebo na zem.
- Olejnatá potrava, jako je slunečnice nebo lůj, nejvíce láká sýkorky (koňadra, modřinka, babka, uhelníček, parukářka) a také brhlíky, šoupálky, mlynaříky a strakapoudy. Semena plevelů a obilovin svědčí zrnožravým pěnkavám, zvonkům, strnadům, dlaskům, vrabcům a kosům. Plody nejrůznějších bobulovin a jablek a hrušky velmi ocení kosi a drozdi kvíčaly, ale i drobní pěvci jako zmiňované sýkorky. Ty na svém krmítku také uvidíte zřejmě nejčastěji (sýkora modřinka a koňadra).

Kdo? Co?

- CÍL:** Naučit děti poznávat ptáky navštěvující krmítko ve vaší zahradě.
- POMŮCKY:** dalekohled, atlas ptáků
- POPIS:** Tento úkol je jednoduchý. Po dobu 1 týdne pozorujte vaše krmítko bedlivěji než obvykle. Vyhradte si na to třeba pravidelný čas nebo každý den určete z dětí pár pozorovatelů, kteří ostatní děti upozorní, když na krmítko něco přiletí. Podle atlasu zkuste určovat, co na krmítko a na rozvěšené ovoce létá, a jaké mají ptáci na sobě barvy. Obrázek nejčastějšího návštěvníku si můžete nalepit na okno, ze kterého krmítko pozorujete. K pozorování můžete použít i dalekohled.

Výroba papírového ptáčka

CÍL: Zopakovat si základní druhy ptáků na krmítku.

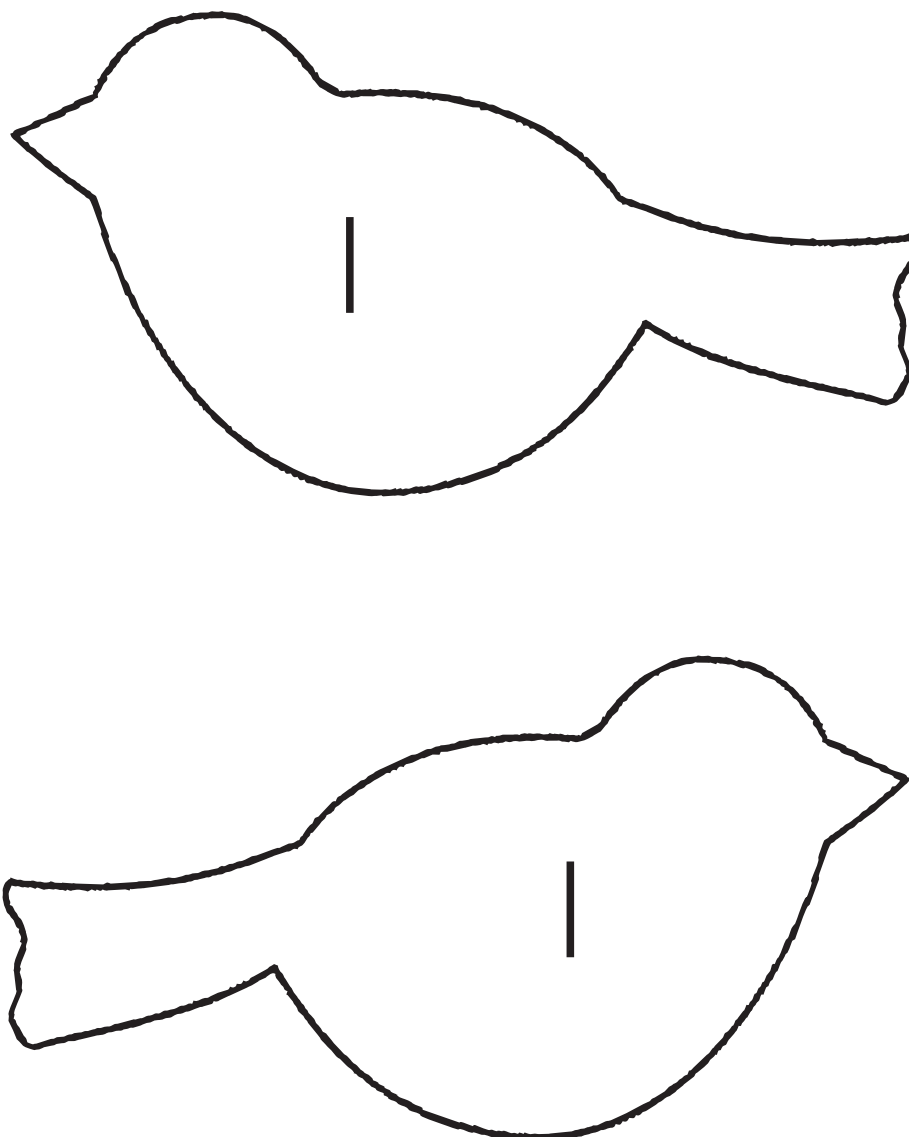
POMŮCKY: **pro každé dítě:** 1× vytisknutá šablona ptáčka (1 šablona obsahuje dva protilehlé obrisy, které se později slepí), pauzovací papír nebo měkký papír, nůžky, lepidlo, vodové barvy, kelímek na vodu, štětec, atlas ptáků nebo obrázky ptáků se jmény

POPIS: V tomto výtvarném úkolu si každé dítě vyrobí svého ptáčka z papíru. Na začátku si zvolte, kterého ptáčka budete dělat a ukažte si ho na obrázku. Můžete dělat společné hejno vrabců, sýkorek nebo může být každý ptáček jiný (šablona je společná pro všechny druhy ptáků, rozliší se pouze vybarvením). Inspirujte se druhy ptáků, kteří vám létají na krmítko.

Připravenou šablonku vybarvěte podle zvoleného druhu ptáka v reálných barvách vodovými barvami a nechte uschnout. Poté ptáčky podle šablony vystříhnete a slepte obě části šablony k sobě nepomalovanými stranami.

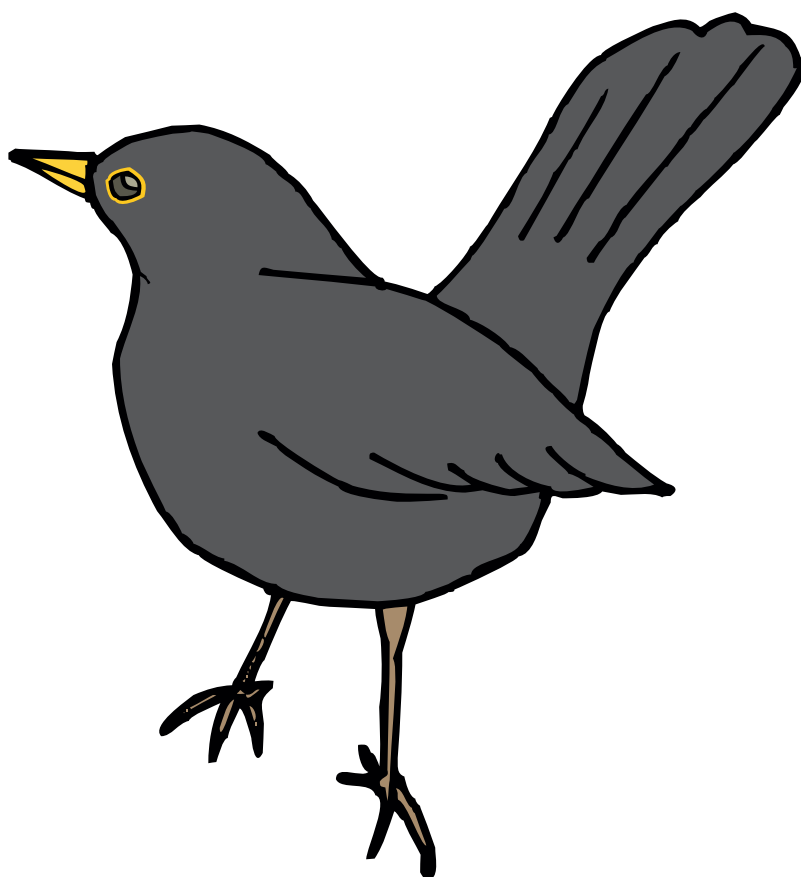
Nyní vyrobte křídla. Z pauzovacího papíru ustrihněte pás 8 cm široký a asi 20 cm dlouhý (na šířku A4). Z pásu udělejte skládanou harmoniku a výšce asi 1 cm. V místě křídel papírového ptáčka prořízněte nůžkami tak, abyste mohli prostrčit složenou harmoniku (značka na šabloně). Křídla pak prostrčte do poloviny a krajní sklady křídel přilepte k tělu – roztáhnete tak křídla. A ptáček je hotov.

POZNÁMKA: Nakonec si ptáčky můžete zavěsit na nit a udělat si výzdobu ve školce, nebo děti doma.

Hra na hladové ptáčky

- CÍL:** Posílit pozitivní vztah dětí k ptákům. Vcítit se do potřeb ptáků v zimě.
- POMŮCKY:** prádelní kolíček pro každé dítě + pár kolíčků navíc, pytlík fazolí nebo hrachu, 4 misky, větší tác nebo plech na pečení
- POPIS ÚKOLU:** Tento úkol je pohybový a opět se v něm budete zabývat zimním krmením ptáků. Děti se rozdělí do 4 skupin. Každá skupina představuje jedno hejno ptáků (vrabci, sýkorky, stehlíci, zvonci). Jedno živější dítě bude představovat kočku, další živější dítě Ěapka. Paní učitelka bude představovat zahradníka Větvičku. Cílem hry je sesbírat z krmítka (tác/plech) uprostřed třídy co nejvíce potravy (fazole/hrách). Děti z týmů potravu nosí za pomoci kolíčku (zobáček) fazole do misky na svém stanovišti. Nošení jim znesnadňuje kočka, která se je snaží pochyvat. Kočka chytne ptáčka, když mu vezme zobáček. Ptáček tím vypadává ze hry, dokud si u paní učitelky nevyprosí další kolíček. Krmítko ale hlídá Ěapka, který brání kočce v chytání ptáčků. Když se Ěapka kočce dotkne, musí kočka „na strom“ (vymezený vyvýšený prostor), kde je v bezpečí. Když je kočka na stromě, musí Ěapka do boudy – další vymezený prostor, dostatečně daleko od kočky, aby mohla občas vyběhnout na ptáčky.
- Hra se zahájí tím, že zahradník Větvička (paní učitelka) nasype do krmítka hrstku fazolí/hrachu. Během hry pak ještě může fazole/hrách na krmítku doplnit.
- Hraje se tak dlouho, dokud je v krmítku (na tácu/plechu) nějaká fazole/hrách. Vítězí to hejno ptáčků, která má nejvíce posbíraných kousků v misce – bez problémů přežijí zimu.
- POZNÁMKA:** Fazole i hrách je třeba sbírat kolíčkem bokem, aby šly uchopit. Před hrou je třeba dětem ukázat správný postup sbírání fazolí.

POHÁDKOVÝ PŘÍBĚH:

Jak Ťapka hledal jaro

Zahradník Větvička a Ťapka stáli na verandě a dívali se spolu ven přes okno na zahradu. Obloha byla po ránu zatažená. Ze střechy nad nimi kapala voda. Všude po zahradě bylo velmi mokro a pod stromy ležely poslední zbytky šedivého sněhu. „Už se nám to blíží,“ řekl najednou Větvička. Ťapka se pozorně rozhlédl po okolí. „Co se nám blíží?“ podivil se Ťapka. Ale protože nic zvláštního neviděl, díval se zase klidně dál ven. „Jo jo, za pár dnů nám to začne,“ zamumlal zase Větvička a dál zasněně hleděl na své mokré záhony. Ťapka zakňučel, zavrtěl ocáskem na souhlas, ale moc tomu nerozuměl. Pak dál pozorovali zahradu. Venku hrál neobvykle hlasitý ranní ptačí koncert. „I ti ptáci už se těší, až přijde,“ pronesl zamysleně Větvička. Ťapka celý zmatený zaštěkal a podíval se na Větvičku. Vůbec netušil, o čem to Větvička mluví. „To jsem se ale zamyslel. Úplně jsem na tebe zapomněl. Už tě pustím ven, ať se můžeš venku proběhnout,“ řekl na Ťapkovo štěkání Větvička. Otevřel dveře verandy a Ťapka vyběhl ven.

Hned si všiml, že venku není taková zima jako jindy. Nemrzl mu čumáček ani tlapky. Ptáci dnes opravdu hodně hlasitě zpívali a ve vzduchu byla taková zvláštní, jemná, téměř neznatelná vůně půdy a ještě čehosi jiného.

„Co to asi je?“ pomyslel si Ťapka. Proběhl kolem plotu dozadu na zahradu a cestou si všiml starého známého kosa, který si vesele rozpěvoval. „Ahoj kamaráde, jak se dnes vede?“ pozdravil ho. „Teď už dobře, je tepleji, zimu jsem přečkal, a brzy bude zase spousta potravy. Jaro už se blíží,“ vesele zašvitořil kos. „Jaro?“ podivil se Ťapka. „A jak se to pozná, že už se jaro blíží?“ zeptal se kamaráda. „To je přece jednoduché. Pupy na stromech se zvětšují, voda v jezírku konečně roztála, a co nevidět se v ní určitě objeví i žabí vajíčka. Včera jsem dokonce viděl, že se včely z úlu letěly proletět, a pátraly v okolí, jestli už někde nekvete nějaká kytička. Jaro už je za dveřmi, kamaráde,“ usmál se na Ťapku kos a koncertoval vesele dál.

„Aha, tak to je asi to, co zahradník Větvička ráno tak toužebně vyhlížel z okna, a co za pár dnů začne,“ pomyslel si Ťapka. Začal pozorněji sledovat, co se v zahradě děje nového. Brzy si všiml, že hlína na záhonech je rozmrzlá a hroudy, které vznikly po podzimním rytí, se úplně rozpadly. Na rybízcech a jabloních zase bylo vidět, jak jsou pupeny už veliké, a že se v nich asi něco děje.

U úlu bylo také živěji. Sem tam nějaká nesmělá včelka vylétěla ven a pátrala v okolí. Ťapka chvíli postával u úlu, a když nějaká včelka vylétěla, pozoroval, kam letí. Většina včel letěla za plot k potoku, kde rostou velké vrby a osiky. „To už asi začínají kvést vrby,“ napadlo Ťapku a hned se na to jedné včelky zeptal. „Ano, jsou tam vrby, bzzz, ale ještě moc nekvete, bzzz. A nám je každá troška pylu na jaře vzácná, bzzz, doufám, že nám je lidé neotrhají, bzzz. To by pak měly naše děti hlad, bzzzz,“ odpověděla spěchající včelka Ťapkovi. „Hlad? Copak vy je nekrmíte medem?“ divil se Ťapka. „Bzzz, aby naše děti dobře rostly, mícháme jim pyl s medem, bzzz. A takto brzy z jara kvetou nejvíce vrby, bzzz,“ vysvětlila Ťapkovi včelka. „A proč se bojíte, že vám je lidé otrhají? Copak oni také jedí pyl?“ nedal se odbýt Ťapka. „To ne, bzzz, ale trhají si je do vázy, bzzzz, nebo jen ulamují větve, a pak je někde pohodí, bzzz. Asi nevědí, že to je vrba, protože jim říkají kočičky, bzzz. Ale běž se podívat před dům, bzzz. A nezdržuj už,“ zabzučela včelka a letěla si po svém.

Ťapka se rozběhl před dům. V záhonech před domem, kam nejvíce svítí sluníčko, ho čekal zahradník Větvička a zálibně se díval na zem. Ze záhonku se klubaly první sněženky, a dokonce už i dvě kvetly! Ťapka radostí zaštěkal a začal kolem nich skákat. „To je krásna, že?“ řekl Větvička. Pak ukázal na vedlejší záhon. „Tady jsou ještě žluté talovíny a bílé a fialové šafrány, a tam bude brzy kvést podběl. Podívej, Ťapko, jaro už je skoro tady.“

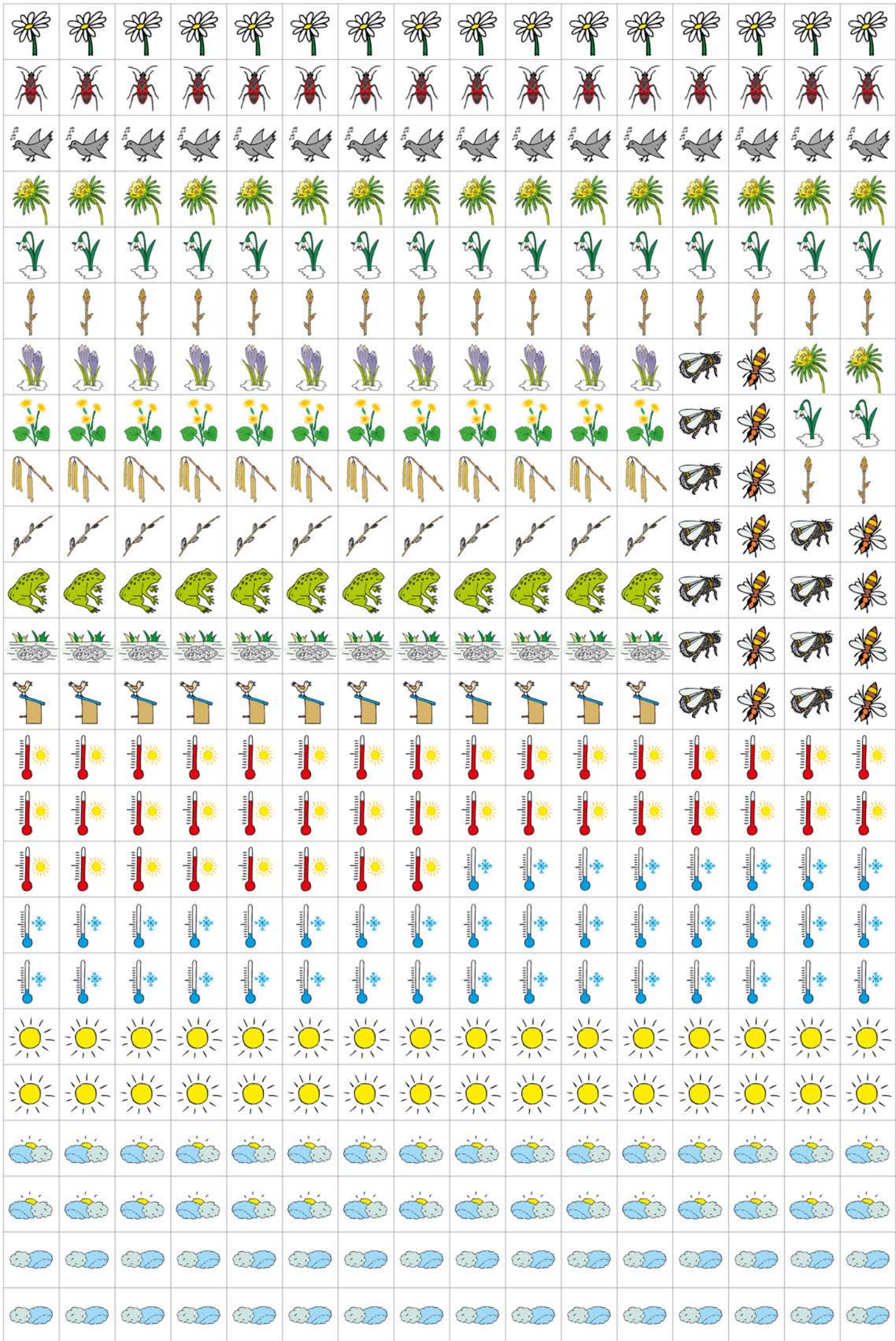
V BŘEZNU SI ZKUSTE:

Jaro přichází

- CÍL:** Naučit se rozpoznat známky příchodu jara v přírodě.
- POMŮCKY:** venkovní teploměr, připravenou pozorovací tabulku na měsíc březen, nastříhané obrázky projevů jara, lepidlo
- POPIS:** Tento úkol je jednoduchý a zvládnete ho bez velkých příprav. Stačí si z předem vytisknout kalendář a sadu připravených symbolů – ty si rozstříhejte. Pak je ještě třeba předem vyznačit na venkovním teploměru fixem nebo nálepkou hodnotu 10 °C. Plnění úkolu se dál bude odehrávat při vašich procházkách ven – budete sledovat počasí a hledat projevy jara. Úkol má dvě části.
- Popis 1. části:** Každý den po celý březen v přibližně stejnou dobu (například před odchodem na dopolední procházku) se podívejte na venkovní teploměr a zaznamenejte do vytištěného kalendáře, jestli je teplo nebo zima (symbol červeného nebo modrého teploměru). Pokud bude rtuť teploměru nad značkou, nalepte si společně do kalendáře symbol pro teplý den, pokud bude pod ní, nalepte symbol pro studený den. Současně se podívejte, jaké je počasí, a nalepte si do kalendáře také symbol pro stav počasí (sluníčko, sluníčko/mráček, mráček). Tak budete moci sledovat, jak se počasí mění a postupně se otepluje. Druhou možností, jak sledovat změnu teploty, je nechat vždy rozhodnout děti podle jejich pocitů jestli je den teplý nebo studený – nebudete sledovat teploměr. Případně můžete obě varianty kombinovat.
- Popis 2. části:** Při procházkách venku a po zahradě hledejte projevy jara a zaznamenávejte si je do kalendáře. Pozorně se s dětmi dívejte, co se venku v přírodě děje, a po procházce si do kalendáře nalepte symboly těch jevů, které jste venku zaznamenali. Pokud najdete další projevy jara, symbol si namalujte.
- Při procházkách si všimněte a hledejte:
- kvetoucí rostliny (sněženky, talovíny, bledule, šafrány, podběl, vrba – kočičky, jehnědy – lísky a olše, vrby)
 - létající včely
 - zpívající ptáky
 - létající čmeláky
 - žabí vajíčka ve vodě
 - zvětšování pupenů stromů a keřů
 - shluky ruměnic na stromech
 - osidlování budek ptáky

BŘEZEN – pozorování nástupu jara

NEDELE					
SOBOTA					
PÁTEK					
ČTVRTEK					
STŘEDA					
ÚTERÝ					
PONDĚLÍ					

Jaro v jezírku

CÍL ÚKOLU: Seznámit se s vývojem žáby.

POMŮCKY: básnička „Kde se vzaly žabky“, lehká modrá látka, obrázek ryby

POPIS: Tento úkol je pohybový. Formou cvičení/dramatizace si v něm zahrajete na vývoj žáby od vajíčka až po dospělou žabu. Cvičení můžete provádět ve třídě nebo venku na vhodném místě. Předem si připravte obrázek ryby a nějakou lehkou látku, kterou bude paní učitelka napodobovat vlny v tůňce. Také si vytiskněte a připravte doprovodnou básničku s komentářem. Cvičení si můžete s dětmi secvičit a použít ho při nějakém jarním vystoupení pro rodiče.

Nejprve si básničku předem dobře nastudujte. Zkuste si i jednotlivé cviky, aby vám pak práce s dětmi šla od ruky. Připravte si také jednotlivé pomůcky. Dětem pak postupně básničku předříkávejte a cvičte jednotlivé cviky. Děti opakují po vás.

Kde se vzaly žabky?

*Na zahradě tůňka byla,
vodu hrálo sluníčko,
přiskákala žabka milá,
dala do ní vajíčko.*

*(chytíme se s dětmi do kruhu a vytvoříme tůňku)
(v kruhu se trochu zatočíme – na jednu i na druhou stranu)
(pustíme se a vyskočíme párkrát jako žabka)*

*Dala jedno, druhé, třetí, čtvrté, páté,
Vajíček to bylo kupa,
držela se u sebe.*

*(děti se postupně mění ve vajíčka v tůňce, počet vajíček odpovídá počtu dětí)
(děti představují vajíčka a jsou těsně u sebe ve dřepu)*

*A když přes ně cákla vlna,
kývala se vesele.*

*(učitel pomocí modré látky nebo šátku naznačuje vlny směrem k vajíčkům – dětem)
(děti se společně pohupují)*

*Za pár dní však jaká změna,
místo malých vajíček,
pulci plavou těsně u dna,
a bojí se rybiček.*

*(děti stále představují vajíčka)
(děti se změní v pulce, plazí se v tůňce – pozor! ještě nemají ani nohy ani ruce)
(na slovo rybiček / při ukázání obrázku ryby, děti ztuhnou a rukama si zakryjí hlavu)*

*Plavou tam a zase zpátky,
rostou jako z vody.
Za chvíli jim na zadečku,
narostly dvě nohy.*

*(děti se plazí / válí sudy po tůňce)
(děti se na zemi v leže pořádně protáhnou)*

*Na sluníčku teď se hřejí,
sní o světě krásný sen,
už i přední nohy mají,
už se těší z vody ven.*

*(děti v klidu leží se zavřenýma očima a opalují se na sluníčku)
(děti mávají rukama ve vzduchu)
(děti zvolají jupí)*

*Ještě chvíli, už to bude,
ještě ztratit ocásek.
A z pulců jsou žabky malé,
mají plno otázek.*

*(děti leží stále na zádech a vrtí se)
(děti se změní v žabičky a skáčou z tůňky ven / skáčou po třídě)*

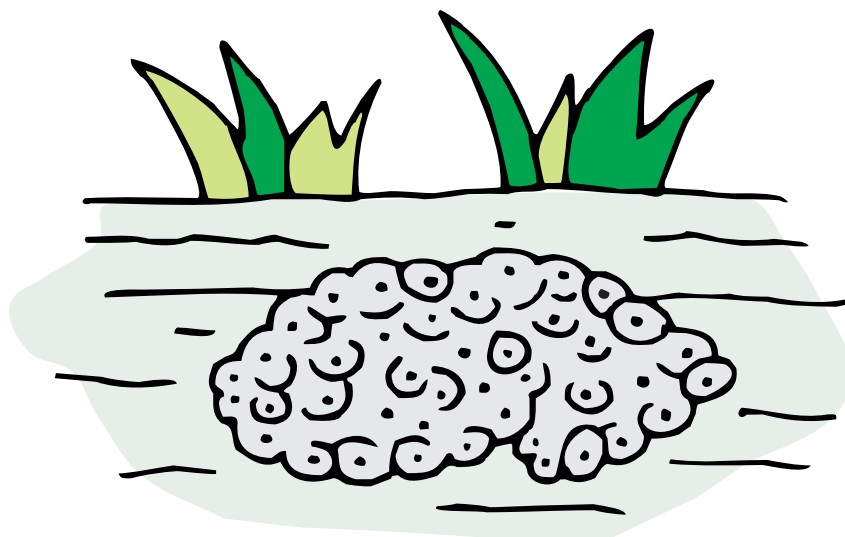
Pozorování rašících pupenů

CÍL: Pozorovat, jak se z pupenů vyvíjejí listy a květy.

POMŮCKY: 3 vázy nebo lahve, zahradnické nůžky nebo nůž, větvičky s pupeny ze tří stromů

POPIS: Prohlédněte si venku na zahradě, nebo při procházce do okolí, větvičky stromů. Zeptejte se dětí, kde si myslí, že mají stromy a keře schované listy a květy. Nechejte děti chvíli hádat, a pokud na odpověď neprijdou samy, upozorněte je na pupeny na větvičkách. Pokud najdete pod stromem staré listy, můžete si je k pupenům přiložit, aby si děti uvědomily, kolik toho je v jednom pupenu schovaného. V každém pupenu je takovýchto listů více. Zaměřte se na stromy a keře, které raší brzy z jara (zlatice – zlatý déšť, třešně, broskve, meruňky, jabloně, angrešt, rybíz, trnka . . .). Všimněte si, jak jsou pupeny zvětšené a měkké a brzy začnou rašit. Ze tří druhů keřů či stromů si nějakou větvičku ustrihněte a vezměte si ji do třídy do vázy s vodou. Každý druh do zvláštní vázy.

Vázy si dejte na výslunné teplé místo ve třídě a během následujících dní společně sledujte, jak se pupeny vyvíjejí a tvoří se listy a květy. Můžete s dětmi zkusit hádat, na které větvičce vyraší první květy, a na které první listy.

POHÁDKOVÝ PŘÍBĚH:

Jak Ťapka pomáhal na zahrádce

Je stále tepleji a sluníčko už někdy dokáže i pořádně zahřát. Jaro postupně přichází. Na zahradě u zahradníka Větvíčky je to čím dál zajímavější. Ťapka každé ráno vyběhne na zahradu zkoumat, co je zase nového. Objevil už další kvetoucí rostlinky a všiml si, že sýrkorky začaly prohledávat ptačí budky, které jsou na stromech u branky, a vybírat si tu nejlepší. Také objevil, že ze záhonku u jezírka už vylézají květy narcisů, a v jezírku plavou nějaká drobná zvířátka.

Jedno hezké, teplé odpoledne nachystal zahradník Větvíčka několik truhlíků s hlínou. Dal je na verandu za okno na sluníčko a opatrně do nich vysel malinká semínka rajčat, salátu, kedluben a celeru. „Chci si rostlinky předpěstovat v teple na verandě, abych je mohl pak vysadit ven, až nebudou hrozit ranní mrazíky. Budeme tak mít dřív zeleninu,“ vysvětloval při tom Větvíčka přihlížejícímu Ťapkovi. Ťapka ho pozorně sledoval a přemýšlel, jak se asi z těch malinkých semínek stanou velké saláty, šťavnatá rajčata, kedlubny nebo velké bulvy celeru. To nemůže Větvíčka myslet vážně, to by byl přece hotový zázrak.

Větvíčka vytušil, na co Ťapka zrovna myslí, a vysvětloval dál. „Vypadá to neuvěřitelně, že? V každém semínku je ukrytá celá rostlinka. Jen potřebuje dost tepla, světla, vody a živin, aby vyrostla. Ze semínka nejprve vyroste malinký kořínek a dva maličké lístečky na krátkém stonku. Lístečky se postupně vyklubou na světlo a stoněk se začne vytahovat. Malinká rostlinka zesílí a narostou jí další lístky. To už ale naše rostlinky přesadím do pařeniště – musím ho také nachystal. Tam jim bude teploučko a budou tam mít i dost sluníčka, vody a živin v půdě. Venku by se ještě mohly nachladit nebo dokonce zmrznout. Po nějaké době je pak z pařeniště vysadím ven a porostou a porostou, a nakonec je sklídíme.“ Ťapka seděl jako přikovaný a poslouchal, ale moc tomu nevěřil. Když Zahradník dovyprávěl, Ťapka mu zaštěknutím poděkoval za vysvětlení, je to přece slušně vychovaný pejsek, a vyrazili spolu ven.

Venku sluníčko hřálo a ve vzduchu bylo cítit jaro. Ťapka s Větvíčkou se vydali na procházku po svém království. „Záhonky už jsou hezky oschlé, vysadíme česnek a cibuli a vysejeme mrkev, petržel a taky ředkvičky – těch není nikdy dost. Co ty na to?“ obrátil se Větvíčka na Ťapku. Ten ale právě zahlédl vzadu u plotu nějaký pohyb a rozběhl se tam. Chtěl se podívat, co se tam děje. „Haló, haló, sousede,“ ozvalo se od plotu, ještě než tam Ťapka doběhl. „Mám tady navíc stromek angreštu a jednu malou jablůňku, nechcete je? Nemám už místo, kam je zasadit, a musela bych je vyhodit.“ Byla to sousedka, která si s Větvíčkou občas něco ze své zahrádky vyměnila. „Docela rád si je vezmu,“ odpověděl Větvíčka. „Vloni mi jeden keřík angreštu zašel a jablůňku také někam dám, místa mám dost,“ a sousedka podala Větvíčkovi malé stromky přes plot. „Děkuji, až budu mít sazeničky celeru a rajčat, dám vám jich pár na oplátku. Dnes jsem vysel semínka do truhlíků,“ slíbil Větvíčka sousedce a rozloučili se. „Tak, a hned máme co dělat,“ usmál se Větvíčka na Ťapku. „Stromky musím vysadit jako první, aby jim neoschly kořínky.“ Vzal rýč a vyryl velkou díru, že by se do ní Ťapka vešel i s chlupama. Do díry zatloukl dřevěný kolík a nalil půl konve vody. Pak tam postavil jablůňku. Zasypal ji hlínou. Hlínu pořádně přimáčkl a zase pořádně zalil. Nakonec stromek ke kolíku přivázal. „To aby tě nezlomil vítr a rostl jsi mi hezky rovně,“ zabručel si Větvíčka pod vousy. S angreštem to udělal stejně. Ťapka mu při tom pomáhal s hrabáním díry. To umí opravdu dobře.

Když stromky společně zasadili, pustili se do přípravy záhonků pro cibuli a česnek. Větvíčka vzal motyku a půdu na záhonku důkladně pokopal. Ťapka zatím v zubech přitáhl hrábě. Na čerstvě prokypřené půdě se mezi tím objevil starý známý kos a přehraboval se v hlíně. „Ahoj. Co tam hledáš?“ vyzvídal Ťapka. „Jé, ahoj, Ťapko. Hledám tu něco k snědku. Už zdálky cítím vůni čerstvé hlíny, a tam se pro mne vždycky najde nějaká ta žížalka nebo červík. Stavím si už hnízdo, a tak se potřebuji pořádně najíst.“ „Aha, tak ale rychle, my tady totiž budeme sádit cibuli a česnek,“ poučoval ho důležitě Ťapka. Hned na to vzal Větvíčka hrábě, srovnal hlínu na záhonku a násadou v ní naznačil řádky. Pak přinesl sáček s malými cibulkami a stroužky česneku a nastrkal je do řádků v hlíně, hezky kořínky dolů na šířku dlaně od sebe. Nakonec řádky zahrnul hlínou. Hned vedle pak ještě společně upravili další záhonek a v něm Větvíčka také udělal řádky. Sem pak vyseli semínka mrkve, petržele a ředkviček.

„A je to. Můžeme se těšit na úrodu v létě,“ řekl nakonec Větvíčka a s úsměvem si prohlížel záhonek. Ťapka po celou dobu pomáhal hrabat, podával nářadí nebo ležel na okraji záhonku a s Větvíčkou si povídal. Občas zaštěkal nebo zakňučel. Umínil si, že bude každý den kontrolovat, jak rostlinky rostou. Chtěl zjistit, jestli měl zahradník Větvíčka pravdu s tím, že z malinkého semínka, vloženého do země, vyroste sama od sebe velká rostlina. To by bylo totiž opravdu velké kouzlo.

V DUBNU SI ZKUSTE:

Semínkový zázrak

CÍL: Seznámit se s klíčením a růstem rostlin ze semínka.

POMŮCKY: **klíčení semínka:** fazole nebo hrách, menší zavařovací sklenice, papírové ubrousky nebo vata, voda, vytisknutá záznamová tabulka „Semínkový zázrak“

síla semínka: tácek, fazole, sádra, kelímeček, dřívko na míchání, voda

POPIS:

1. část úkolu

V této části úkolu budete s dětmi pozorovat, jak ze semínka vzniká celá velká rostlinka a zároveň jaký rozdíl je mezi tím, když má semínko na klíčení teplo za oknem ve třídě nebo chlad venku na záhonku.

Pro porovnání je důležité, abyste obě části úkolu založili v jeden den.

Práce ve třídě: Nejprve si s dětmi založte malý pokus ve třídě, při kterém budete ve sklenici každý den pozorovat, jak klíčí a roste semínko (fazole, hrách). Sklenici naplňte zmačkanými papírovými ubrousky nebo vatou tak, aby po následném vložení semínka udržely semínko přimáčknuté na stěně sklenice. Tak budete moci pozorovat růst kořínku dolů i lístků a stonku nahoru. Papírové ubrousky pak dostatečně navlhčete a sklenici s pokusem umístěte na okno ve třídě. Každý den pak semínka pozorujte a udržujte ve sklenici vlhko. Ke sklenici dejte tabulku a do ní si každý den namalujte, co se ve sklenici se semínkem děje (bobtná, klíčí. . .). Sklenic si můžete udělat i víc a dát do nich různá semínka, nebo je umístit na různá místa (světlo/tma, teplo/chlad). Pak je můžete vzájemně porovnávat.

Práce venku: Tentýž den, kdy založíte pokus ve třídě, vysejte ven na záhonek několik stejných semínek, jako jste použili v pokusu se sklenicí. Půdu s dětmi nejprve pokopejte a urovnejte, jako zahradník Větvíčka v pohádce. Záhonek pak pravidelně pozorujte a svá pozorování opět malujte do pozorovací tabulky. Tu si můžete brát s sebou ven na podložce nebo ji nechte na okně ve třídě u pokusu ve sklenici.

2. část úkolu

Tentokrát si ukážeme, jakou má semínko sílu. Do kelímku dejte trochu vody a přisypávejte sádro. Pořádně promíchejte. Je potřeba vytvořit sádro hustou jako bramborová kaše. Do sádry vložte pár semínek a opět promíchejte. Kelímeček dejte na parapet a nechte sádro ztuhnout. Poté vyndejte sádrový odlitek z kelímku. Přesvědčte se s dětmi, že je opravdu tvrdý. Pak ho postavte na táč s vodou. Vodu musíme doplňovat, aby byla sádra vlhká. Časem začne sádra praskat. Semínko sádro roztrhalo.

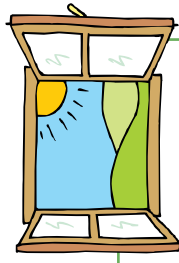
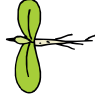
Jak to všechno bylo? Leporelo!

CÍL: Upevnit znalosti o růstu rostlin ze semínka.

POMŮCKY: tvrdé papíry formátu A4, provázek, izolepa nebo lepidlo, pastelky nebo barvy

POPIS: Tento úkol je výtvarný, vyrobíte si v něm vlastní knihu. Námětem knihy je růst rostlinky ze semínka. Jednoduše namalujte jakoukoli technikou různé fáze růstu rostliny ze semínka – každou fázi na jeden papír (např. semínko leží v půdě, na které je sníh; sníh roztaje a svítí sluníčko – semínko otevře oči; semínko nabobtná a zvětší se; semínku začne vyrůstat kořínek a na obloze nad hlinou letí ptáci; semínku vyrůstají lístky a na povrchu je mravenec a vyhřívá se; ze semínka je velká ředkvička a blíží se k ní zahradník Větvíčka s Ťapkou). Každé dítě může malovat něco jiného. Pak jednotlivé papíry spolu spojte provázkem nebo slepte izolepou. Vymyslete si s dětmi i název knihy a napište ho na úvodní stranu leporela. Nakonec si knihu společně prohlédněte a „přečtete“.

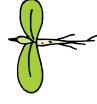
Pokus ve třídě – SEMÍNKOVÝ ZÁZRAK

1	2	3	4	5	6
7	8	9	10	11	12
13	14	15	16	17	18
19	20	21	22	23	24
25	26	27	28	29	30

Venkovní pokus – SEMÍNKOVÝ ZÁZRAK

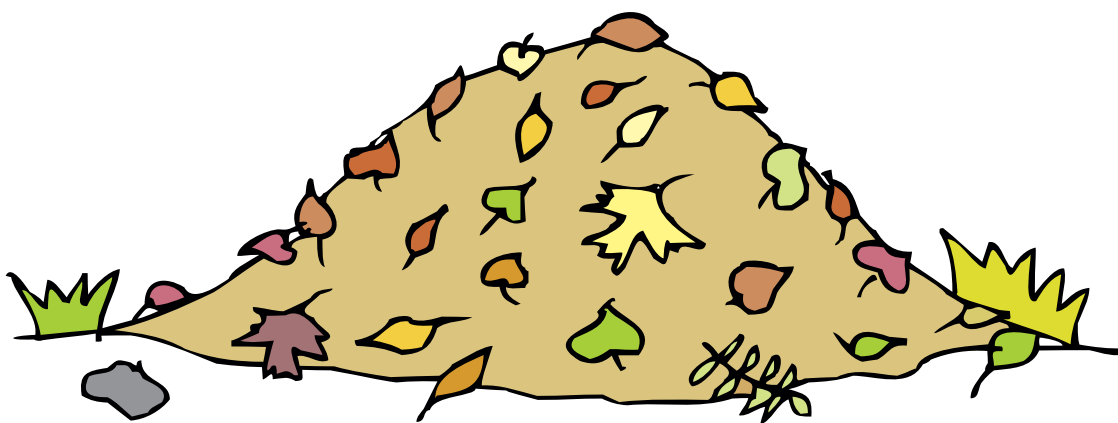
1	2	3	4	5	6
7	8	9	10	11	12
13	14	15	16	17	18
19	20	21	22	23	24
25	26	27	28	29	30
					

Probouzení semenné banky

- CÍL:** Upevnit znalosti o růstu rostlin ze semínka.
- POMŮCKY:** semenná banka z podzimních úkolů, květináče, hlína, misky pod květináč
- POPIS:** Najděte svou semennou banku, kterou jste si založili vloni na podzim. Nejprve si semínka pozorně prohlédněte a řekněte si, jestli se na nich něco změnilo. Přeberte semínka, která jsou nějak poškozená, plesnivá, nemocná – zkrátka ta, která zimu špatně přečkala a nerostla by. Semena stromů si pak zasejte do květináčů a nechte je v třídě vyklíčit. Pokud víte, jaká semena patří k jakým stromům, přilepte si na květináč jejich obrázky s názvy.
- Pokud máte dost semen, nechte každé dítě vyset vlastní květináč. Květináče nezapomeňte udržovat stále vlhké – občas je společně prohlédněte a zalijte. Později (druhá polovina května) dejte květináče ven, a až stromy zesílí, můžete je společně vysadit (třeba na den stromů 20. října). Ostatní semínka bylin zasejte do záhonku a pozorujte, co z nich vyroste.

Co zbylo z hromady listí? Co je v ní, a co pod ní?

- CÍL:** Ukázat dětem, jak se postupně rozkládá organická hmota – listí.
- POMŮCKY:** lopatky, hrabičky, lupy, mikroskopy, krabičky na sběr živočichů, určovací klíč půdních živočichů pro děti
- POPIS:** Naposled si dobře prohlédněte vaši hromadu listí. Vezměte si na to lupu a nějaké nářadí (hrábě, lopatky), ať se vám lépe pátrá. Hledejte v hromadě nějaký život – brouky, žížaly, jakékoliv bezobratlé živočichy. Všimněte si, jak se listí ve spodních vrstvách rozkládá, a zapátrejte, jestli nejsou některé listy jakoby stočené a zatažené do země – tak si je schovávají žížaly. Některé listy také budou vypadat jako z pavučiny – žilnatina listů se hůře rozkládá, a tak zůstává v hromadě nejdéle. Pokud najdete nějaké zvířátko, dejte si ho do pozorovacího kelímku a pořádně si ho prohlédněte. Hromadu nakonec můžete zrušit – odnést do kompostu, nebo zapracovat do půdy při obdělávání záhonků.

Semínková mandala

- CÍL:** Uvědomit si různorodost tvarů a barev různých semínek.
- POMŮCKY:** pracovní podložka, modelína, různá pevná větší semínka (slunečnice, hrách, fazole, čočka, kukuřice, pecky, ...)
- POPIS:** U semínek ještě chvílku zůstaneme. Na podzim jste si s dětmi všimli, že semínka jsou různá. Liší se způsobem šíření, barvou i velikostí. Tentokrát jejich rozdílnosti využijeme při tvorbě mandaly. Než se ale pustíte do její výroby, rozmyslete si, jaká semínka s dětmi použijete. Pokud budete tvořit mandalu společnou nebo ve skupinách, použijte semínka spíše velká (kaštiny, žaludy, pecky). Při práci s jednotlivci použijeme semínka spíše menší (kukuřice, hrách, čočka, fazole). Děti si při práci procvičí i jemnou motoriku. Mandalu můžete skládat na chodník či velký papír, na oboustrannou lepicí pásku nebo do modelíny. Inspirujte se naším foto návodem.

Foto návod SEMÍNKOVÁ MANDALA

1. Nachystáme si pracovní podložku, modelínu, různá semínka.
2. Nejprve si z modelíny uděláme kuličku, kterou rukou zmáčkne. Prsty pak dotvoříme placičku. Neměla by být tenčí než 7 mm.

3. Mandalu začneme skládat od prostředka.

4. Poté postupně od středu skládáme semínka a tvoříme obrazec.

5. Hotové mandaly si pak vystavíme.

POHÁDKOVÝ PŘÍBĚH:

Co Āapka zjistil pod rybízovm keřem

Jednou ráno vyběhl Āapka na zahradu. V noci byla velká zima, dokonce trochu mrzlo. Na trv byla jete jinovatka, ale tam, kde světlo sluntko, už roztála. „Co to je? Je by zase přišla zima? Tak rychle?“ podivil se Āapka a zůstal stát na chodncku. „Podívej se Āapko na tu krásu. To se nám předvedli zmrzl muži Pankrác, Servc a Bonifác. Ale neboj, to už je poslední mráz a teď bude už jen tepleji,“ ozval se za Āapkou zahradník Větvička. Āapka stkl na souhlas a zamřil na mal kopeček, kde m zahradník Větvička vysazen rybíz, a kde se sluntko oprlo nejvíce. Tam si lehl na trávu pod ke a vyhřival se.

Jenom se uvelebil, už mu cosi zabzuelo nad hlavou. „Co to je?“ divil se Āapka a prohlížel si pozorne větev rybízu nad sebou. „Aha, včela, ale njak divn. Ty asi nejsi od nás z našich ul, že,“ řekl nahlas. „Bzz, to nejsem,“ odpověděla včelka a pokračovala: „Vaše včely by v takov zimě, jak je dnes ráno, nevystřily ani tykadlo. Bzz. Já jsem včela samotřka. Jsem chlupetř, a tak mi není zima a můžu už na květech sbírat pyl.“

„A kde bydlíš? Pokud vm, tak nikde nablízku jin už nestojí,“ vyptával se Āapka. „Bzz, bzz, j taky nebydlím v ule. J bydlím sama, a všechnu paci si musím udělat taky sama. Mm byt v jedné mal dárců ve zdi. Tam mám i svoje miminka,“ odpověděla včelka. Jete několikrát zabzučela a byla pryč. „Zajmave,“ pomyslel si Āapka a chtěl si zase lehnout. Ale jete si ani nesrovnal tlapky a už se rychle blížilo dals bzučení. Tentokrát mnohem hlasitř a hlubší. Bylo to spíš, jako když let mal vrtulník. Āapka se trochu přikřil k zemi a nad hlavou mu přeletěl velik černo-žluto-bly melk. Ptral po něčem kolem ke u zeme. „Uf, to jsem se t lekl,“ přivtal čmeláka Āapka. „Ty jsi ale pordn velik melk. Co hled tady na zemi,“ vyptával se Āapka nového nvtevnka. „Bzum, brum, hledm nějakou díru v zemi. Musím tam rychle založit hnízdo a postarat se o sve děti, bzum, brum. Neviděl jsi tu někde starou myší díru nebo něco podobného? Bzum, brum,“ zeptal se melk. „V zemi za klnou bydlely vloni myší, ale už tam nejsou. A co jsi za, že jsi tak velik? Minul rok jsem pr čmeláků viděl, ale ti byli mnohem menší,“ zeptal se Āapka a zvdave si velkého čmeláka prohlížel.

„Já jsem melc matka, zimu jsem přečkala zahraban v mechu v zemi. Teď, když je konene jaro, zalom hnízdo, tam nakladu vajíčka a z nich pak budou zase ti menší čmeláci – moje dětičky, bzum, brum. Tak ahoj a děkuji za radu. Urite se jete uvidíme. Bzum, brum,“ podekovala melcce, a byla takže pryč.

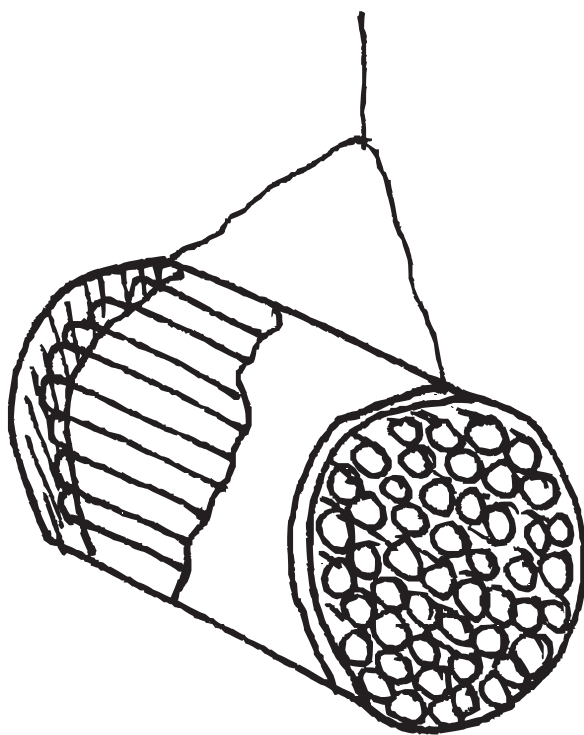
Āapka si konene lehl pod ke a pozoroval zahradu. Stromy kvetly, ptáci měli svj rnn koncert a slunce svm paprsky zahřovalo hlínu na záhoncích. Tam už se choulily mal rostlinky. Byly den ode dne větší a větší. Na trávníku se po zimě objevily hromádky hlíny od krtk, a mezi nimi poskakoval kamarád kos a něco hledal.

„Co tam hledš?“ zavolal na něj Āapka. „Dobře ráno. Hledám něco k snídani, cítím tu izaly,“ odpověděl kos. „Ty j izaly? Ty jsou pece velice uitene,“ nazlobil se Āapka. „To pry jsou,“ odpověděl kos, „ale já a mal ptctka v hnzde máme hlad. Navíc se izalami krmíme odjakziva.“ Jenže Āapka chtěl izaly bránit. „izaly dlaji moc důležitou paci v hlíně. Pomhji dělat hlínu lepší a kype, a my si pak v ní můžeme pěstovat salát, ředkvičky a všechno ostatní,“ vysvětloval Āapka kosovi. „No a j vm nepomáhám?“ načepýřil se kos. „Nechytm snad spoustu housenek, které by vám tu va zeleninu sndly, nesezobu množství much, které vás obtezuj, nesnm hromadu komr? Nezpvm vm celý rok k paci? Co? Copak já nejsem uiteny, stejne jako ty izaly? Když snm pr izal, nic se nestane a můžeme být uiten my kosi i izaly,“ mračil se na Āapku kos. Najednou ucítil izalu, rychle ji vytáhl z hlíny, a u s ní letěl do hnízda. Tam ho s otevřenmi zobky hladov vyhlížela celá řada malých koskk. Āapka zůstal zaraene stát pod keřem rybízu a pemřlel. Vzpomínal na všechny kamarády, které už v zahradě potkal, a řikal si, cm jsou v zahradě uiten. Zjistil, že uplne kady, koho zn, zahradě njakm způsobem pomáhá. Ale takže něco nebo někoho v zahradě sn. Kos j izaly, ale chrání rostliny před housenkami. Motly zdobí zahradu, ale jejich housenky jed rostliny. Škorv j mice, ale může okousat i kořinky rostlinek. Nakonec si řekl, že kos m opravdu pravdu. „Kady dlme nějakou užitečnou vc, a kady musíme něco jíst. Kady tu máme svj ukol, co máme dělat,“ řekl nahlas a zalehl zase klidne pod ke a pozoroval kosa, jak je v hledání izal šikovny.

V KVĚTNU SI ZKUSTE:

Hotel pro včelky samotářky

- CÍL:** Seznámit se s životem včel samotářek.
- POMŮCKY:** plechovka od konzervy hluboká alespoň 10 cm, stébla rákosu nebo brčka, nůžky, sádra, voda, kousek dřívka na rozmíchání sádry
- POPIS:** Úkol spočívá ve výrobě jednoduchého hmyzího hotelu a jeho instalaci do zahrady. Nejprve si společně nastříhejte stébla rákosu nebo brčka tak, aby byla stejně dlouhá nebo delší, než je plechovka. Potřebujete jich tolik, aby vyplnila celou plechovku. Potom nasypete na dno plechovky sádro a zalijte ji trochou vody. Pořádně rozmíchejte. Sádra by měla mít hustotu bramborové kaše. Pak do sádry zapichujete nastříhaná stébla rákosu. Nechte pořádně zaschnout. Hotel umístěte do zahrady na suché, snadno přístupné a výslunné místo. S dětmi pak pozorujte, jak se hotel postupně plní. Společně občas spočítejte kolik je obsazených a pozorujte pilnou práci včelek samotářek.

Každý živočich je užitečný

- CÍL:** Seznámit se s významem jednotlivých živočichů v zahradě.
- POMŮCKY:** obrázky různých živočichů, které můžeme potkat v zahradě; lupy
- POPIS:**
- 1. část:** Sdneďte si s dětmi do kruhu. Postupně dětem ukazujte obrázky jednotlivých živočichů bydlících na zahradě. U každého obrázku řekněte dětem název živočicha a nechte je vymýšlet, jak nám asi v zahradě pomáhají. Chvilí diskutujte. Jakmile si ukážete nachystané živočichy a řeknete si jejich význam, můžete vyrazit do zahrady.
 - 2. část:** Tentokrát budeme hledat zvířecí pomocníky venku na zahradě. Vezměte si lupy a s dětmi zkuste v zahradě najít co nejvíce pomocníků. Lupou si je pořádně prohlédněte. Povídejte si s dětmi, co je na jejich těle zvláštního nebo jak nám může nalezený živočich v zahradě pomáhat. Hledat můžete i přirozené úkryty, které by mohli takoví pomocníci využívat. Můžete jim také nějaké přidělat, pokud s dětmi uznáte, že jich máte v zahradě málo.

POZNÁMKY:

Žížaly: rozkládají organický materiál v půdě, zatahují organické zbytky do půdy, promíchávají jednotlivé vrstvy v půdě, provzdušňují půdu; nacházejí se v zemi

Slunéčko sedmitečné: larva i dospělec jsou významnými pomocníky při hubení mšic; naleznete je na rostlinách, ukrývají se v suchých travách, šiškách, štěpce

Ježek východní i západní: požírá hmyz, žížaly, slimáky a další druhy plžů; přes den bývá v úkrytu, vylézá večer

Zlatoočka obecná: dospělec je predátorem mšic, larvy kromě mšic požívají i housenky, larvy much, červce, svlušky a jiné drobné škůdce; vyskytují se nejčastěji na rostlinách, ukrývají se v suchých travách, šiškách, štěpce

Škvor obecný: požírá různý hmyz a jeho vajíčka, má rád mšice; při přemnožení se může stát i škůdcem (má i rostlinnou potravu), ale lze ho jednoduše přestěhovat na vhodnější místo; ukrývají se v suchých travách, šiškách, štěpce, seně, v kůře stromů loví hmyz a jeho larvy; ukrývají se v hnízdech, v keřích

Drobné ptactvo – pěnkava obecná, rehek domácí nebo zahradní, sýkory . . .

Čmelák: významný opylovač i těch květů, které nedokážou opylit včely, opyluje i při nižších teplotách; osidluje díry v zemi, čmelákovník

Samotářské včely: opylují všechny rostliny v okolí hnízda; sídlí v dírách ve starém zdivu, v dutých travách

Ještěrka obecná: loví různý hmyz v zahradě, pavouky; vyhřívá se na kamenech, může bydlet v kamenných zídkách

Žáby: loví zejména noční hmyz a jeho larvy (tyto druhy unikají denním ptákům); vyhledávají stinná místa, jezírka

Krtek: loví slimáky a hmyz, který ožírá kořeny rostlin; žije v zemi

Netopýr: loví noční hmyz (včetně nepříjemných komárů); ukrývá se v dutinách stromů, na půdách domů

Jak se máte, žížaly?

CÍL:

Seznámit se s životem žížal v půdě.

POMŮCKY:

velká sklenice od okurek, víčko nebo malý talířek, černý papír nebo alobal na zabalení sklenice, dvě gumičky, zemina (nakopaná na zahradě, nebo např. zahradnický substrát), písek (žlutý z pískoviště), trocha vody, menší rostlinné zbytky (listy, tráva, nerozložený kompost . . .), rýč a nějaká miska na lov žížal

POPIS:

1. část: Vyrobte si malé žížalárium, ve kterém budete s dětmi pozorovat, jak se v něm žížaly pohybují, jak promíchávají půdu a požírají rostlinné zbytky – zkrátka jak hodně jsou užitečné. Výroba žížalária není nic těžkého. Žížalárium se vám bude určitě dělat lépe venku na zahradě, kde nebudete muset po aktivitě dlouho uklízet.

1. Předně si připravte všechno potřebné na jednom místě, třeba u pískoviště.
2. Pak naplňte sklenici střídavě vrstvami vlhké zeminy (asi 3-5 cm) a vlhkého písku (asi 1-2 cm), tak aby byly vrstvy zřetelně odděleny. Pokud zeminu a písek nemáte vlhké, navlhčete je rozprašovačem.
3. Na povrch poslední vrstvy, kterou by měla tvořit zemina, dejte nějaké rostlinné zbytky. Ty budou později žížaly stahovat do země a konzumovat.
4. Vše uvnitř sklenice pokropte vodou.
5. Sklenici pak alespoň do výšky zeminy zabalte do černého papíru pomocí gumiček nebo do alobalu. Cílem je zamezit přístupu světla ke stěnám sklenice, jinak se žížaly budou držet jen ve střední části žížalária a nebudete tak moci žížaly pozorovat přes sklo.
6. Pak se vydejte s dětmi na žížaly na vlhké místo zahrady nebo do kompostu. Bude se vám hodit rýč na rytí a miska s trochou zeminy na žížaly. Žížal nalovte alespoň 5, čím víc, tím líp a tím rychlejší a větší efekt bude pokus mít. Žížaly si dávejte do misky s trochou vlhké zeminy.
7. Nakonec společně žížaly do vašeho žížalária vypustěte a pozorujte, co se bude dít. Žížaly se postupně zavrtnají do země.
8. Sklenici pak uzavřete víčkem nebo talířkem, aby nevysychala, a umístěte do tinné místo.
9. Pokud bude zemina příliš vysychat, vlhčete povrch rozprašovačem.

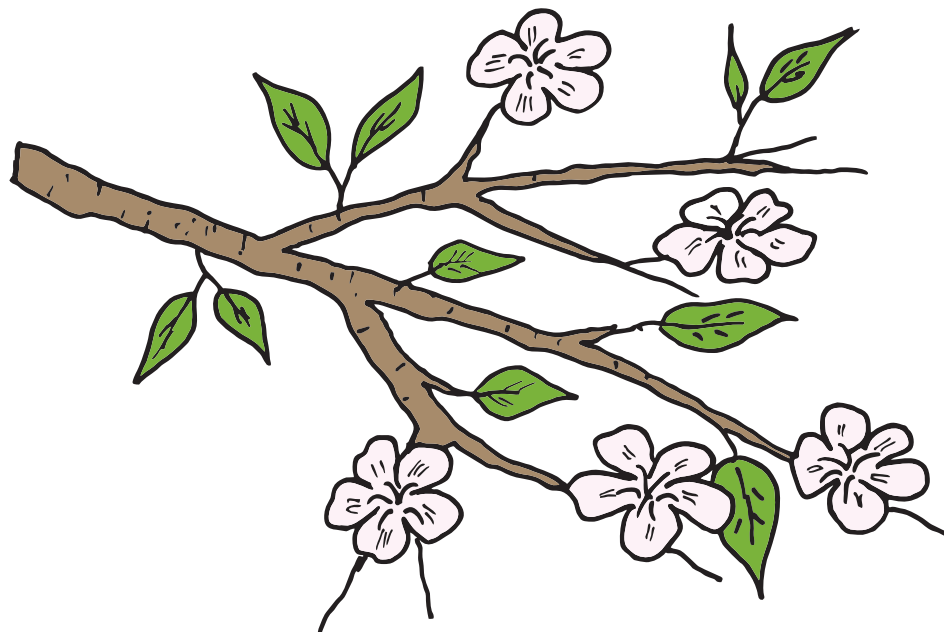
2. část: Pozorujte, co se v žížaláriu děje. Jednou denně se společně podívejte, co se změnilo na povrchu žížalária. Rostlinné zbytky se budou postupně ztrácet a mizet v zemi. Prozkoumejte také, co se děje dole v zemině, sundejte na chvíli papír nebo alobal, který zakrývá stěny žížalária, a pozorujte, jak postupně vznikají chodbičky, jestli v některé není zrovna žížala, jak se jednotlivé vrstvy písku a zeminy promíchávají a provzdušňují.

POZNÁMKA:

- Žížaly se vám budou dobře lovit po dešti, kdy jsou ve vrchních vrstvách půdy nebo dokonce až na povrchu.
- Místo sklenice můžete použít i větší PET láhev s uříznutým hrdlem a udělat si žížaláříí víc.
- Nezapomeňte hlínu v žížaláriu udržovat vlhkou, ale ne mokrou.
- Žížalárium asi po měsíci zrušte a žížaly vypustte zpět ven do půdy. V žížaláriu by jim dlouho dobře nebylo.

TROCHA TEORIE:

Žížala je kroužkovec dorůstající délky 9-30 cm. Lépe se jí daří v neutrálních a zásaditých půdách, méně v kyselých. Žížaly hrají významnou ekologickou roli. Svým pohybem v půdě ji neustále provzdušňují a promíchávají. Konzumují a tím rozkládají organický odpad (listí, mrtvé části těl rostlin, drobní uhynulí živočichové). Ne strávené zbytky potravy vylučují žížaly na povrchu půdy v podobě charakteristických hromádek. Rozkladem organické hmoty se podílí na vytváření humusu. Hojnost žížal v půdě znamená vysokou kvalitu půdy. V neposlední řadě je žížala potravou pro řadu jiných větších živočichů (ptáci, ježek, jezevec, krtek). Žížaly mají nesmírnou regenerační schopnost. Pokud je při napadení predátorem ztracena zadní část těla žížaly za opaskem, znovu doroste.

POHÁDKOVÝ PŘÍBĚH:

Jak Ťapka potkal včelku

Byl krásný den. Zahradou se neslo pilné bzučení a vzduch voněl rozkvetlými květy. Ťapka se procházel mezi záhonky a ke každé kytičce přivoněl. „To je krása, jak nám to tu pěkně kvete,“ pomyslel si a už chtěl přivonět k dalšímu květu. „Dávej pozor!“ ozvalo se ze dna květu. „Jejda, od kdy květy mluví?“ vyštěkl a bedlivě si růžový květ prohlížel. „No podívej, co jsi udělal,“ ozvalo se zase. A to už se v květu objevila malá včelka, která byla úplně celá obalená pylem. „Promiň. Vůbec jsem si tě v tom květu nevšiml,“ omlouval se Ťapka. „To vím, že sis mne nevšiml. Proto jsem tě varovala. Asi bys nechtěl, abych ti dala žihadlo,“ usmála se na Ťapku včelka. „To víš, že ne. A co ty tu vlastně děláš? Počkej, pomůžu ti se očistit. Jsi celá žlutá od pylu,“ řekl ještě trochu nejistě Ťapka. „Děkuji za nabídku, ale pomoc nepotřebuji. Pyl si schovám do pylových rousek na nožičky a zbytek zase předám na jiný květ,“ odpověděla včelka. „Předáš na jiný květ? A proč?“ ptal se se zaujetím Ťapka. „Ty to nevíš? Tak dobře poslouchej. Díky nám, včelám i jinému hmyzu, na rostlinách v naší zahradě vyrostou z květů plody a v nich budou semínka. Nosíme pyl z květu na květ – opylujeme je. Kdybychom to nedělali, tak nemáte co jíst,“ vysvětlovala včela. „Hm. To je důležitá práce,“ řekl zamysleně Ťapka. „To víš, že je. Ale teď už musím letět. Ještě toho musím hodně nanosit do úlu,“ včelka zabzučela a už byla pryč.

Ťapka se dál procházel mezi záhonky, prohlížel květy a přemýšlel o včelce. Sluníčko svítilo stále víc a Ťapkovi se začaly zavírat oči. Doloudal se tedy do stínu pod starou jablůň a tam usnul. Ve snu najednou uslyšel vzdálené bzučení, které stále zesilovalo. Najednou bylo tak silné, až ho to probudilo. „Jé. Co se to děje? Všude jsou včely,“ vyštěkl poplašeně a vyskočil na nohy. Začal se rozhlížet kolem sebe. Všude létaly včely. Nejvíce jich bylo v koruně jabloně. Včely si tam postupně sedaly a tvořily velký hrozen. Ťapka opatrně odešel od stromu a sledoval od záhonků, co se na stromě vlastně děje. Včely si posedaly do hrozu a teď už jen bzučely.

Ťapka si nevěděl rady. Báł se, ale taky byl zvědavý. Nakonec začal na včely štěkat. Tím přivolal zahradníka Větvíčku.

„Copak se to tady děje, že tak štěkáš?“ přiběhl zahradník Větvíčka. Když se podíval, na co Ťapka štěká, hned pochopil, o co jde. „Ale Ťapko. Těch se bát nemusíš. To je roj. V něm mají včelky ukrytou svou včelí matku a teď si hledají nový domov,“ vysvětloval Ťapkovi Větvíčka. Ťapka přestal štěkat a pozorně poslouchal. Včel se pořád ještě trochu báł, ale Větvíčkově věřil. „Chvilku mi je tu pohlídej, Ťapko. Já si přinesu bedýnku a dám je do nového úlu, tam se zabydlí,“ řekl Větvíčka a hned odešel.

Ťapka mezitím pozoroval bzučící klubko včel. Najednou z něj vylételo pár včelek, každá na jinou stranu. Jedna z nich letěla přímo k Ťapkovi. „Jejda, ta mě chce určitě píchnout,“ zakňučel Ťapka a už chtěl utíkat. Najednou ale uslyšel tenoučký hlásek, jak ho volá. „Počkej. Kam se ženeš. My se přece známe,“ doléhalo k jeho uším. Ťapka se zastavil a prohlížel si přilétající včelku. „My jsme se už přece dneska potkali. Číchal jsi ke květům a já ti málem dala žihadlo,“ pokračovala včelka ve vysvětlování. „Nemohl bys mi, prosím, poradit, kde bychom našli nějakou dutinu pro naši včelí rodinu?“ zeptala se včelka Ťapky. „No to nevím. Ale zahradník Větvíčka říkal, že vám chce dát nové bydlení v úle,“ odpověděl včelce. „Opravdu? To je skvělé. To musím hned říct ostatním,“ zaradovala se včelka a odletěla zpět.

Mezitím se zahradník Větvíčka vrátil s velkou dřevěnou bedýnkou s vikem. „Tak jak jsi mi je tu pohlídal?“ zeptal se Ťapky. Ťapka zaštěkal odpověď a sedl si na kraj záhonku. Byl zvědavý, co bude Větvíčka dělat s tou bednou. Ale nechtěl jít ke včelám blíž. Přeci jenom mají to žihadlo. Zahradník Větvíčka si nasadil včelařský klobouk a rukavice. Do ruky si vzal dlouhou větev a bedýnku dal pod roj včel. „Teď se, Ťapko, nelekni. Já bouchnu do větve, na které sedí, a včely spadnou do bedýnky,“ varoval Větvíčka Ťapku. A jak řekl, tak udělal. Včely spadly skoro všechny do bedny, kterou Větvíčka hned zavřel. „Tak a teď je dáme do nového domova. Půjdeš se mnou Ťapko?“ obrátil se na Ťapku Větvíčka. Ten souhlasil. Byl zvědavý, co se bude dál. Když přišli k úlům, už tu byl nachystaný nový úl s otevřenou střeou. Větvíčka do úlu včely opatrně vysypal a pak úl zavřel. „Když už jsme tady, tak si vezmeme i něco na mlsání. Co ty na to?“ povídá Větvíčka. Ťapka radostí povyskočil. Měl rád sladké a z úlu to tak krásně vonělo. Větvíčka otevřel vedlejší úl, zakouřil do něho dýmákem, a pak začal prohlížet jednotlivé rámečky v úlu. Zatímco je prohlížel, Ťapka už netrpělivě chodil okolo. Najednou začal kňučet, až se Větvíčka lekl. „Copak to provádíš?“ zeptal se a pozoroval Ťapku, jak si otírá čumák do trávy.

„Pojď sem. Že ty jsi někam strčil nos a píchla tě včela,“ uklidňoval Ťapku Větvíčka. A měl pravdu. Ťapka ucítil krásnou vůni medu, která vycházela z díry na přední straně úlu. A tak si chtěl pořádně čichnout. Ale jak tam strčil nos, hned dostal žihadlo. „Ukaž mi ten čumák, neposedo. Co tě to napadlo, strkat ho včelkám do úlu. Ale chvilku vydrž. Hned ti žihadlo vyškábnu nehem a dám ti na to trochu cibule. Za chvilku už nic neucítíš,“ utěšoval Větvíčka Ťapku. Když byl čumák ošetřený, sáhl zase Větvíčka do úlu a vytáhl kousek plástve s medem. „Vezmi si kousek. Ale musíš pořádně žvýkat, abys dostal sladký med z voskové plástve. Letos se med včelkám opravdu povedl,“ povídá dál Větvíčka.

A měl pravdu. Med Ťapkovi tak chutnal, že skoro zapomněl, že od včelek dostal žihadlo. Už to včelkám dávno odpustil.

V ČERVNU SI ZKUSTE:

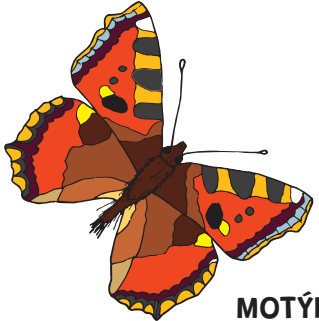
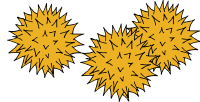
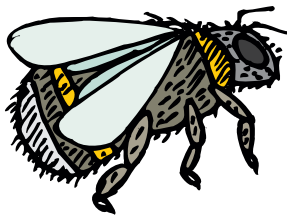
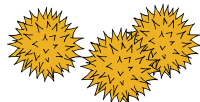
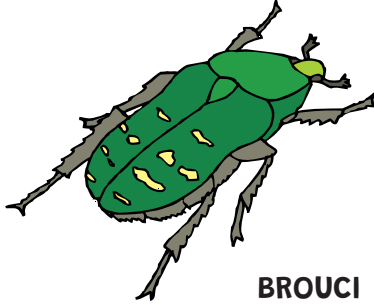
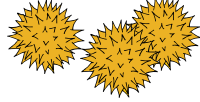
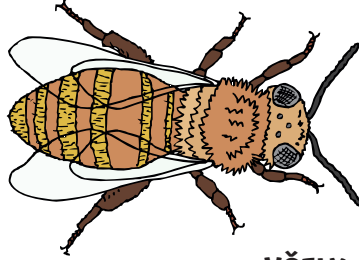
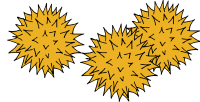
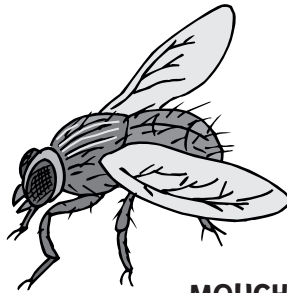
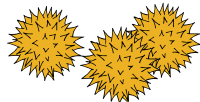
Květinové přání

- CÍL:** Seznámit se se základními druhy kvetoucích rostlin na zahradě.
- POMŮCKY:** vytváření herbáře: lupa, atlas rostlin, novinový nebo jiný savý papír s hladkou strukturou, rovná podložka, knihy na zatížení, natrhané rostliny / výroba přání: kreslicí karton velikosti A5 pro každého, lepidlo, štětec, kelímek s vodou, vodové barvy, pracovní ubrusy
- POPIS:** V první části úkolu si připravíme vlastní materiál na zdobení přáníček - sušené vylisované květy. Vypravte se za teplého a slunečného počasí s dětmi do zahrady a všimněte si všech kvetoucích rostlin. U každé se zastavte, řekněte si název rostliny a prohlédněte si květ lupou. Všimněte si rozdílů mezi jednotlivými květy (barva, tvar, jeden květ nebo více květů, vůně. . .). Když si květy na zahradě prohlédnete, nechte děti vybrat, které květy si chtějí vylisovat. Poradte jim, které půjdou vylisovat nejsnáze. Květy natrhejte těsně před návratem do školky, aby před lisováním moc nepovadly.
- Ve třídě dostane každé dítě dvojlist novinového papíru, do kterého květy vloží. Je potřeba kontrolovat správnost uložení květů, případně můžete květy k lisování chystat vy. Novinové papíry pak vyrovnáme na podložku a zatížíme knihami. Necháme je asi 14 dní lisovat na teplém suchém místě. Během lisování můžeme s dětmi květy kontrolovat a případně vyměnit vlhký papír za suchý.
- V druhé části aktivity budeme vyrábět přáníčko. Rozdejte každému dítěti kreslicí karton velikosti A5. Nechte děti přeložit papír napůl a rozhodnout se, zda bude přání na výšku nebo na šířku. Přední stranu nejprve ozdobíme zapouštěním vodových barev – papír potřeme vodou a pak pomocí štětce přidáváme jednotlivé barvy, které se prolínají. Přání necháme uschnout. Poté si na podložku na stole rozložte vylisované květy. Ještě jednou si zopakujete, jak se který květ jmenuje. Přední stranu přání si děti polepí lepidlem a na polepenou stranu skládají obrázky z květů. Jakmile jsou hotové, necháme přání pořádně uschnout.

Kdo navštěvuje květy?

- CÍL:** Seznámit se s hmyzem opylujícím rostliny v zahradě.
- POMŮCKY:** lupa, kelímková lupa, atlas hmyzu, tabulka pro pátrače – hmyzí opylovači (alespoň velikost A3), fixy
- POPIS:** Při volném programu v zahradě si můžete zahrát na pátrače po opylovačích, kteří létají na vaše rostliny. Nejprve dětem vysvětlíte práci s tabulkou, do které budou zaznamenávat své nálezy. Symboly v levém sloupci představují vždy jednu skupinu živočichů (včely, čmeláci, motýli, brouci, mouchy a jiné). Úkolem dětí bude prozkoumat celou zahradu a vždy, když na květech něco přistane, udělat záznam na papír. To znamená udělat čárku do řádku daného živočicha a do sloupce podle toho, zda na sobě měl/neměl pyl. Nakonec můžete s dětmi vyhodnocovat, na která skupina zvířátek je ve vaší zahradě nejpočetnější.

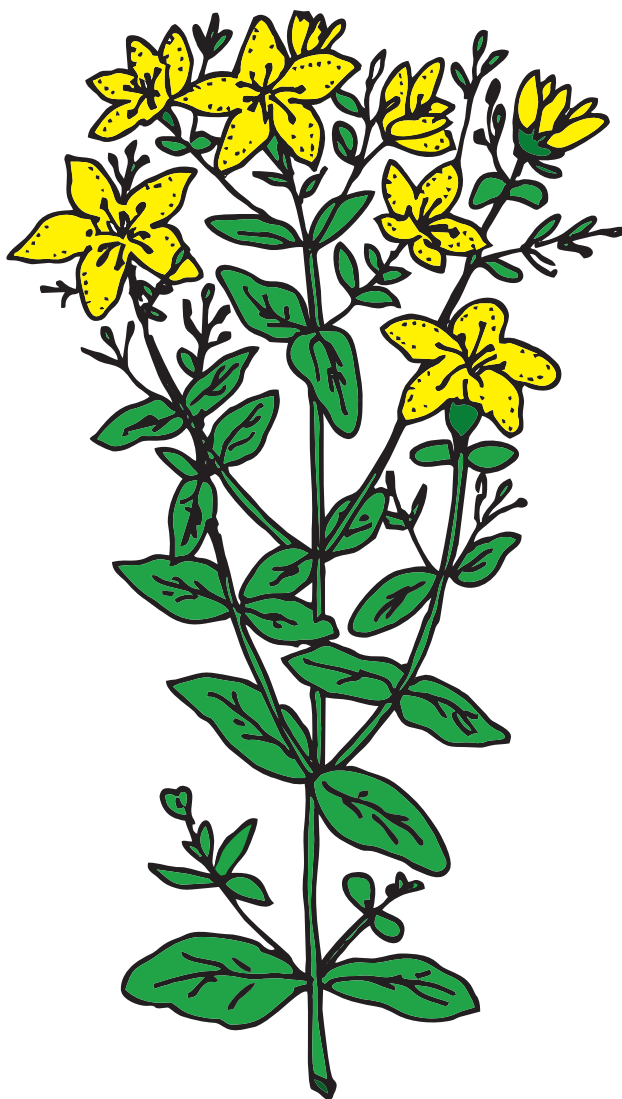
HMYZÍ OPYLOVAČI

OPYLOVAČ	PŘÍTOMNOST NA KVĚTU	MÁ NA SOBĚ PYL
 <p data-bbox="430 526 534 560">MOTÝLI</p>		
 <p data-bbox="414 884 534 918">ČMELÁCI</p>		
 <p data-bbox="430 1254 534 1288">BROUCI</p>		
 <p data-bbox="454 1612 534 1646">VČELY</p>		
 <p data-bbox="414 1982 534 2016">MOUCHY</p>		

Za každého nalezeného jedince opylovače, udělejte čárku do druhého sloupce.
Pokud má na těle pyl, udělejte čárku do třetího sloupce.

Bylinkové osvěžení

- CÍL:** Ukázat dětem, jak si jednoduše připravit osvěžující nápoj. Seznámit se s bylinkami (máta, meduňka, levandule a šalvěj).
- POMŮCKY:** pro každou skupinku džbán s vodou, polovina citronu, bylinky, lžice; pro všechny nádobu s vodou na omytí bylinek, bylinkový záhon nebo bylinky v květináči (máta, meduňka, šalvěj, levandule)
- POPIS:** Nejprve si s dětmi prohlédněte záhonek s bylinkami (případně bylinky v květináči). Každou bylinku si společně pojmenujte, povězte si něco o jejím využití a účincích. Bylinky si také očichejte. Utrhněte si lístek, rozemněte mezi prsty a nechte kolovat mezi dětmi. Po úvodním povídání dětem ukažte, jak se připravuje bylinková voda na žízeň v horkých dnech. Natrhejte listy bylinek, které chcete do vody použít. Omyjte je v nádobě s čistou vodou. Pak je natrhejte na větší kousky do džbánu s vodou. Vymačkejte dle chuti citron a promíchejte lžicí. Můžete dát dětem ochutnat.
- Poté vyzvěte děti, aby si ve skupinkách namíchaly svou vlastní vodu. Nakonec můžete provést degustaci, jak se komu voda povedla.

POHÁDKOVÝ PŘÍBĚH:

Jak Ťapka hlídal zahradu

„Ťapko, dnes dostaneš velký úkol. Já musím na noc odjet, a tak to tu budeš muset ohlídat,“ říkal Větvička Ťapkovi, když se s ním loučil na verandě. Ťapka zakňučel. Moc tomu nerozuměl. Zahradník Větvička vůbec nevypadal jako zahradník, ale jako nějaký pán z ulice. Měl na sobě černý oblek a v ruce tašku. Nervózně si poposedl, a znovu zakňučel. „Ale přece se nebudeš bát? Takový velký hlídač. Já se zítra zase vrátím, ale dnes to tu budeš muset zvládnout sám,“ chlácholil Větvička Ťapku a drbal ho na hlavě. Pak vyrazil k brance a Ťapka ho doprovázel. Všiml si, že u boudy má velkou misku s vodou a velkou misku s granulemi. „Tak to tady asi opravdu zůstanu sám. Co budu dělat?“ pomyslel si. U branky Větvička naposled Ťapku pohládl. Řekl mu ještě pár slov, aby se nebál a už odcházel ulicí pryč.

„Co teď? Co mám dělat?“ dumal Ťapka. Ale ještě si ani nestihl sednout a už u něho byla veverka Terka. „Dobré ráno Ťapko. Proč jsi tak smutný. Vždyť sluníčko krásně svítí a bude pěkný den,“ řekla veverka Terka, a už Ťapkovi skočila na záda. „Pěkný den? Dnes tu jsem sám a mám moc práce. Musím hlídat celou zahradu,“ odpověděl Terce důležitě Ťapka. „No vidíš. Tak proč si tu tak sedíš? Pojďme si spolu hrát. Třeba na honěnou,“ řekla veverka Terka zvesela a už chtěla utíkat. „No jo, když já ale nevím, jak se taková zahrada hlídá,“ přiznal Ťapka smutně. „Jejda, to jsou mi ale starosti. Myslím, že hlídat zahradu není nic složitého. Jestli chceš, můžu ti pomoci. Stejně nemám dnes co jiného dělat,“ nabídl se Ťapkovi Terka. „Opravdu mi pomůžeš?“ zaštěkal nadšeně Ťapka. „To víš, že jo. A teď už pojď. Máš hlídat zahradu a ne branku,“ volala na Ťapku Terka a utíkala po chodníčku do zahrady. Ťapka štěkl radostí a utíkal za ní. Celý den si spolu hráli a užili si kupu legrace. Když měl Ťapka hlad, snědl trochu granulí z misky. Terka si ze šišek naloupala semínka. Pak se najedení nahřívali na sluníčku a pak si zase hráli. Ťapka si ani nevšiml, že se začalo stmívat. Nad zahradou se rozletěli rorýsy a svým křikem se loučili se sluníčkem.

Po dni plném her a dovádění Ťapka v boudě usnul, jako když ho do vody hodí. Neměl ale klidné spaní. Spal poprvé venku v boudě a probudilo ho jakékoliv zapraskání nebo zašustění v zahradě. Najednou ho probudil zvláštní zvuk. Znělo to jako zlomená větvička. Posadil se a nastražil uši. Nad zahradou cosi létalo a mlaskalo a jakoby prskalo. „Jejda, co to je?“ zakňučel polekaně a už stál na všech čtyřech. Pozoroval záhadné zvíře, jak hbitě létá vzduchem. A najednou byli tři. Společně létali tam a zpět, kroužili a otáčeli se. „To jsou netopyři,“ ozvalo se za Ťapkovými zády. „Uf, to jsem se lekl,“ vyštěkl poplašeně Ťapka a otočil se. „Kdo jsi, tebe jsem tady ještě neviděl,“ zeptal se Ťapka dvou očí, které se na něho dívaly z jahodového listí. „Jak to, že mne neznáš. Já jsem ropucha od jezírka. Vidám tě tady, jak pomáháš zahradníkovi. Ale je pravda, že v noci jsem tě tu ještě nepotkala. Víš, já přes den spím a v noci lovím slimáky a hmyz,“ představila se ropucha. „Aha. Tak proto tě neznám. Ale pověz mi, co jsou ti netopyři vlastně zač? Jsou nebezpeční?“ vyptával se Ťapka. „Nejsou. Jsou to výteční pomocníci. Přes den spí a v noci létají a loví hmyz. A uloví ho opravdu hodně. Však se podívej sám, jak jim to jde. Ty toho o nočním životě asi moc nevíš, že. A přitom se toho v zahradě v noci tolik dá zažít,“ povídala Ťapkovi ropucha.

A tak spolu seděli, dívali se na netopyře a ropucha Ťapkovi vyprávěla, co vše se v noci děje v zahradě. Některé věci mu i ukázala. Ťapka vůbec netušil, kolik dobrodružství se dá v zahradě prožít v noci. Viděl, jak ježek loví hmyz, pozoroval tajemné světlušky v sadu, na květech viděl sít nektar noční motýly nebo poslouchal krásný zpěv slavíka. Už byl hodně ospalý a slavíkova píseň ho uspávala. „Do teď jsem si myslel, že když je noc, tak vše v zahradě spí, ale to není vůbec pravda. Děje se tu spousta zajímavých věcí. Děkuji ti, že jsi mi je ukázala,“ poděkoval ještě ospale Ťapka ropuše a nakonec usnul.

Ráno ho probudilo sluníčko, které ho šimralo svými paprsky na nose. Ťapka otevřel oči. Zjistil, že spí pod jabloní ve vysoké trávě vedle kopřiv. Usnul tam při poslouchání slavíka. Vzpomínal na jeho krásnou píseň a skoro mu přišlo líto, že už je den. Najednou se z kopřiv ozvalo tiché lupnutí. „Co to asi je?“ řekl si Ťapka. A protože byl pořád zvědavě štěně, rozhodl se zvuk vypátrat. A nemusel hledat dlouho. Na kopřivě visela zvláštní věc. Vypadalo to jako kus dřívka. A z něho začalo něco vylézat. Ťapka sledoval, jak se z dřívka pomalu vysoukal celý motýl. „Jejda, proč jsi v noci spal v tom dřívku. Podívej se, jak jsi z toho celý pomačkaný,“ řekl motýlovi.

„Pomačkaný? Ale kdepak, to se ještě spraví. A to není dřívko, ale kukla. A já se z ní narodil,“ smál se Ťapkovi motýl. „Aha. Ale co ty křídla? Takhle létat nemůžeš,“ řekl starostlivě Ťapka. „Nemusíš se o mě bát. Chvilí počkej a uvidíš,“ odpověděl motýl a začal si křídla pomalu rovnat. Za pár minut tu už byla krásná babočka kopřivová. „Je ty jsi krásný,“ řekl Ťapka. „Děkuji, ale teď už musím letět. Mám hlad,“ poděkovala babočka a už byla pryč.

V tom vzadu vrzla vrátka a někdo přicházel po pěšině. Ťapka hned poznal, že to je zahradník Větvička. Utíkal se s ním pozdravit. Snažil se mu povědět, co všechno v zahradě zažil, ale zahradník Větvička slyšel jen štěkání. Ale byli oba rádi, že jsou zase spolu.

V ČERVENCI SI ZKUSTE:

Pozor, netopýr

- CÍL:** Pomocí jednoduché hry přiblížit dětem, jak u netopýrů funguje určování vzdálenosti pomocí zvuku, tedy echolokace. Pomáhá netopýrům „vidět“ prostřednictvím zvuku. (Tuto schopnost mají i delfíni a kytovci.)
- POMŮCKY:** šátek na oči a měkký míček přivázaný na pružence (nejlépe klobouková, délka 2 metry), obrázek netopýra pro úvodní motivaci
- POPIS:** Nejprve si s dětmi sedněte do kruhu kolem obrázku netopýra. Nechte děti hádat, co to je za zvířátko. Poté se zeptejte, zda děti vědí, co netopýr jí a jak takový netopýr loví svoji potravu. Zjednodušeně dětem vysvětlíte echolokaci. Netopýr špatně vidí, a proto používá ozvěnu, aby věděl, co kolem něho je. (Tady se můžete děti zeptat, jestli vědí, co je to ozvěna.) Vypadá to tak, že z nosu vyšle zvuk, který se stejně jako ozvěna vrátí zpátky k netopýrovi, pokud do něčeho narazí. Netopýr pak ví, že je před ním překážka nebo kořist. Při vysvětlování můžete pro názornost využít měkký míček připevněný na pružence. Hozený míček představuje vyslaný zvuk. Jeho návrat zpět díky pružence představuje návrat signálu do uší netopýra. Poté si zahrajte hru.
- Hru hrajte ve třídě nebo na vymezené ploše venku. Vysvětlíte si pravidla a pak vyberte jedno dítě, které se nebojí a nevdá mu mít zavázané oči. Bude představovat netopýra. Zavažte mu oči, dejte mu do ruky míček připevněný na pružence. Na konci pruženky udělejte očko, pomocí něhož pruženku připevníte dítěti na ruku. Netopýra postavte doprostřed hrací plochy. Úkolem netopýra je míčkem trefit mýru (jiné dítě). Protože nevidí, musí se spoléhat pouze na svůj sluch. Mýry (ostatní děti) se snaží pohybovat kolem netopýra neslyšně. K ulovení mýry má netopýr tři pokusy. Pokud se lov nezdaří, vyberte nového netopýra tak, aby se děti prostřídaly. Pokud netopýr trefí mýru, mění si role hned. Upozorněte netopýry, že se při hře mohou pohybovat po hrací ploše. Nemusí stát na jednom místě.

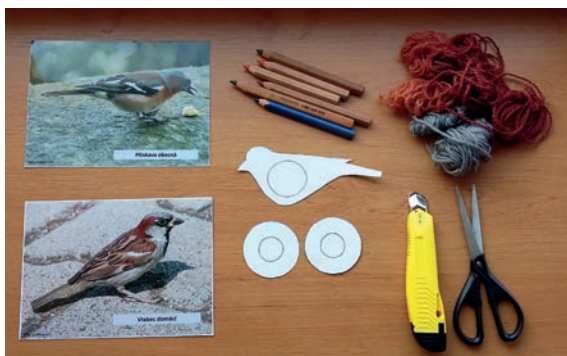
Pítko pro ptáky

- CÍL:** Podpořit u dětí zájem o ptáky.
- POMŮCKY:** velká miska pod květináč, středně velký keramický květináč, kameny
- POPIS:** V horkých letních dnech můžete pomoci ptačím obyvatelům zahrady tím, že pro ně instalujete pítko. Nejprve s dětmi vyberte vhodné místo pro jeho umístění. Mělo by být od keřů či stromů vzdáleno cca 8–10 metrů. Také byste na něj měli vidět ze třídy, abyste ho mohli pozorovat. Jakmile s dětmi vyberete vhodné místo, můžete zde pítko sestavit. Nemělo by ležet přímo na zemi. Pod pítko umístěte třeba otočený středně velký květináč. Do misky, pokud je hluboká, vložte několik větších kamenů, aby menším pěvcům nehrozilo utopení. A teď už chybí jen voda. Tu doplňujte každý den. Můžete si mezi dětmi střídat službu, která bude pítko sledovat, a každý den vodu doplní.

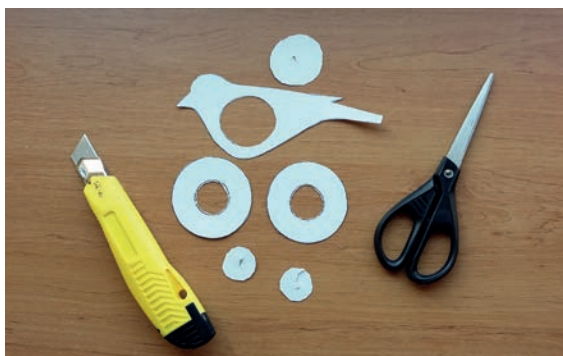
Zahrada plná ptáčků

- CÍL:** Seznámit se s ptačími pomocníky v zahradě. Naučit se poznávat běžné druhy ptáků v zahradě.
- POMŮCKY:** foto návod, nůžky, pastelky, barevná vlna, odlamovací nůž, obrázky ptáků a šablona ptáčka, vytisknutá nebo překreslená na tvrdý papír
- POPIS:** Při pobytu v zahradě si s dětmi všimněte všech ptačích obyvatel, na které narazíte. Pořádně si je prohlédněte a zkuste si zapamatovat jejich barvy. Po návratu do třídy si pak dle foto návodu vyrobte ptáčky, které jste venku potkali. Pokud chcete dětem práci usnadnit, připravte jim šablony ptáčků dopředu. Určitě jim vyříznete v šabloně kolečko pro tělíčko a v kolečkách.

Foto návod ZAHRADA PLNÁ PTÁČKŮ

1. Připravíme si nůžky, pastelky, barevnou vlnu, odlamovací nůž, obrázky ptáků a šablonu ptáčka, vytisknutou nebo překreslenou na tvrdý papír.

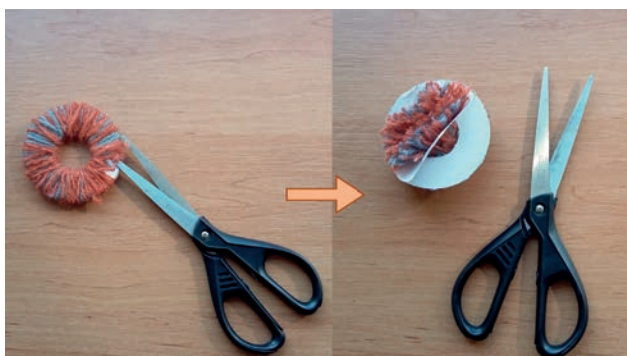
2. Nejprve si vystříháme ptáčka a dvě kolečka. Poté odlamovacím nožem vyřízneme otvory, označené křížkem.

3. Ptáčka si pastelkami vykreslíme podle předlohy. Nezapomeneme ho vykreslit z obou stran.

4. Oba papírové kroužky dáme na sebe a začneme je omotávat vlnou. Barvu vlny volíme dle vybraného druhu ptáčka. Čím více vlny namotáme, tím hustější bude mít ptáček tělíčko.

5. Po namotání vlny nůžkami mezi kroužky vlnu po celém obvodu rozstříháme. Pozor, kroužky nesundáváme!

6. Mezi kroužky vložíme vlnu. Vloženou vlnou pevně zavážeme nastříhanou vlnu. Vytvoříme tak kuličku.

7. Hotovou kuličku vyndáme z kroužků a uděláme na ni poutko.

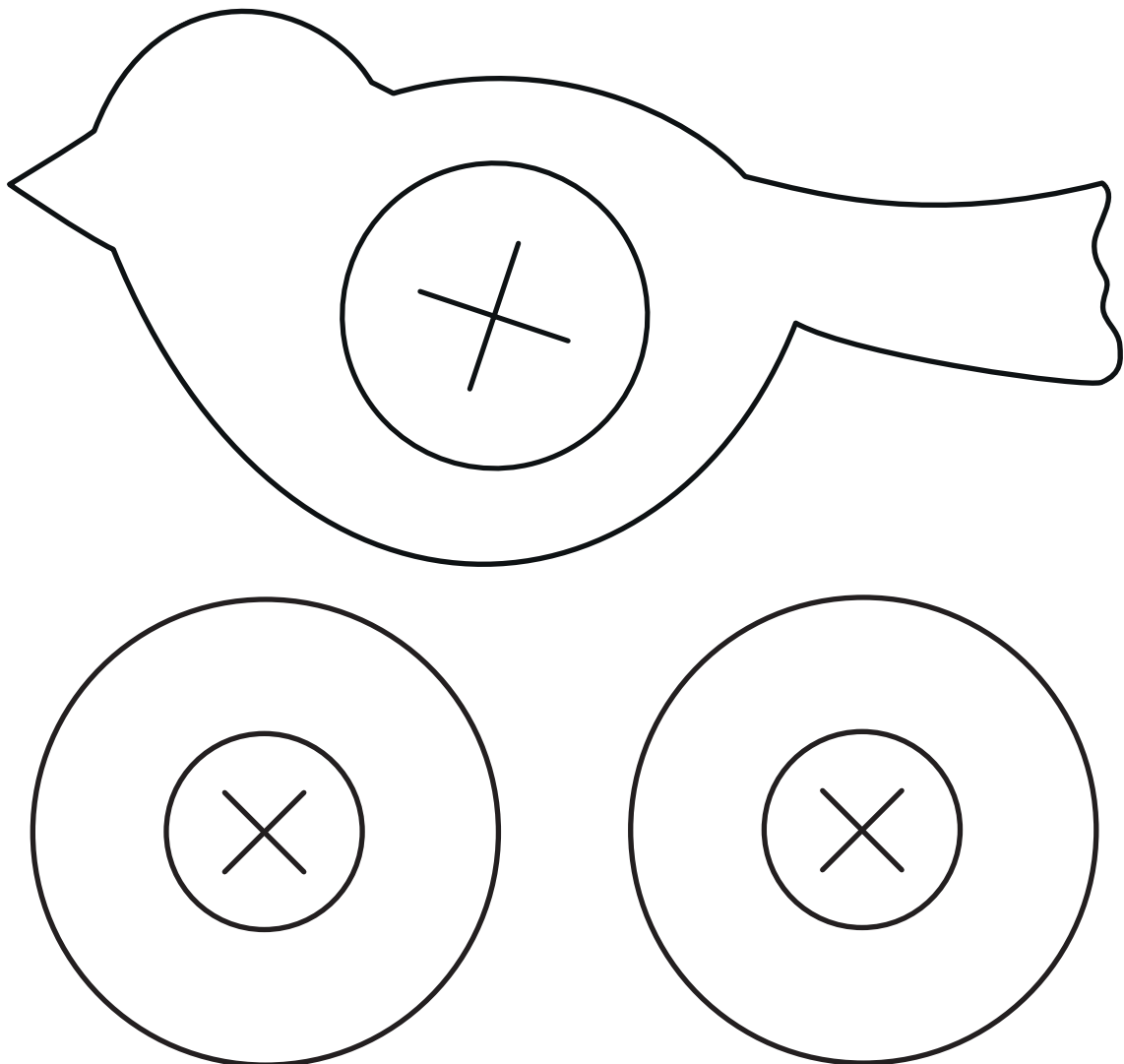

8. Kuličku vložíme do otvoru v těle ptáčka. Snažíme se, aby byla kulička uprostřed. Poutkem můžeme přivázat kuličku k tělíčku, aby nám nevypadla.

9. Hotové ptáčky si můžeme zavěsit do okna nebo je pověsit na větvičky ve váze.

ŠABLONA

Motýlí zázrak

CÍL: Prakticky dětem přiblížit, jak probíhá vývoj motýla.

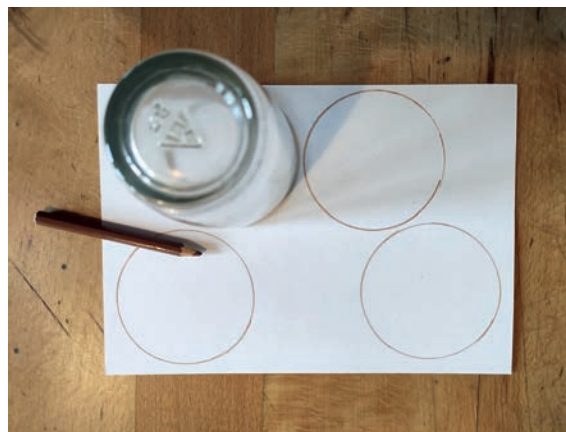
POMŮCKY: velká lahev od okurek, malá nízká sklenička s dírou ve víčku, kousek plátýnka nebo záclony na zakrytí hrdla lahve, kopřivy s housenkami, kopřivy na krmení housenek, kokosový substrát nebo hlína na dno sklenice / foto návod na výrobu vývojového cyklu

POPIS: Vypravte se s dětmi na výpravu za motýlími housenkami. Koncem června a v červenci často potkáte černé housenky babočky kopřivové právě na kopřivách. Nalezené housenky opatrně přeneste do velké lahve ve třídě. Na dno lahve dejte nejprve substrát, do kterého vložte sklenici s vodou. Kopřivy na krmení housenek zasuňte do sklenice s děravým víčkem. Nakonec zakryjte hrdlo lahve plátnem nebo látkou. Jinak by vám housenky mohly utéct. Každý den s dětmi pozorujte, co se ve sklenici děje. Dávejte housenkám čerstvé jídlo a vlhčete substrát. Housenky budou postupně růst, až se nakonec zakuklí. Z kukel vám pak po určité době vylezou dospělí motýli. Po prohlédnutí pusťte vylíhlé motýly na svobodu.

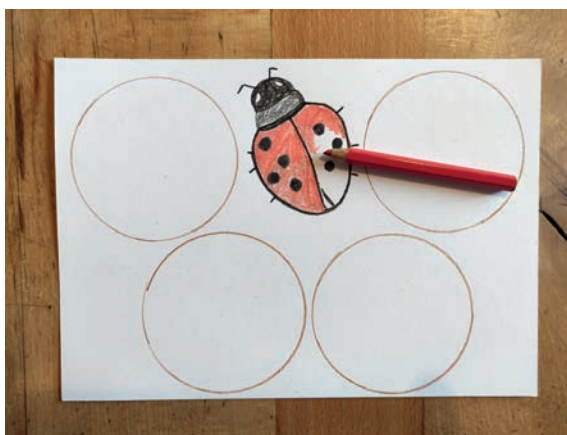
Foto návod MOTÝLÍ ZÁZRAK

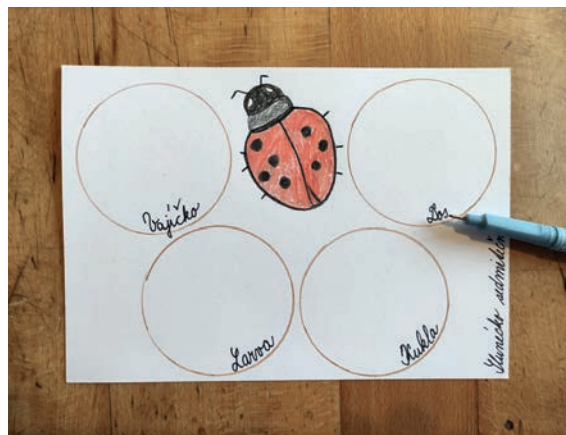
1. Nachystáme si bílé tvrdé papíry nařezané na velikost A5, pastelky, tužku, fixy na dekorování, malou skleničku a hladké čisté oblázky.

2. Na papír si podle skleničky vybranou pastelkou obkreslíme 4 kruhy.

3. Na místo uprostřed kruhů si nakreslíme zvířátko, jehož vývojový cyklus budeme kreslit.

4. Fixem nebo pastelkou si napíšeme na kartičku jméno zvířátka. Do jednotlivých kruhů napíšeme názvy jednotlivých vývojových stádií.

5. Tužkou si na jednotlivé kamínky předkreslíme jednotlivá vývojová stádia. Pokud nevíte, jak vývojová stádia vypadají, můžete se podívat na internet nebo do knížek.

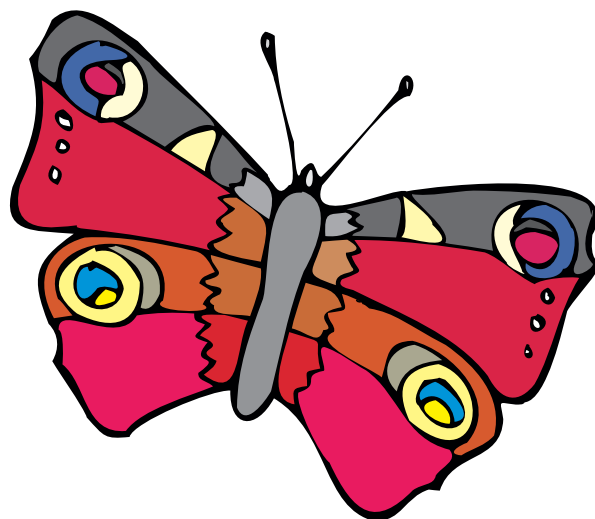
6. Nakonec si kamínky vybarvíme.

7. Takto si můžeme připravit kartičky s různými zvířátky. Nebo můžeme kartičky a kamínky chystat dle různého prostředí (louka, rybník, les, ...).

8. **Pravidla:** Pokud máme připravených více kartiček a kamínky, můžeme si zahrát loto. Do látkového pytlíku dáme všechny kamínky. Každý hráč si vylosuje jednu kartičku. Poté hráči postupně tahají kamínky z pytlíku. Pokud kamínek potřebují, položí na kartičku. Pokud ne, vrátí zpět. Vyhrává ten, kdo první kartičku zaplní.

POHÁDKOVÝ PŘÍBĚH:

Jak Ťapka zachránil úrodu kvěťáku

K obědu si zahradník Větvička vařil hovězí polévku. Až ven byla cítit její vůně. Ťapkovi se sbíhaly sliny a už se těšil, až si okouše kost z polévky, kterou vždycky dostane. A taky že ano. A dokonce byly dvě. Ťapka se rozhodl jednu z nich si schovat na později. A protože to je pes, šel ji zahrabat na zahradu. Našel si místočko pod keřem u hromady listů. Půda tu byla měkká, a tak se mu tam dobře hrabalo. Když už měl skoro hotovo, omylem zavadil o jednu větev z hromady a hromada spadla.

„Copak to tropíš? Proč nám boříš domeček?“ ozval se hluboký hlas z hromady. „Já nerad. Promiňte. Pomůžu vám to nějak opravit,“ omlouval se Ťapka a už chtěl začít skládat větve na sebe. „Raději nic nedělej, nebo nám ještě ublížíš,“ ozval se tenčí hlásek kdesi od země. Ťapka se podíval blíž a uviděl tam malého hnědého hmyzáčka s velkými kleštěmi na zadečku. „Promiňte, nezlobte se,“ zakňučel Ťapka a díval se vyplašeně na kleště. „Ale, ale. Čehopak se tak bojíš? Těch kleští, co máme na zadečku? Těch se bát nemusíš. Ty máme na obranu a na vytažování a ukládání křídel na zádech. Také je používáme k lovu. Ale tobě by neublížily. Na to jsou moc slabé,“ vysvětloval trpělivě hmyzáček. „Ale vypadají hrozně. A kdo vlastně jste? A koho tu lovíte?“ vyptával se dál Ťapka. Přemohla ho zvědavost a hmyzáček nevytápěl zas tak nebezpečně. „My jsme škvoři. Žijeme na stinných místech zahrady. Lovíme různé hmyz a nejraději máme mšice. Když ale není co jíst, jíme i rostliny. To nás pak lidé nemají rádi,“ představil se škvor. Ťapka se zase polekal a zakryl si uši. „O škvorech jsem slyšel, že prý lezou do uší, a tam prostřihují bubínky,“ zakňučel. „To se sice o nás říká, ale není to pravda,“ řekl uraženě škvor. „Proč bychom to asi dělali? Brr. Lézt někomu do ucha. A jak už jsem řekl, kleštičky jsou slabé. Prostřihnou mšici, ale kůži ne. Tak dej tlapky dolů. Nás se opravdu bát nemusíš,“ řekl už trochu mírněji škvor a usmál se na Ťapku. Ťapka mu uvěřil. Škvor ho zaujal natolik, že se ho ještě dlouho vyptával, a hodně se o životě škvorů dozvěděl. Nakonec se se škvorem přátelsky rozloučil.

Navečer zahradník Větvička na záhoncích sklídl mrkev a část brambor. Záhonky vypadaly opuštěně a prázdně. Ale během chvilky se tam objevili kosi a sýkorky. Přehrabovali se v čerstvé hlíně a hledali něco dobrého k snědku. Proběhla tu i myška a hledala zapomenutá semínka, která by mohla sníst. Ťapka sledoval život na záhonku, když náhle uslyšel zahradníka Větvičku, jak nařiká. Stál nad záhonem kvěťáku a vzdychal. Ťapka šel zjistit, co se děje. „Podívej, Ťapko. Letos asi nebude žádný kvěťák. Pustily se nám do něho mšice, a s těmi se špatně bojuje,“ ukazoval zahradník Větvička na záhonek, kde ještě nedávno byly pěkné rostlinky kvěťáku, a teď byly celé pokroucené a plné malinkých zvířátek. Ťapka chvíli přemýšlel, jak by mohl Větvičkovi pomoci. Pak ho něco napadlo. Začal na Větvičku štěkat a lákal ho k hromadě větví, kde se nedávno seznámil se škvory. Ti by mohli přece pomoci. Zahradník Větvička ho chvíli pozoroval, a pak šel za ním. Ťapka ho dovedl k hromadě. Na jedné větvi odpočíval škvor. Ťapka si ho všiml a začal ho čumákem ukazovat Větvičkovi. „Aha. Už chápu, co mi chce říct. To je dobrý nápad. Ale nejprve si na ně musíme něco připravit,“ řekl nadšeně Větvička a podrbl Ťapku za ušima.

Zahradník utíkal do dílny. Tam si vzal drát a kvěťináček s dírou. Venku si vzal hrst sena a pomocí drátu připevnil seno do kvěťináče. „Tak a je to. Máme hotový domeček pro škvory. Teď ho přiděláme k hromadě a počkáme, až se tam škvoři přestěhují. Pak je přineseme k záhonku s kvěťákem, a pověsíme domeček tam. Škvoři nám od mšic pomohou,“ vysvětloval Větvička Ťapkovi. Ťapka měl radost, že to tak vymyslel a že se Větvička usmívá.

Nakonec jim škvoři opravdu pomohli a kvěťák vyrostl zdravý a velký. Když se vše povedlo, zahradník Větvička přestěhoval škvory v domečku tam, kde byly další mšice. Na zahradě vše pěkně rostlo, škvoři měli jídla dost a rostliny zahradníkovi nikdy neokusovali. Na podzim měli i díky škvorům velkou úrodu a měli hodně práce se o ni správně postarat. Ťapka se zase přesvědčil, jak jsou ostatní živočichové v zahradě důležití.

A tak to v zahradě u zahradníka Větvičky a štěňátka Ťapky opravdu bylo. Všichni obyvatelé zahrady tu spokojeně žili a pomáhali si. Ťapka postupně vyrostl a stal se z něho velký pes. A protože Ťapka byl pes, jak má být, a Větvička zahradník, jak má být, zahrada a život v ní jen vzkvétaly. Zahrada byla Ťapkovi i zahradníkovi Větvičkovi nejmilejším místem.

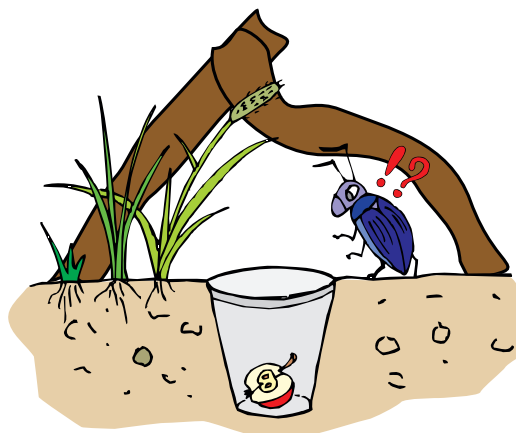
V SRPNU SI ZKUSTE:

Na sklizeném záhonku

- CÍL:** Uvědomit si koloběh života (od vzniku po zánik).
- POMŮCKY:** pro každého papír velikosti A3, sáček černého čaje, sáček ovocného čaje, miska s vlažnou vodou, černý fix
- POPIS:** Pracovní postup má dvě části. V první si na papíře vytvoříme sklizený záhonek. V druhé části budeme černým fixem domalovávat, co se na takovém záhonku děje.
- Popis 1. části:** V této části úkolu vytvoříme sklizený záhonek. Dejte si před sebe bílý papír A3 a misku s vlažnou vodou. Do misky namočte nejprve sáček ovocného čaje. Trochu vymáčkněte a pak začněte sáčkem dělat na papíře skvrny. Papír sáčkem tupujte, nepřejíždějte, abyste si do papíru neudělali díru. Stejným způsobem dělejte na papír skvrny i černým čajem. Černým čajem bychom měli pokrýt větší plochu papíru než ovocným. Jakmile budete mít pokrytý celý papír, nechte ho uschnout. Schnutím se zvýrazní barva čaje a barvy se mezi sebou více prolnou.
- Popis 2. části:** Nejprve si s dětmi sedněte do kruhu a zopakujte si, co jste se všechno během roku o zahradě naučili. Následně společně popřemýšlejte, co by se mohlo na sklizeném záhonku dít:
- přiletí semínka pampelišek, která zde zapadnou do hlíny a budou klíčit
 - klíčí zde plevel
 - hlemýždi okusují zbytky zeleniny, která zde zůstala po sklizni
 - střevlík zde loví larvy
 - ježek zde loví žížalu
 - krtek si vyhrabuje novou krtinu a další
- Nechte děti, aby si na svůj záhonek namalovaly svůj příběh. K malování používáme černé fixy. Je dobré malovat na podložce, aby se fixy nepropsaly na stůl.
- Na závěr si opět sedněte do kruhu. Děti si před sebe dají své záhonky. Kdo chce, může ostatním popsat svůj namalovaný příběh. Hotová díla si vystavte.

Kdo žije v naší zahradě – zemní past na hmyz

- CÍL:** Seznámit se se základními druhy lezoucího hmyzu v zahradě. Vyzkoušet si postavit past na hmyz.
- POMŮCKY:** pro každou skupinku: malou lopatku na pískoviště, kelímek od velkého jogurtu, několik kousků jablek, materiál na vytvoření stříšky, nákres zemní pasti, lupa, atlas, krabička
- POPIS:** Nejprve dětem ukažte, jak se zemní past buduje. Můžete se inspirovat nákresem v příloze. Zakopete kelímek až po okraj do hlíny (okraj kelímku by měl být zároveň s povrchem). Do kelímku dejte pár malých kousků jablka. Nad kelímkem vybudujte střešku tak, aby pod ní mohl hmyz podlézt.
- Po ukázce rozdělíme děti do menších skupinek. Každá skupinka dostane potřebné pomůcky a vybere si na zahradě místo, které chce prozkoumat. Past si děti zřizují sami. Stříšku mohou dělat z toho, co v zahradě najdou. V průběhu kopání kontrolujte správnost usazení kelímků v zemi, aby past byla účinná. Pak chodte s dětmi pasti pravidelně kontrolovat. Ulovené živočichy si prohlédněte a zase pusťte na svobodu.

Výroba škvorovníku

- CÍL:** Vyrobit si jednoduchý domeček pro škvory do zahrady.
- POMŮCKY:** na jeden škvorovník: keramický květináč o průměru alespoň 8 cm, drát, seno, nůžky nebo štípací kleště na odstříhnutí drátu
- POPIS:** Ze sena rukou zpracujete otýpku. Uprostřed kolem ní omotejte drát a pak drát prostrčte otvorem ve dně květináče. Seno vtáhněte dovnitř. A je hotovo. Za přečnávající drát zavěste škvorovník na strom nebo budovu. Musíte ho pověsit tak, aby se něčeho dotýkal, aby mohli škvoři nalézt dovnitř. Škvorovník může sloužit i jako zimní úkryt pro hmyz.

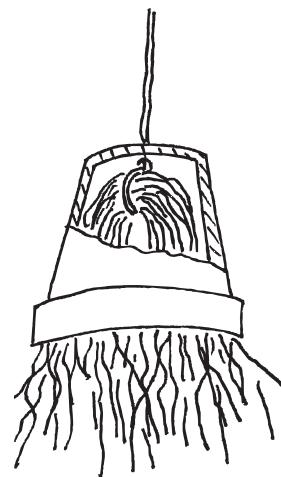
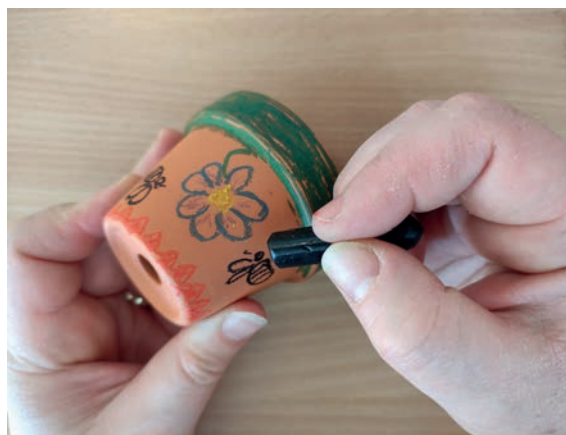

Foto návod ŠKVOROVNÍK

1. Nachystáme si menší keramický květináč, zahradnický drát o délce 30 cm, voskovky a velkou hrst sena.

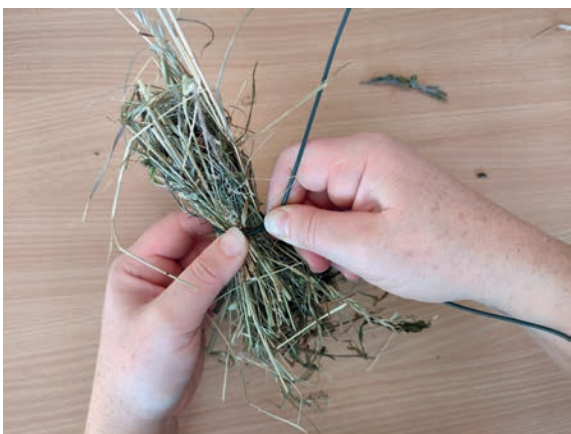
2. Pokud chceme, můžeme si květináč nejprve pomalovat voskovkami.

3. Ze sena si uděláme otýpku. Konce sena zahneme do středu, aby se otýpka nerozpáda.

4. Otýpku stáhneme připraveným drátem tak, že uprostřed drát překřížíme ...

5. ... a pak překřížené konce drátů několikrát zatočíme. Tím otýpku pevně stáhneme.

6. Oba konce drátu provlékneme vnitřkem květináče.

7. Otýpku nakonec vtáhneme dovnitř květináče.

8. Hotový škvorovník zavěsíme v zahradě na strom nebo na budovu tak, aby se dotýkal kmene či stěny. Ve škvorovníku odpočívají či zimují i jiné druhy hmyzu.

